

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

2011. NYÁR

2011. NYÁR

Terhes nemzeti érték?

Hivatásos énekkarok Magyarországon

Nils Landgren

A jazzharosna mestere

Csík János

Az örömhegedűs

PAUK GYÖRGY

ZEMPLENI
fesztivál

XVI. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

ISSN 1416-1109

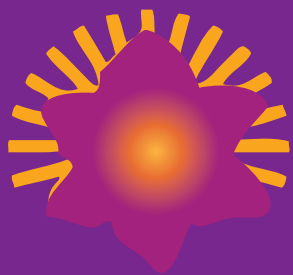

11002

ÁRA:
950 Ft
€4.-

9 1771416 110003

ז.ס.י.ב. ו.ר.א.ב.א

FEŠZTIVÁL

2011. augusztus 27 – szeptember 5.

Dohány utcai zsinagóga

The Metropolitan Opera Brass of New York
(A New York-i Metropolitan Opera fúvós együttesének koncertje)
A világzene legendái - Marko Markovic, Lajkó Félix és
a **Balogh Kálmán Gipsy Cimbalom Band** koncertje
Ezeregy szefárd éjszaka - Palya Bea koncertje
(Közreműködik: Dész András és Bolya Mátyás)
Idan Raichel Project koncert (Izrael)
A Budapest Klezmer Band és a Vujicsics Együttes
koncertje

Uránia Nemzeti Filmszínház

Orian Michaeli és a New Generation táncstje
Falusi Mariann és Földes Tamás koncertje
- Leonard Cohen és Irving Berlin műveiből
Az Orosz Zoltán Harmonika Trió koncertje
Szeretni bolondulásig - régi idők filmzenéi
- Horgas Eszter koncertje

Goldmark Terem

Omer Klein Trió
Gerendás Péter koncertje
A zöld elefánt és a Müncheni óra
(beszélgetés Giorgio Pressburgerrel)
Megáll az idő – válogatás G. Dénes György dalaiból

Jegyek kaphatók az interneten - www.zsidonyarifesztival.hu

INFORMÁCIÓ: Fesztivál Jegyiroda, 1074 Budapest, Dohány u. 2.
(a Dohány utcai zsinagógánál) Telefon: 413-5531 | Fax: 462-0478
E-mail: zsikk@aviv.hu - A Zsidó Nyári Fesztivál rendezője:
Budapesti Zsidó Hitközség Idegenforgalmi és Kulturális Központja.
A szervezők a műsorváltoztatás jogát fenntartják!

www.zsidonyarifesztival.hu

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

Szerkesztőségünk az alábbi eseményeket, lemezeket ajánlja olvasóink figyelmébe a nyári hónapokra

NYÁRI FESZTIVÁLOK:

Zemplén (14. oldal),
Kaposvár (18. oldal),
Sopron (37. oldal),
Debrecen (67. oldal)

42 „Már a bevezető varázslatos szólójában megragad a natúrkürt hangszíne”

50 „Nem a Faust vagy a Rómeó és Júlia franciás harmóniavilágát kapjuk itt”

61 „Fleming méltó utóda a címszerepet egykor éneklő dívának, Isabella Colbrannak”

73 „Az egész album zseniális ötletparádé”

74 „Oláh Kálmán kezének érintése a követ is képes arannyá változtatni”

82 „Minden stílusjegyet hibátlanul hoz, minden egyes tempót a tánchoz igazít”

Szerkesztői ajánlat

DOSSZIÉ

Hivatásos énekkarok Magyarországon

KALEIDOSZKÓP

Hódolat Menahem Presslernek

ICMA díjkiosztó Tamperében

NYÁRI FESZTIVÁLOK

Legnagyobb tőkénk a kultúránk

Zempléni Fesztivál 2011

Varietas delectat

Kaposvári Nemzetközi Kamarazenei Fesztivál

CÍMLAPSZTORI

„A zenétől nem szakadtam el”

Beszélgetés Pauk Györggyel

ZENEKARI KÖRKÉP

Tihanyi Zenei Napok

Keresztül-kasul a zenetörténeten

A Filharmónia Budapest nyári fesztiváljai

Szolgálnak és védenek

A Liszt Ferenc Emlékmúzeum és Kutatóközpont

Zenei műhely az Ötpacsirta utcában

KRITIKA

OPERA

6 „Nem akartam általános édesapa lenni”
Fischer Ádám a Lohengrinről és a Wagner-napok
jövőjéről 54

12 Öt Verdi-opera a programban
Miskolci Nemzetközi Operafesztivál 2011 58

KRITIKA 59

JAZZ

14 Élet a funkért: Nils Landgren 64

18 40 év, 4 nap, 40 fellépő Debrecenben
Évfordulóra készül az ország legrégebb jazzfesztiválja 67

Tárguló tér, szűkülő piac – jelentés Brémából 68

A dalban gondolkodó énekesnő – Karosi Júlia 69

20 Koncertajánló 70

24 KRITIKA 72

35

VILÁGZENE

37 „Egyszerűen jólesik játszani”
Beszélgetés Csík Jánossal 80

38 KRITIKA 82

39

GRAMOFON-HANG

40 Analóg vagy digitális?
Ötödik, befejező rész: A megnetofon 84

Mosó Endre hangmérnök portréja 88

TERJESZTÉSI PONTOK 90

„A ZENÉTŐL NEM SZAKADTAM EL”

Beszélgetés Pauk Györggyel (20. oldal)

SZOLGÁLNAK ÉS VÉDENEK

A Liszt Ferenc Emlékmúzeum és Kutatóközpont (38. oldal)

„NEM AKARTAM ÁLTALÁNOS ÉDESAPA LENNI”

Fischer Ádám a Lohengrinről és a Wagner-napok jövőjéről

(54. oldal)

ANALÓG VAGY DIGITÁLIS?

Ujházy László tanulmánya

(84. oldal)

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

1996-ban alapította:

Iványi Margó, **Bösze Ádám**,
Retkes Attila és **Zipernovszky Kornél**

Főszerkesztő: **Várkonyi Tamás**

Főszerkesztő-helyettes: **Bércesi Barbara**

Főmunkatársak: **Albert Mária**,

Ujházy László, **Zipernovszky Kornél**

Lapterv: **Práczyk István**

Tervező szerkesztő: **Kondor Anna**

E számunk szerzői:

Albert Mária, **Aradi Péter**,

Balázs Miklós, **Bátori Éva**,

Bencsik Gyula, **Bércesi Barbara**,

Bori Viktor, **Friedrich Károly**,

Huszár Endre, **Gilányi Gabriella**,

Gyenge Enikő, **Katona Márta**,

Kiss Eszter Veronika, **Kovács Ilona**,

Lőrincz Judit, **Márton Attila**,

Máté J. György, **Mesterházi Gábor**,

Mesterházi Máté, **Molnár Szabolcs**,

Németh G. István,

Ókovács Szilveszter, **Pál Eszter**,

Pallai Péter, **Párniczky András**,

Pödör Bálint, **Pödör Eszter**,

Réfi Zsuzsanna, **Retkes Attila**,

Szabó Bálint, **Szabó Barna**,

Turi Gábor, **Ujházy László**,

Várkonyi Tamás, **Veres Bálint**,

Winkler Nemes Gábor, **Zay Balázs**,

Zipernovszky Kornél

Címlapfotó:

Garas Kálmán

A szerkesztőség postacíme:

H-1282 Budapest, Pf. 68.

Telefon: 06-1-430-2870 / 06-20-934-1397

Fax: (06-1) 436-0101

E-mail: polgar.virag@gramofon.hu

Honlap: www.gramofon.hu

Kiadja a **Klasszikus és Jazz**

Nonprofit Kft.

H-1023 Budapest, Borbolya utca 9.

Felelős kiadó: **Retkes Attila**

Ügyvezető igazgató: **Várkonyi Tamás**

Terjesztés, előfizetés: **Polgár Virág**

Nyomdai kivitelezés:

Publicitas Art-Media Kft.

H-1021 Budapest, Tárogató út 26.

Honlap: www.publicitas.hu

Megjelenik évszakonként.

Előfizethető a kiadó címén, telefonon,

faxon, e-mailben.

Az éves előfizetés ára: 3200 forint

A Gramofon megjelenését támogatja:

Terhes nemzeti érték?

Fotás: Gramofon-archív

Hivatásos énekkarok Magyarországon

„A zene lelki táplálék, és semmi mással nem pótolható. Aki nem él vele: lelki vérszegénységben él és hal. Teljes lelki élet zene nélkül nincs. Vannak a léleknek régiói, amelybe csak a zene világít be” – vélekedett Kodály Zoltán. Sokan úgy gondolják, a zenén belül a kórusének az, ami különleges hatást vált ki a hallgatóságból. A hangverseny-kínálatban egy szezonban kétszáznál is több kóruskoncert szerepel, ezek zömét telt házak előtt rendezik. A komoly múltra visszatekintő magyar hivatásos énekkarok azonban – a kulturális élet többi területéhez hasonlóan – komoly anyagi gondokkal küzdenek. Van, ahol a létszámcsökentéstől tartanak, máshol az alacsony bérek teszik nehezzé a munkát, s akad együttes, amely nem tudja, léteznek-e a következő évadban is. Az utánpótlás kérdése sem rendezett, ahogy a képzés és az együttesek kapcsolata sem. Pedig Kodály szerint: „Az ének szebbé teszi az életet, az éneklők másokét is”.

◆ Réfi Zsuzsanna

A kettős Kodály-évforduló után négy esztendővel a hazai hivatásos énekkarok helyzete ambivalens képet mutat. Miközben szinte mindegyik együttes arról számol be, anynyi a fellépése, hogy alig tudja teljesíteni, az a cappella estek is nagyszámú közönséget vonzanak, eközben mindenütt akadnak anyagi gondok. Van, ahol a pénzhiány a külföldi szereplést akadályozza, másutt az énekkar további

fennmaradását veszélyezteti. Miközben szinte az összes együttes már átvehette a Bartók–Pásztory-díjat, s nemcsak Magyarországon, hanem külföldön is híret vitte a magyar zenekultúrának; a kórusok zöme fél évszázadosnál is régebbi múltra tekinthet vissza. A három esztendővel ezelőtt született előadó-művészeti törvény megfogalmazta a kórus mibenlétét, ellátandó feladatait. Szabályozta létszámát, kritériumrendszerével pedig meghatározta a hivatásos együttesek szolgálat- és koncertszámát. Ennek értelmében a hivatásos együttesek sorába tartozik az összeállításban nem szereplő Szolnoki Bartók Béla Kamarakórus, valamint az I. kategóriába soroltak között van a nyíregyházi „Cantemus kóruscsalád” is.

A legnagyobb és legfiatalabb

Tavaly ünnepelte fennállásának negyedszázados évfordulóját a Nemzeti Énekkar, amelyet 1985-ben Állami Énekkar néven hívtak életre. Bár a hivatásos kórusok közül ez az együttes tudhatja maga mögött a legrövidebb történelmet, nyolcvan tagjával a legnagyobb énekkar (a létszámot az alapító okirat rögzíti). „Átgondolatlan és kissé felelőtlen minisztériumi döntéssel született meg a kórus – meséli a kezdetekről Antal Mátyás, aki már huszonegy esztendeje irányítja a társulat munkáját. A Magyar Állami Népi Együttesnél szemléletváltás történt 1985-ben, így főlössé vált az ottani kórus. Negyven tagú társulatából, főiskoláról, Zeneakadémiáról frissen kikerült énekesekből, valamint a Rádióénekkar és az operakórus átszerződő tagjaiból született az Állami Énekkar, kilencven fővel, Pászti Miklós vezetésével. Akkoriban Antal Mátyás a Budapesti Kórus vezetőjeként nem fogadta lelkesen az új együttes születését; úgy vélte, ez az ő Budapesti Kórusának is lassú megfojtásához vezethet. Kezdetben nem is volt egyszerű a más-más felkészültséget és repertoárt hozott énekesekből homogén hangzású együttest kialakítani. Az első években a kórus és az Állami Hangversenyzenekar (ÁHZ) között jócskán akadtak feszültségek, a kilencvenes évek elején még úgy tűnt: nincs szükség erre a kórusra. Folytatódott a

A Nemzeti Énekkar (karigazgató: Antal Mátyás). A szemközti oldalon az MR Énekkar (karigazgató: Somos Csaba)

Forrás: Gramofon-archív

A Debreceni Kodály Kórus (karigazgató: Pad Zoltán)

repertoárépítés, egyre jobbá vált a társulat; „a Nemzeti Énekkar ma már internacionális alapokkal rendelkező, romantikus nagy vegyeskar” – teszi hozzá a karigazgató. Az igazi változást azonban a kórus életében a 2000-es esztendő hozta. Kocsis Zoltán 1997-ben lett a szimfonikus zenekar vezetője, majd a két együttes új nevet kapott. Aztán az énekkarnál is lezajlott a minősítési procedúra, Antal vezetői döntése alapján azonban senkitől sem kellett megválniuk. Azóta is évente tartanak meghallgatást, olyan jó minősítési rendszer alapján, amelyet a Miskolci Szimfonikus Zenekar is átvett. Antal hozzáteszi, az utóbbi időben annyi a felkérésük, hogy nem is tudnak minden feladatot elvállalni. A fellépéseik túlnyomó többségét az oratorikus koncertek teszik ki, de emellett a cappella estjeik is vannak. „Azt, amit mi tudunk, természetesen a nagyszerű Rádióénekkar is tudja, csak létszámuk ma már szinte a fele a miénknek.” A Nemzeti Énekkar rangját az is jelzi, hogy amikor három énekes helyére hirdettek próbaéneklést, százan jelentkeztek. S bár a hazai hivatásos kórusok közül náluk a legmagasabbak a fizetések, azért az ő anyagi helyzetük sem rózsás, kilenc esztendeje nem volt béremelés. Antal úgy véli, a kóruskoncertek másképpen érintik meg az embereket, mint a szimfonikus estek. Egyik ismerősét említi, aki az iskolai kóruskoncertek miatt fordult el ettől a műfajtól, aztán egyszer meghallgatta a Nemzeti Énekkart. Azóta szinte minden hangversenyükön ott van.

Középpontban a kortársak

A Debreceni Kodály Kórus szintén jubilál idén: hivatásosvá válásának negyvenedik évfordulóját ünnepli. Az együttes története azonban messzebbre nyúlik vissza, hiszen Gulyás György 1955-ben alapította, a zeneművészeti szakiskola énekkaraként. Tevékenységük középpontjában a kortárs a cappella művek és az oratóriumok állnak. A vegyeskar vezetője két esztendeje Pad Zoltán, aki szerint előnyei és hátrányai egyaránt vannak a vidéki életmódnak. „A régiós feladatoknak köszönhetően sok a koncertünk, egy-egy műsort több városban előadhatunk. Azonban a fővárosi fizetések jóval magasabbak, az anyagi lehetőségeink más téren szintén jóval szerényebbek. Komoly hátrány ez a

versenyben, nehezebb így frissen végzett énekeseket Debrecenbe csábítani. Bár ma már a határontúlon is lehet keresgélni.” A Debreceni Kodály Kórus repertoárján egyforma súllyal szerepelnek az a cappella és az oratorikus művek. Cizellált énekmód, érzékenység és vivőerő jellemzi a közel ötven tagú együttes előadásmódját. A romantikus darabok mellett gyakran szerepelnek műsorukban modern kompozíciók is, amelyek előadása az együttes egyik fő profilja. Pad Zoltán örömmel meséli, hogy a kisebb városokban sokszor telt házasak még a modern a cappella műveket felvonultató koncertjeik is. A kórus egyedülálló repertoárja és színvonalára arra predesztinálná, hogy külföldön az eddiginél több hangversenyt adjon, ez azonban sok esetben anyagi okokból nem valósulhat meg: hozzájárulni az utazás költségeihez nem igazán tudnak, ehhez kicsi a büdzséjük. Pad Zoltán bízik abban, hogy a hamarosan munkába álló új igazgató segíteni fog a rendszeres turnék feltételeinek megteremtésében.

Eközben komoly eredményeket értek el, hiszen a karnagy elképzelése alapján készítették egy Liszt-CD-t, amelyen világszerte felvételek is helyet kaptak. Egyre több a rangos koncerttermekbe szóló és a kiváló zenekaroktól származó meghívás, amely ugyancsak pozitív visszajelzés az énekkar számára.

A Debreceni Kodály Kórus számára fontos az ifjúságnevelés is. Apróbb művekből, a gyerekek fantáziáját is megragadó darabokból állítanak össze speciális programokat, hogy a közönségnevelést a kicsiknél kezdhesék, a társalmi érzeteket is bevonva. Bár vannak, akik létszámleépítés miatt aggódnak, a karnagy nem tud ilyen szándékról. Korábban nagyobb volt az együttes, de már húsz esztendeje ezzel a létszámmal énekelnek, s a válságot követően sem kellett senkitől megválniuk. Pad Zoltán három esztendeje kinevezése lassan lejár, de bízik a folytatásban; szeretné, ha művészi rangjuk, megbecsültségük végre a fizetésekben is megjelenne, és a tagoknak csak a kórusmunkára kellene koncentrálniuk.

Jó mulatság, férfimunka

Tavaly tavasz óta vezeti Strausz Kálmán a Honvéd Férfikart, amely 1949-ben alakult. A különleges repertoárú együttesen kívül Európában csupán egyetlen hivatásos férfikar létezik, Észtországban. „Amikor átvettem a kórus

A Honvéd Férfikar (karigazgató: Strausz Kálmán)

Forrás: Gramofon-archív

irányítását, nem azzal kezdtem, mint sokan a kollégáim közül, hogy minden, ami addig ott történt, rossz, és meg kell váltani a világot. Az együtttest ismertem, többször volt alkalmunk korábban is dolgozni. Ebben a műfajban úgy vélem, ők jelentik az etalont. Kicsit módosítanom kellett az irányokon, hogy nagyobb részt szakítsunk ki a hazai hangversenyéletből. Tudtam, ez nem lesz egyszerű. Az együtttest számára szerencsés az idei Liszt-év, hiszen rengeteg a zeneszerzőnek számos, férfikarra íródott műve van. A rendkívül szűkös keretünkben még egy DVD-t is készítettünk! Egyre több felkérést kapunk, sikerült például egy francia kortárs opera felvételében is részt vennünk. Pályáztunk, így felvettük Liszt Szent Szaniszló oratóriumát, ami bár töredék, de még így is kilencvenperces, valamint sikerült bekerülnünk a Budapesti Wagner-napok előadói közé is. S közben mi minisztériumi fenntartással dolgozunk, amit éppen 12 százalékkal csökkentettek. A hivatásos kórusok terén a legnagyobb gondnak azt tartom, hogy az azonos feladatú együttesek tagjainak bérezése között akár 200–250 százalékos különbség is van. Nem az a bajom, hogy máshol több a pénz, hanem az, hogy nálunk kevés. A férfikartól sokan elmentek már az alacsony fizetés miatt. Persze a Honvéd világéletében nevelő együttes volt, nálunk kezdte pályáját Gregor József, Réti József, Ilosfalvy Róbert és Gulyás Dénes.

Terveink persze akadnak bőven, bár most talán kicsit sok a fellépés. A honvédelmi tárca által kirótt feladatoknak is eleget kell tennünk, hiszen a Honvédelmi Minisztériumnak évente adott számú fellépéssel tartozunk. Az egyéb felkéréseket pedig azért kell elvállalnunk, mert a minisztériumi pénz csupán a bérekre elég. A negyventagú kórus

évente mintegy hetven hangversenyt ad. Létszám tekintetében a férfikarnál ez az alsó határ, énekeltek korábban hatvanan is. Lényegesnek tartom az áttetsző, kiegyenlített hangzást, a tiszta intonációt és a pontos ritmust. Ezért azonban minden nap meg kell küzdeni. Saját koncertsorozatot indítottunk idén is. Azt remélem, be tudjuk bizonyítani: helyünk, sőt egyre előkelőbb helyünk van a hazai és a nemzetközi zenei életben.”

A magyar zenekultúra még mindig a legjobb országimázs-építő. Jelenleg a zeneakadémiai karnagyképzés is takaréklángon ég (lásd a keretes beszélgetést Erdei Péterrel – a szerk.). Éppen ezért döntöttem úgy, bár fizetni nem tudok érte, szívesen fogadnék a Honvéd kórushoz fiatalokat. Tanulják meg a mindennapi, profi kórusmunkát, amit csak a gyakorlatban lehet elsajátítani.

Hogyan tovább, Rádióénekkar?

A Magyar Rádió Énekkara – mai nevén MR Énekkar – is több mint fél évszázados múltat tudhat maga mögött, hiszen 1950-ben alakult. A kórus repertoárja a kezdetektől fogva színes, felöleli a klasszikus kórusmuzsika minden területét, műsorukon gyakran szerepelnek kortárs magyar művek. A vegyeskart két és fél esztendeje irányítja Somos Csaba. Nehéz helyzetben vette át az együttes vezetését, hiszen megérkezése előtt a kórus fél évig művészeti vezető nélkül dolgozott. A három esztendővel ezelőtti leépítésekkel a Rádióénekkart hátrányos helyzetbe hozták, ami az oratórikus repertoár megszólaltatását illeti. „Hosszú ideig kellett azon dolgoznom, hogy a hangzást a jelenlegi létszámhoz alakítsam, az intonációt stabilá, a szólamok hang-

Nevel és élményt ad

Forrás: Neubauer Rudolf

Az énekkarok között különleges szerepet tölt be a Magyar Rádió gyermekkórusa, az MR Gyermekkórus. Bár az együttes szintén több mint fél évszázada működik, és tavaly Prima-díjat is kapott, helyzete talán most a legnehezebb. „A Gyermekkórus sokszínű tevékenysége, működési sajátosságai több évtized

alatt csiszolódtak ki – magyarázza Thész Gabriella, aki 1985-től a kórus karnagya, 1995-től pedig művészeti vezetője. Az önálló a cappella koncertek és a rádiófelvételek készítése mellett gazdag repertoárt alakítottak ki az oratórium műfajában is. Az együtttest olyan 6–16 éves iskolások alkotják, akik a szabadidejükben zenélnek. Képzésük egyik része a magyar ének–zene-oktatás alapján működő iskolai énektanítás, amelyet a kórus karnagyai és korrepetitorai végeznek, ennek költségeit nem a Magyar Rádió, hanem az önkormányzat viseli. A másik a kóruspróbákon folyó munka, amelynél figye-

lembe kell venni az évente változó tagságot. Fontos hangsúlyozni, hogy a gyerekek számára a kórus nemcsak zenei műveltséget és élményt ad, hanem szocializál is. Mindenki a saját területén dolgozik a nagy, közös produktum megvalósításáért, miközben érzelmi és erkölcsi nevelést is kap. „Sajnos 2007-től komoly személyi és szerkezeti leépítések történtek a Gyermekkórusnál, a működési feltételek visszaállítása életbevágóan szükséges – mondja a karnagy. – A különböző időkben, különböző korosztályoknak tartandó, egymásra épülő folyamatos kórusmunka legalább két karnagyot igényel. Karnagy társam, Nemes László Norbert 2009 novemberében távozott, ami jelentős többletmunkát és szervezést ró rám, illetve veszélyezteti a méltó utánpótlás kinevelését. Az utóbbi öt évben megszűnt a gyerekek hangszeres oktatásának támogatása a Rádió részéről, és az évenkénti egyhetes ingyenes nyaralás költségeit sem kapta meg a Gyermekkórus. Tavaly, sok év után új karácsonyi CD-nk jelent meg, amelynek bemutató koncertjét a Művészetek Palotájában tartottuk. Hagyományos koncertjeink mellett idén éneklünk a Liszt-évforduló kapcsán a Dante-szimfóniában, a Krisztus oratóriumban, a Szent Erzsébet legendájában, valamint a Liszt-emlékév zárókoncertjén is.”

Értelem és érzelem

Forrás: Gramofon-archív

Erdi Péter évekig volt a Magyar Rádió Énekkara, a Debreceni Kodály Kórus és a Kecskeméti Pedagógus Énekkar karnagya. A kecskeméti Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet igazgatója volt

1974-től 2008-ig, jelenleg a Zeneakadémia docense.

G.: Milyennek látja a helyzetet a kóruséneklés terén?

E. P.: Átrendeződött a zenei élet: miközben több a fesztivál, ahol az együttesek meg tudnak jelenni, a műkedvelő területen egyre nehezebb még a zeneszerető embereket is megtartani, nem jut idő az éneklésre. S szomorú az is, ami a Rádióénekkarral történt, hiszen jelentősen csökkent a létszáma, miközben húsz évvel ezelőtt minden műfajban példaadónak számított. A hivatásos kórusok feladata ugyanis a példamutatás is! Jó lenne, ha a fiatal karnagyok is rendszeresen dolgozhatnának profi együttesekkel. Kellő kooperációra lenne szükség a kórusok és az egyetemek között. Ez minden körülmények között fontos volna, még akkor is, ha tudjuk, a gyakorlati életben keveseknek adatik meg a lehetőség hivatásos vagy olyan szintű együttest vezényelni. Azt mondják, a gyakorlati élethez kell képezni a szakembereket. Ez részben igaz, de a képzésben mindig a legmagasabb szintet kell megcélozni.

G.: Mennyire van túlképzés a karnagyoknál?

E. P.: Túljelentkezés akad, de ez messze nem olyan mértékű, mint 15-20 évvel ezelőtt. Ennek az is az oka, hogy a vidéki egyetemeken is hasonló szintű diplomát lehet szerezni. Van terület, ahol túlképzünk, van, ahol alul... Lehet, hogy éppen középiskolába kellene több szakember, lehet, hogy az amatőr kórusok élén. Szerencsére a most végzetek el tudnak helyezkedni, s ha nincs kórusuk, akkor alakítanak. Egészséges tettvágy van a fiatalokban. Egyébként azt a legnehezebb megtanulniuk, hogy a karnagnak mindennap újra kell faragnia a hangszerét,

a kórust. Csak a jó szándék és az őszinte, nyílt légkör vezet eredményre. A dirigensnek először önmagát kell megnyitnia.

G.: Egyre nehezebb a kórusok helyzete, miközben a tagok zenei felkészültsége egyre magasabb.

E. P.: A személyes véleményem ennél színesebb. A zenei írás-olvasás terén tényleg jól állunk, az énekesi, énekkari hangképzésben az előzőhöz képest azonban nem ilyen pozitív a kép. Nyugat-Európában a szép énekhanggal rendelkező fiatalok énekkari hangképzést is kapnak. A Zeneakadémián is szükség volna hasonló képzésre. Többször felmerült már, hogy hívjunk életre ilyen osztályt, azonban mindig akadtak nagyobb volumenű problémák. Előbb-utóbb ezt a kérdést muszáj lesz napirendre venni. Egyébként azt is nagyon jónak tartanám, ha a Művészetek Palotájában lenne olyan bérlet, amely a hivatásos énekkarokat mutatná be. A Zeneakadémiával, a KÓTA-val szakmai továbbképzésként hirdethetnénk meg, gazdagítva a kóruséletet.

G.: Lehetne több debreceni Bartók Béla Nemzetközi Kórusversenyből is...

E. P.: A rendezvény április elején ünnepelte fennállásának ötvenedik évfordulóját. A magyar énekkari kultúra kiteljesedése szempontjából különleges szerepet töltött be: itt tanultuk meg mi, magyar karnagyok, hogy ha lehet, mindent énekeltségünk eredeti nyelven, s hogy milyen stílári különbségek vannak például a hasonló korban élt madrigálszerzők műveinek előadói gyakorlata között. Az is bebizonyosodott, hogy hivatásos együttesünk a magyar zenekultúra nemzeti értékei, magas színvonalon dolgoznak, tudás tekintetében az európai élvonalba tartoznak.

G.: Ön szerint is más hatása van egy kóruskoncertnek, mint egy szimfonikus hangversenynek?

E. P.: Ideális esetben az énekhang puhán, érzékenyen, közlőrel érinti meg a hallgató lelkét, érzelmvilágát, így talán tényleg kicsit másképp hat, mint a hangszeres zene, bár azért nincs nagy különbség. Lényeges lenne azonban, ha megerősödne az iskolai énekoktatás, ha visszatérhetnénk ahhoz a kodályi eszméhez, mely szerint az egészséges személyiségfejlesztéshez az értelmi nevelés mellett az érzelmi nevelés is fontos. Ennek ugyanis egyik leghatékonyabb eszköze a zene.

zását homogénné tegyem – mondja a karnagy. – A bizonytalan körülmények dacára a 48 kiváló énekkari művésznünk példát mutat. Az eltelt két és fél év alatt rengeteg úgynevezett Z-felvételt készítettünk saját programjainkból, amit az énekkar tematikusan szerkesztett, a cappella hangversenyein másorra tűzött. Szinte új repertoárt építettünk, különösen ami a kortárs nemzetközi és magyar zenét illeti. A januári időszakban három különböző modern magyar műsört énekelünk bő hónap leforgása alatt!”

Szoros kapcsolatot építettek ki a Zeneakadémiával, az elmúlt időszakban a karvezetés szakos hallgatók többször látogatták a Rádiókórus próbáit, felvételeit. Somos Csaba

megbeszéléseket folytatott Kollár Évával és Kutnyánszky Csabával, akikkel több lehetséges kapcsolódási pontot is talált. Például a nemzetközi karvezetőverseny döntőjében részt vehet az énekkar, a legjobb magyar versenyző pedig később dirigálhatja a Rádiókórust. Bár arról keveset tudnak, mit hoz a jövő. Folyosói pletykák szerint az Erkel Színházban találnak újra otthont az együtteseknek, de hivatalos információval senki nem szolgált. Miközben tisztában vannak azzal, hogy a zenei életben is folytatódik a verseny, így néhány hónap kihagyás is komoly börtöt okozhat. Ráadásul a bizonytalanság megviseli az énekeseket is. ■

A BMC Records újdonságai

BMC CD 162

UMZE Kamaragyüttes / Eötvös Péter

Ligeti és Kurtág a Carnegie Hallban

BMC CD 166

Ligeti György

WDR Sinfonieorchester Köln / WDR Rundfunkchor Köln /
SWR Vokalensemble Stuttgart / Eötvös Péter

Requiem / Apparitions / San Francisco Polyphony

BMC CD 186

Bartók Béla

Dobszay László / LFZE-ELTE kórus

Kórusművek

BMC CD 180

**Oláh Kálmán / Perico Sambeat /
Szandai Máttyás / Marc Miralta**

Sketches of Pangea

A BMC-lemezek forgalmazóinak aktuális listája megtalálható a www.bmcrecords.hu honlapon,
illetve telefonos felvilágosítás kérhető a (1) 455 8070-es számon.

Budapest Music Center Records

www.bmcrecords.hu

info@bmcrecords.hu

Hódolat Menahem Presslernek

International Classical Music Awards díjkiosztó Tamperében

Emlékezetes sikert aratott az International Classical Music Awards (ICMA) első díjkiosztó gálakoncertje. Április 6-án, a Tamperei Filharmónia koncerttermében 1600 néző ünnepelte a zongoraművészek doyenjét, a Beaux Arts Trio alapító tagját, az életműdíjjal kitüntetett, nyolcvannyolc esztendő Menahem Presslert; Esa-Pekka Salonen pedig Helix című saját kompozícióját vezényelte. A jövő évi díjkiosztónak a franciaországi Nantes ad otthont.

◆ Retkes Attila / Tampere

Az International Classical Music Awards az 1990-es évek végén létrejött Cannes Classical Awards (CCA) jogutódának tekinthető. A dél-francia üdülőhelyen minden év januárjában, a Midem zenei szakkiállítás és vásár társrendezvényeként adtak át klasszikus zenei díjakat, majd 2004 és 2010 között az egyre rangosabbá váló díjkiosztót – a hivatalos program részeként – Midem Classical Awards néven rendezték. Tavaly a Midem bejelentette, hogy a hanglemezipari recesszió miatt nem tudja tovább finanszírozni a jelentős szervezési és logisztikai feladatokkal járó díjkiosztót. Remy Franck, a zsűri luxemburgi elnöke, a Pizzicato magazin főszerkesztője azonban úgy döntött, hogy intézményi háttér nélkül is tesz egy kísérletet a díj folytatására. Erőfeszítései sikerrel jártak, mert Tampere városa, a helyi koncertterem és a szimfonikus zenekar menedzsmentje vállalta, hogy megrendezik a 2011. évi gálaestet. A zsűri összetétele sem változott: a tizenkét tagú testületben a közép-európai régiót Franz Patay, a bécsi székhelyű International Music and Media Centre főtítkára, valamint (a Gramofon alapítójaként és felelős kiadójaként) e cikk szerzője képviseli. Egyetlen dolog módosult: az időjárás –

a Cannes-ban megszokott januári tavasz helyett áprilisi tél várt ránk a Helsinkitől 160 kilométerre fekvő finn városban.

Mozarttól a kortárszenéig

A díjkiosztó gálán az elképesztő vitalitású **Menahem Pressler** egy Mozart-zongoraversenyt játszott, az év művészenek választott finn zeneszerző-karmester, **Esa-Pekka Salonen** pedig Helix című, modernségében is érdeklődő, hatalmas előadói apparátust igénylő darabját vezényelte. Az év fiatal művészeként díjazott francia pianista, a huszonhat esztendő **David Kadouch** Mendelssohn, míg a Chandos hanglemezkiadót képviselő ifjú brit zongorista, **Philip Edward Fisher** Prokofjev egyik zongoraversenyt választotta. A versenymű-kategória idei győztese, a huszonhét éves német hegedűművész, Lena Neudauer egy Schumann-fantáziát játszott; Folke Gräsbeck zongoraművész – a svéd BIS kiadó felkérésére készül, ugyancsak díjazott Sibelius CD-összkiadás művészeti vezetője – pedig a finnek nemzeti zeneszerzőjének ritkán hallható Zongoraötösét szólaltatta meg – vonósenekari kísérettel. Az est karmestere (a Salonen-darabot leszámítva) a Tamperei Filharmonikusok zeneigazgatója, Hannu Lintu volt. A finn közszolgálati rádió élőben közvetítette a gálakoncertet, amit az elmúlt hetekben már német, orosz és luxemburgi rádiók is sugároztak, s várható, hogy a European Broadcast Union (EBU) hálózatának köszönhetően legalább húsz-huszonöt ország zenebarátaihoz jut el a felvétel. Remy Franck zsűrielnök Tamperében azt is bejelentette, hogy a 2012. évi ICMA-díjkiosztót május 15-én, a franciaországi Nantes-ban rendezik majd, ahol a házigazda zenekart (Orchestre National des Pays de la Loire) a világhírű karmester, John Axelrod vezényli.

A Beaux Arts Trio legendája

Néhány kollégámmal együtt lehetőségem nyílt rövid interjút készíteni Menahem Presslerrel, aki mindössze egy napot töltött Finnországban. A nyolcvannyolc évesen is

Esa-Pekka Salonen beszédet mond a díjkiosztón

Fotó: Martin Hoffmeister

Menahem Pressler a gálakoncerten, a Tamperei Filharmonikusokkal

fáradhatatlan, a Nyugati part, a Keleti part, Európa és Ázsia között folyamatosan utazó zongoraművész a Gramofonnak először magyar pályatársairól beszélt. „Voltak időszakok, amikor annyi nagyszerű magyar muzikussal dolgoztam együtt, s annyira sokat tanulmányoztam Bartók és Kodály művészetét, hogy szinte tiszteletbeli magyarnak éreztem magam” – mondta mosolyogva Pressler, aki bloomingtoni tanártársaira, Starker János gordonkaművészre és a néhány éve elhunyt Sebők György zongoraművészre emlékszik legszívesebben. „Az 1950-es évek elején, amikor az ambiciózus bloomingtoni polgármester elhatározta, hogy az álmos kisvárost a világ zenei életének egyik központjává alakítja, bizony nem sokan hittek a tervben, de az Indiana University az elmúlt fél évszázadban sokszorosán bizonyított. Örülök, hogy én is részese lehettem ennek a sikertörténetnek. Mindig nagyon komolyan vettem a tanítást – világsztár zenészként, a Beaux Arts Trio fénykorában is mindent elkövettem, hogy ne maradjanak el az óráim” – emlékszik vissza pályafutásának egyik legfontosabb területére a zongoraművészek doyenje.

Menahem Pressler a kelet-németországi Magdeburgban született és nőtt fel, zsidó polgári családban. 1939-ben, a hitleri diktatúra elől Palesztinába menekült, majd 1946-ban, a San Franciscó-i Nemzetközi Debussy Zongoraverseny megnyerésével indult a karrierje. Megbocsátott a náci Németország bűneiért, ma is anyanyelveként beszél németül, de ottani koncertjeinek honoráriumát – izraeli feleségével egyetértésben – mindig zsidó jótékonyági szervezeteknek ajánlja fel. Egy évtizedes szólókarrier után, 1955-ben alapította meg a Beaux Arts Triót, s azon kevesek közé tartozik, akinek a kamarazene hozta meg a világhírnevet. „Szerencsésnek érzem magam, mert valami sokkal mélyebb, bensőségesebb zenei világot ismertem meg a triózásban, mintha egész életemben csak virtuóz szólóda-

rabokat és versenyműveket játszottam volna” – mondja Pressler, aki változó muzsikustársakkal 2008-ig vezette a triót. Gyakran adott elő zongoraötöseket is, amelyekben a többi között az Emerson, a Juilliard és a Cleveland Vonósnégyes volt a partnere.

Mehahem Pressler szerint a hanglezkiadás elhúzódo válsága nem fenyegeti a világ zenei életét. „Első felvételeim még gramofonlemezre készültek, aztán végigéltem az LP, majd a CD-korszakot; s igazán nagy tapasztalat birtokában mondhatom, hogy technológiák jönnek-mennek, de a koncertteremben átélhető varázslatot semmilyen hanghordozó nem tudja pótolni.”

A finn példa

Hannu Lintut, a gálakoncert karmesterét arról kérdeztem, hogyan sikerült elérni, hogy egy 200 ezer lakosú iparvárosból, Tampereből fontos, nemzetközileg is jegyzett kulturális központ legyen. A válasz igen egyszerű és bizonyos szempontból irigylésre méltó. „Ha Finnországban költségvetési megszorításokra van szükség – és ez alól mi sem vagyunk kivételek –, fel sem merül, hogy az oktatáson, a tudományon vagy a kultúrán spóroljanak, mert a döntéshozók is tudják, ez olyan, hosszú távú befektetés, ami biztosan megtérül, és az ország gazdaságát is segíti majd. A finn művészetoktatás ma a legjobbak közé tartozik Európában, s az is példamutató, hogy a helyi önkormányzatok, így a tamperei polgármesteri hivatal is milyen jelentős részt vállal a kultúrafinanszírozásban” – mondja a dirigens. Bizony, az Európai Unió más tagállamaiban is követendő lehetne a finn példa. ■

Bővebb információ és az idei díjazottak teljes listája:

www.icma-info.com

Zempléni Fesztivál huszadszor

Augusztus 12–20.

Idén huszadik alkalommal rendezzük meg a Zempléni Fesztivált. Annak ellenére, hogy a főtámogató visszalépett és ezért rövidebb a fesztivál, a lécet – mint az eddigi években – most is igen magasra tettük: 2011-ben is sokszínű, minőségi program várja az idelátogató zene- és kultúrabarátokat. A változatosság a megjelenő műfajokra és a programok jellegére egyaránt vonatkozik, hiszen komolyzene, népzene, világzene és jazz

szól a kilenc nap alatt. A nagy koncertek mellett a fesztivál egyediségét, varázsát jelentő kamarakoncerteken, kirándulókoncerteken, gasztronómiai kalandokkal, borkóstolóval, vacsorával egybekötött zenés esteken vehet részt az, aki Magyarország egyik legszebb vidékén tartalmas kapcsolódásra vágyik. Súlyt helyeztünk idén is arra, hogy csábító családi programokat biztosítsunk; ilyen például a tavaly már óriási sikerrel megrendezett ismeretterjesztő hangverseny, a Megérthető zene, amelynek témája a Liszt-évben a Mazeppa szimfonikus költemény lesz. A huszadik alkalommal megrendezendő fesztiválra részben az eddigi évek legsikeresebb produkcióinak fellépői látogatnak vissza, és természetesen idén is célunk a fiatal művészgeneráció bemutatása. Vashegyi György és együttese korhű hangszeren szólaltatják meg Johann Sebastian Bach műveit a szerencsi katolikus templomban, Baráti Kristóf hegedűművész a fesztiválapító Liszt Ferenc Kamarazenekar kíséretével a zárókoncerten lép fel. A rátermett pályakezdők szerepeltetése a jazzvonalra is érvényes: a

Művészetek Palotájában tavaly megrendezett Jazz Showcase alkalmával feltűnt formációkat, zenészeket hívtunk meg a műfaj nagy öregjei mellé. A Zempléni Fesztivál abban is különleges, hogy egyedi, szinte csak itt látható produkciókat mutat be, legyen szó komolyzenéről, jazzről vagy populárisabb, könnyedebb műfajokról. Miklósa Erika olyan áriákat énekel a nyitókoncerten, amelyeket az előadásában máshol nem gyakran hallani, Rost Andreát a Pannon dalok című esttel hívtuk meg. A különleges jazz-programok közül az idén huszonöt éves Magyar Jazz Quartetet érdemes kiemelni, valamint a Benkó Dixieland Bandet, amely Louis Armstrong-émlékkoncerttel lép fel Satchmo születésének 110., halálának 40. évfordulója tiszteletére. Ugyanis – ahogyan azt közönségünk megszokhatta – az éppen aktuális évfordulókhoz kapcsolódó események rendszeresen helyet kapnak a fesztivál programjában. Az idei Liszt-évben érdekes módon közelítjük meg a Magyar rapszódiaikat: különböző feldolgozásban, hangszerelésben mutatjuk be azokat az eredeti zongorás változattól a kamarazeneekari és a jazz-feldolgozásig, a népzenei-cigányzenei gyökereket is megmutatva. Szintén Liszttel kapcsolatos Fülei Balázs zongoraestje, valamint a Liszt a miénk című koncert a tolcsvai Oremus Szalonban, melynek műsora a Bartók Béla és Szita Oszkár által összeállított azonos című könyv részleteit Liszt legszebb dalaival párosítja.

Idén augusztusban is érdemes Zemplénbe látogatni, találkozzunk Zemplénben!

Turjányi Miklós fesztiváligazgató

A Zempléni Fesztivál hivatalos honlapja: www.zemplenfestival.hu

JÚNIUS 30-IG JEGYVÁSÁRLÁSI AKCIÓ HÚSZ SZÁZALÉK KEDVEZMÉNNYEL

„Legnagyobb tőkénk a kultúránk”

Négy szimfonikus és kamarazenekart lát vendégül a huszadik Zempléni Fesztivál, valamint olyan nagyszerű művészeket, mint Rost Andrea, Miklósa Erika, Szakcsi Lakatos Béla, a Benkó Dixieland Band. Az alábbiakban Hollerung Gábor művészeti igazgató hívja fel a figyelmet a rendezvénysorozat kiemelkedő eseményeire, és arra, milyen óriási szerepe van a Zempléni Fesztiválnak a régió eddigi fejlődésben, milyen lehetőségeket rejt még magában.

Forrás: Budafoki Dohnányi Zenekar

Hollerung Gábor: a kultúra rendkívül erős árucikk

A huszadik Zempléni Fesztiválon, részben a közönség kívánságának eleget téve, az elmúlt húsz év legemlékezetesebb produkcióinak néhány közreműködője látogat vissza. Emlékezetes Miklósa Erika és Szakcsi Lakatos Béla közös estje, a Mozart másképp. Ezúttal az ünnepelt szoprán nem jazzesített Mozartot, hanem olyan szerepből énekel a nyitókoncerten (a Budafoki Dohnányi Zenekart Hollerung Gábor dirigálja), amelyet még sosem alakított színpadon: Gara Mária híresen nehéz áriáját Erkel Hunyadi László című operájából; emellett Violetta nagyáriáját is megszólaltatja Verdi Traviatájából. Az est első műsorszámaként Erkel egy kései szerzeménye, az Ünnepi nyitány csendül fel, amely a Nemzeti Színház fennállásának ötvenedik évfordulójára készült, és amelyet Hollerung Gábor – sokakkal ellentétben – nagyszerű kompozíciónak tart. A művészeti vezető számára nagy örömet jelentett, hogy A megérthető zene koncert zajos sikert aratott a tavalyi évben; a Liszt-év alkalmából idén a képszerű, izgalmas, asszociációkban gazdag szimfonikus költeményt, a Mazeppát mutatják be a magyarázattal egybekötött hangversenyen.

„Idén négy zenekart látunk vendégül – mondja a művészeti vezető. A fesztiválalapító Liszt Ferenc Kamarazenekar a rendezvénysorozat szellemi örökségének szimbóluma. A Budafoki Dohnányi Zenekar rezidens együttesnek tekinthető, Vashegyi Györgyöt és csapatait, az Orfeo Zenekart

és a Purcell Kórust pedig azért tartottuk fontosnak meghívni a Bach-estre, mert úgy gondoljuk, a stílári és műfaji sokszínűség jegyében a korhű, autentikus régizene-játéknak is fontos a rendszeres jelenléte a fesztiválon. Nagy öröm számunkra, hogy a régió együtteseinek közül az idén jubiláló Reményi Ede Kamarazenekart látjuk vendégül. A fennállásának harmincadik évfordulóját ünneplő miskolci együttes két kiemelkedően tehetséges fiatal muzsikussal, Nagy Judit fuvolistával és Szokolay Ádám zongoristával játszik majd – ők a tavalyi Crescendo Nyári Akadémia versenyén hívták fel magukra a figyelmet.”

„Olyan pillanatban vagyunk, amikor mindenkinek, a kultúrpolitikának is számot kell vetni azzal, hogy mit preferál – folytatja Hollerung Gábor, már a fesztivál helyzetére, szerepére térve. – Óriási eltolódások alakultak ki a hazai fesztiváléletben; finanszírozás és támogatás terén

sajnos az a gyakorlat alakult ki, hogy az első megjelenés határozza meg a jövődet. Ez a fesztivál egészen kis költségvetéssel indult a hős korban, 1992-ben, és mindig rendkívül költséghatékonyan működött. A két évtized alatt viszont sokszorosan kinőtte magát, nézőszámában, hangverseny-számában, finanszírozásban, a költségvetést azonban még ma is a sok évvel ezelőttihez mérik. Amit az elmúlt húsz év alatt sosem ismert fel a mindenkor vezető: a kultúra gazdaságélénkítő hatású. Természetesen a turizmus közbeiktatásával – amelynek viszont itthon máig nincs a nemzetközi trendek magyarországi alkalmazását felismerő gazdája. A nyári fesztiválok nem elsősorban a művészet és a művészek egy plusz megnyilvánulási lehetősége, sokkal inkább egy lehetőség arra, hogy olyan embereket nyerjenek meg a művészetnek, akik év közben erre valószínűleg nem lennének kaphatók; olyan térségekben, ahol egyébként nem élénk a művészeti élet. A Zempléni Fesztiválnak döntő szerepe volt abban, hogy ez a régió óriási mértékben fejlődött. Olyan fesztiválokat kell támogatni, amelyek turizmust gerjesztenek, magas színvonalú művészettel, a közönség érdeklődését kielégítő, lehetőleg minden generációnak szóló változatos programokkal. A Zempléni Fesztivál ilyen. A kultúra rendkívül erős árucikk, hatalmas vonzerőt jelenthet. Az országon múlik, felismerjük-e, valójában mekkora tőkénk a kultúránk.”

Kis magyar Salzburg

A záró hangversenyen hagyományosan a fesztiválalapító Liszt Ferenc Kamarazenekar játszik. Az izgalmas és szép muzsikákat tartalmazó műsorban, a Liszt-év alkalmából egy magyar rapszodiát is előadnak Wolf Péter átíratában, Baráti Kristóffal pedig Mendelssohn kevésbé ismert d-moll hegedűversenyét szólaltatják meg a sárospataki református templomban. Rolla Jánost kérdeztük.

„A Liszt Ferenc Kamarazenekar megalakulásakor a név még a zeneakadémiára utalt, hiszen annak kebelében működöttünk – mondja a negyvennyolc éve alapított zenekar művészeti vezetője. – Később kiléptünk az alma materből, a zeneszerző áttétel nélkül is névadónk lett. A Liszt-év kapcsán szerettünk volna olyan művet műsorra tűzni, amely hozzá kapcsolódik, ezért kértük fel Wolf Pétert, hogy írjon át néhányat Liszt magyar rapszodiái közül. Hat készült el,

remekül sikerültek, lemezt is kiadtunk ezekből, számosat játszanak más kamarazenekarok is. A Zempléni Fesztivál zárókoncertjén az egyik leghíresebbet, a Másodikat adjuk elő, egyebek mellett Mendelssohn d-moll hegedűversenyével, a rendkívül tehetséges Baráti Kristóffal.”

Rolla János sokszor hívta fel a figyelmet a Budapest-centrikusság veszélyeire. Úgy került a zenekar Szolnokra is – meséli; igyekeztek ott is olyan zenei életet pezsdíteni, mint Budapesten. A Zempléni Fesztiválban is hasonló lehetőségeket látott. „Ez a régió nagyon fontos része az országnak – mondja –, fejleszteni kellene, mellé kellene állni. Olyan értékes műemlékek és hagyományok kapcsolódnak hozzá, amelyekre méltán lehetünk büszkék, ezeket meg kellene mutatni. A Zempléni Fesztivált tizenkét alkalommal rendezte a Liszt Ferenc Kamarazenekar, akkor is már számos fórumon hangoztattuk ennek a kezdeményezésnek a jelentőségét. Azzal, hogy Zemplén támogatást kapna, Budapest nem vesztené semmit. Az Európai Unió határára található helyszínről, fesztiválról van szó, szeretnek az emberek kifele tekinteni, jóval nagyobb publicitást élvezhetne. Olyan reményeim voltak, hogy ebből a rendezvényorozatból kis magyar Salzburgi Fesztivált lehetne csinálni, mert a helyszínen erre predesztinálja. A Liszt Ferenc Kamarazenekarral végigjártuk a világot, de például sehol nem találkoztam hasonlóan jó szabadtéri akusztikával, mint amilyen a sárospataki vár udvara. Kitűnőek a kisebb helyszínek települései is, a karcsai templom egy ékszerdoboz! A mádi zsinagógát felújítottuk, az is látványossággá vált. És persze ott van a tokaji bor, de emellett is rengeteg minden indokolja, hogy ezt a vidéket fejleszteni kellene, nem pedig a legelmaradottabb régióknak nevezni. Ideje volna ezt a kezdeményezést központilag is észrevenni.”

Augusztus 20., 20.00 óra
Sárospatak – Református templom

Forrás: Interkultur Hungária

LISZT A MIÉNK!

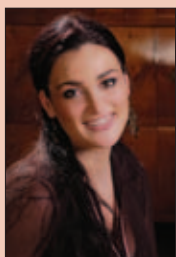
Liszt Ferenc személye és zenéje elevenedik meg Megyesi Schwartz Lúcia (képünkön), Simon Izabella és Oberfrank Pál estjén a tolcsvai Oremus Szalonban. Az izgalmasnak ígérkező színes műsor apropója egy 1936-ban megjelent kötet. „Biztosan mindenkinek vannak olyan könyvei, amelyek sokáig várnak arra, hogy kézbe vegyék őket. Nekem ilyen a Liszt a miénk! című kötet,

amelyet otthon, már nem emlékszem, milyen megfontolásból, egyszer csak leemelttem a polcra – meséli Megyesi Schwartz Lúcia. – Nem is sejtettem, hogy ilyen régi; 1936-ban, Liszt halálának ötvenedik évfordulóján jelent meg a Dante kiadónál. Több szerző írásait tartalmazza, többek között Hubay Jenőét, Bartók Bélát, Szita Oszkárét és másokét. A Liszt Növendékek Emlékbizottsága adta ki, ennek megfelelően sok olyan írás is helyet kapott benne, amelyben első kézből vagy közvetett információk alapján idézik meg Liszt Ferenc alakját. Anyyra színesek ezek a beszámolók, hogy az olvasó szinte látja maga előtt a zeneszerzőt, amint például a Nemzeti Színház vagy az árvízkárosultak javára adott koncerten megjelenik „magyar köntösben, aranyzsi-

nózzal, meggyszín Zrínyi-dolmányban, kordován csizmában, sarkantyúval, lobogó hajjal!” Ez a személyes megközelítés ragadott meg, mert én is úgy érzem, hogy Liszt az enyém, Liszt a miénk. És nem csak mi, magyarok érezzük így, hanem köztudottan ő is magyarnak vallotta magát. „Én is fia vagyok e megtörhetetlen nemzetnek, melyre hiszem, még jobb napok is várnak” – írta e ma is aktuális sorokat 1838-ban, Velencében. Ennek a könyvnek a hangulatához kapcsolódik a tolcsvai Oremus Szalonban előadandó műsorunk, amelyhez partnernek Simon Izabellát kértem fel. Liszt nagy költők verseire írt dalait szólaltatjuk meg, olyan gyöngyszemeket, mint A három cigány (A cigányzene ópium, melyre sokszor szükségem van – írja a kötetben Liszt), a Loreley (Heine), az Oh, quand je dors (Victor Hugo), a Der Fischerknabe (Schiller) és a Freudvoll und Leidvoll, mely Goethe megzenésített költeménye. A dalok csokrát három Consolation színesíti Simon Izabella előadásában, valamint a könyv szemelvényei, amelyeket Oberfrank Pál színművész olvas fel. Nem lesz „nehéz” műsor, inkább olyan, amely kellemes és tartalmas kikapcsolódást nyújt, alkotóóriások szellemi társaságába invitálva, az általuk teremtett örök értékeket bemutatva.”

Augusztus 17., 17.00 óra
Tolcsva – Oremus Szalon

Forrás: Gramofon-archív

Bach jegyében

Gyönyörű műsorral érkezik a szerencsi katolikus templomba Vashegyi György és két együttese, a korhű hangszereken játszó Orfeo Zenekar, illetve a Purcell Kórus. Bach alkotásait szólaltatják meg: kantátákat és zenekari műveket, olyan különleges hangszert középpontba állítva, mint az oboa d'amore.

„Az elmúlt szezonban bérletet rendeztünk a Magyar Tudományos Akadémia Dísztermében Bach kantátáiból. Zemplénbe az itt előadottakból választottunk ki kettőt, a 94. és a 113. számúakat – mondja Vashegyi György. – Utóbbi jellegzetessége, hogy fontos szerepet játszik benne az oboa d'amore. Ez a hangszer mélyebb fekvésű oboa, jellegzetesen lipcsei hangszer, az 1700-as évek elején terjedt el Németországban, édes, gyöngéd hangjáról nevezetes, innen ered neve is. Bach kedvelte, elsősorban szerelemmel, szeretettel összefüggő szövegekhez használta, a h-moll misében a Kyriében is fontos szerepet szánt neki, valamint a Máté-passióban is. Versenymű is készült rá, mi ezt adjuk elő Zemplénben Hamar Gergely közreműködésével. Bach 1729-ben vette át a Telemann által alapított lipcsei Collegium Musicum együttes irányítását, amellyel rendszeresen játszott a Zimmerman Kávéházban. Ehhez nagy mennyiségű versenyműre volt szüksége, ezért a régebben írtakat elővette, és csembalóversenyként adta elő. Mint oly sok versenyműnek, az A-dúr oboa d'amore-versenynek sem maradt fenn az eredeti kézírata, csupán az A-dúr csembalóversenyről tudható, hogy eredetileg erre a különleges hangú-hangulatú hangszerre készült mű átírata.”

Vashegyi György és együttese (képünkön) harmadszor lépnek fel a Zempléni Fesztiválon. A műsorban a híres

Forrás: Orfeo Zenekar

h-moll szvitet is megszólaltatják, Kertész Ildikó közreműködésével. A kantátákat a Bach-korabeli lipcsei gyakorlatnak megfelelően adják elő, azaz kis énekegyüttessel, a szóló tételeket is a kórus egy-egy tagjával énekeltetve: Szutrély Katalinnal, Nagy Bernadettel, Kálmán Lászlóval és Csizmár Dáviddal. A közönség természetesen kézhez kapja az énekelt művek szöveggönyvét, így még közelebb kerülhet a szerencsi katolikus templomban felcsendülő művekhez.

Augusztus 19., 20.00 óra
Szerencs – Katolikus templom

BIZTOS SZÍNVONAL – JAZZBEN IS

A fesztivál idén sem fukarkodik a jazzprogramokkal; szinte minden napjára jut koncert, sőt, olykor kettő is. Négy település: Sárospatak, Tokaj, Sátoraljaújhely és Erdőbénye ad otthont a most is a legkülönbébb stílusokat képviselő, már nagy hírű vagy nemsokára nevéssé váló produkcióknak. Rögtön a kezdőnapon különlegesség várja a sárospataki Gödörbe

látogatókat, akiket a német **Jörg Hegemann** (képünkön) szórakoztat majd. Hegemann számára nem kell jobb ajánlólevél, mint hogy part-

nere volt Joe Murányinak, a 2004-es Sárospataki Dixie és Blues Fesztiválon való fellépését követően pedig megkapta a „legfeketébb” fehérr boogie-woogie-zongorista címet. Ő másnap Erdőbényén ismét. Augusztus 14-én Tokajban a Benkó Dixieland Band szalutál a 110 éve született Louis Armstrong emléke előtt, egy nappal később pedig az ifjú Csemer Boglárka Quartet mutatkozik be a pataki Patkó Caféban. 17-én a huszonöt éves Magyar Jazz Quartet, vagyis Szakcsi Lakatos Béla, Csepregi Gyula, Vasvári Pál és Kőszegi Imre adja elő régi és új szerzeményeit a tokaji Kossuth téren, 18-án a Kéknyúl Hammond Band ad lendületet a Patkó Café vendégeinek lemezbemutató koncertjével, 19-én pedig két program is lesz: Sátoraljaújhelyen a Jazz Steps zenekar swingbulival, Tokajban a Tzumo–Egri Quartet modern jazzkoncerttel várja a publikumot. A zárónapon, 20-án a csodás ifjú tehetség, Hodek Dávid dobos és triója mond búcsút Sárospatakon a rendezvénysorozat közönségének abban a reményben, hogy a Zempléni Fesztivál egy évvel később megkezdheti fennállásának harmadik évtizedét, s benne a jövőben is olyan hangsúlyos szerepet kap az improvizatív zene, amelyet mindig is élvezett – a jazzrajongók legnagyobb örömére.

Varietas delectat

Kaposvári Nemzetközi Kamarazenei Fesztivál másodszor

A változatosság gyönyörködtet – ez az ars poeticája a Kaposvári Kamarazenei Fesztivál ötletgazdájának és művészeti vezetőjének, Kokas Katalinnak, akinek ismét sikerült a nemzetközi élvonalat mozgósítania az augusztus 12. és 20. között megrendezendő eseménysorozatra. Jó hír, hogy az idei rendezvény legtöbb koncertjének már a fantasztikus akusztikájú Szivárvány Zeneház ad helyet, valamint számos akció segít eljutni Kaposvárra azoknak is, akik nehezen tudják megteremteni hozzá a feltételeket.

❖ Várkonyi Tamás

Kokas Katalin nem törekedett zenetörténeti koncepció vagy más tematika köré szerkeszteni a koncertek műsorát. Azt tartotta szem előtt, melyik mű melyiket „vonzza”, melyik művész melyik alkotást játssza szívesen, ki kivel illik össze. A fesztivál létrehozását a kamarazenei műfajok mellőzöttsége hívta életre, így a műsorok összeállításánál nem riadt vissza a kamarazene slágereitől. „A műsor gerincét a kamarazene klasszikusai alkotják, amelyeket azért tartottam fontosnak beavogatni, mert – sajnos – ezek is ritkán hangzanak el koncerteken – mondja Kokas Katalin. – Valamennyi kor képviselteti magát, a reneszánsztól napjainkig. Az ismert zongoranégyesek, vonósnégyesek, szonáták sorát ritkán játszott művek színesítik.

A tavalyi rendezvénysorozathoz képest jóval több régizene fog szólni, ráadásul korhű hangszereken. A legkiválóbb

régizenei specialistákat hívtuk, hogy szólaltassák meg Frescobaldi, Couperin, Carissimi és mások szerzeményeit. Yury Martinov fortepiano-művész a moszkvai Csajkovszkij Konzervatórium professzora, a régizenei tanszéken is tanít, zseniális művész, régóta ismerjük. Jonathan Cohen szintén kiváló billentyűs művész – őt már tavaly megismerhette a Kaposvárra látogató közönség –, Nagy-Britannia egyik legjobb és legsokoldalúbb muzsikusa, aki a 2010–2011-es évadban Monteverdi-operákat dirigált rangos brit társulatoknál, valamint a Felvilágosodás Korának Zenekarát is vezényelte. Nicolas Altstaedt szintén járt már itt, ő is a barokk zene szakavatott tolmácsolója. Lehetetlen azonban felsorolni valamennyi művészt és érdekeiket – honlapunkon minden információt megtalál az érdeklődő.”

A művészeti vezető, Kokas Katalin

Forrás: Kaposvári Nemzetközi Kamarazenei Fesztivál

Kelemen Barnabás a nevét viselő kvartettel is fellép

Három Perényi együtt

Érdekes koncertnek ígérkezik az augusztus 13-ai, amelynek első felében Schubert C-dúr vonósötöse csendül fel, a második részben pedig Bartók népzenei fogantatású kompozíciói, majd a Jánosi együttes közreműködésével mutatják be, milyen népzenei kincsből merített a magyar zeneszerző. Ekkor különleges felállásban hangzik el Bartók Román népi táncok című ciklusa: Perényi Eszter hegedűművészt Kelemen Barnabás kíséri – zongorán. A református templomban a három Perényi lép fel, együtt: Eszter, Miklós és Benjámín egy Rahmanyinov-triót szólaltat meg. Perényi Miklós játszik a zárókoncerten is, ami rendhagyó lesz abból a szempontból, hogy három félidős lesz, délután kezdődik, és a tűzijáték után fejeződik be. A záróest középső „felvonásában” Jozef Haszid hegedűművésznek állítanak emléket: azokat a műveket szólaltatják meg, amelyek a skizofréniája miatt húsz éves kora körül visszavonult, és huszonhét évesen elhunyt lengyel hegedűművész-zsenitől hangfelvételen fennmaradtak. „Heifetzek százévente, Haszidok kétszáz évente születnek” – nyilatkozta róla Kreisler. Ugyanezen az esten Villa-Lobos Bachianas

KAMARAZENE: EGY FALAT KENYÉR

Az argentin José Gallardo zongoraművész tavaly is részt vett a fesztiválon, idén többek közt argentin tangót játszik egy éjszakai koncerten, a záró hangversenyen pedig Perényi Miklóssal adja elő Schubert Arpeggione-szonátáját. „A kaposvári fesztivál erőssége a baráti légkör és a közönsége – mondja Gallardo –, amely nem sznobizmusból látogatja a koncerteket, hanem azért, mert jó zenét szeretne hallani, kiváló előadásban. Számomra érték az is, hogy nagyszerű új zenész kollégákat ismerhetek meg itt. A kamarazene Argentínában is mellőzött műfaj, de ez világszerte jellemző. Egyoldalúnak tartom, hogy a közönség a szimfonikus repertoárt részesíti előnyben, hiszen a legtöbb zeneszerző életművében a kamarazene van túlsúlyban. Zenészek között elsődleges fontosságú a kamarazene művelése, hiszen ebben az intim műfajban árnyalatgazdagabban tudnak kommunikálni, mint a nagy apparátusra írt alkotásokban. Úgy kell a kamarazene, mint egy falat kenyér.”

Brasileiras művének két tétele hét csellón és három brácsán hangzik el – Perényi Miklós, Rohmann Ditta, Jonathan Cohen és Nicolas Altstaedt mellett a fesztivál-igazgató, az Erkel Ferenc Kamarazenekar egykori szólistája, Bolyki György is hangszerrel ragad.

Érzelmi sokk

Fesztes tempót diktálnak a művészek: a napi két koncerten több tucat mű hangzik el a kilenc nap alatt. A művészeti vezető nem rejti véka alá: olyan érzelmi sokk előidézése a célja, amely a következő Kaposvári Fesztiválíg feltölti a látogatót. Ennek érdekében sikerült hazacsábítani Frankl Pétert, de – hogy csak néhány magyart említsünk – fellép többek között Keller András, Kocsis Zoltán, Lendvai József, az Amadinda, valamint a Kelemen-kvartett is. A két éve alakult vonósnégvest Kelemen Barnabás, Kokas Katalin, Kokas Dóra (Kati húga), valamint Homoki Gábor (Kati és Barnabás zeneakadémiai növendéke) alkotja, és máris bejutottak a világ két legrangosabb versenyére. Az ausztrál verseny döntőjébe nyolc kvartettet, az olaszországi huszonháromat válogatott be a zsűri, a döntőket júniusban és júliusban rendezik.

A Mahler-évben Gustav Mahler dalai mellett a nőként és zeneszerzőként is különleges Alma Mahler dalai is elhangzanak. A Strém-emléknap megrendezésével a fesztivál megemlékezik a 2005-ben elhunyt hangversenyrendezőről is. Meghalt Strém, oda a kamarazene – mondja Kokas Katalin, arra célozva, milyen sokat tett Strém Kálmán a magyar kamarazenei hagyomány ápolásáért, ugyanakkor hangsúlyozva – Jakobi Lászlóra is utalva –, hogy még vannak hangversenyrendezők, akiknek fontos ez a műfaj. „Mivel Strém Kálmán rengeteget tett a kortárs zene és a közönség kapcsolatának ápolásáért, az emléknapon főleg kortárs és 20. századi alkotások csendülnek fel, valamilyen könnyen befogadható, nagy mű; például Steve Reich Tehillimje, Schönberg énekest is foglalkoztató II. vonósnégysége, Ligeti I. vonósnégysége, Messiaen híres Kvartettje. A mintegy hetven közreműködő több mint fele vállalta, hogy a koncertek közti időkből tanít is; a Zeneakadémián és más egyetemeken meghirdették ezeket a kurzusokat, az aktív hallgatókat meghallgatáson választjuk ki.”

A művészeti vezető elmondja: Kaposváron megnyílt a nemrég felújított gyönyörű gyógyfürdő, hatalmas úszóparkkal, csúszdákkal, ami a koncertek között remek kikapcsolódást nyújthat. Először Kaposváron hirdették meg a bérleteket, mert először a helyieknek szerettek volna lehetőséget biztosítani a jegyvásárlásra. Az első pár hét alatt nyolcvan teljes bérlet fogyott el Kaposváron, Budapesten, az árusítás első pillanataiban rögtön húsz kelt el. Legfeljebb 450 ember fér be a nagyszerű akusztikájú, szintén a közelmúltban felújított Szivárvány Zeneházba, érdekes tehát sietni. ■

A Kaposvári Kamarazenei Fesztivál hivatalos honlapja:

www.kaposfest.hu

„A zenétől nem szakadtam el”

**Beszélgetés
Pauk Györggyel**

Pauk György, a Londonban élő, nemzetközi hírű hegedűművész 2007 decemberében, Budapesten búcsúzott el a pódiumtól – itt adta utolsó koncertjét. A tanítással azonban nem hagyott fel: ma is a londoni Királyi Zeneakadémia professzora. Ez év október 26-án ünnepli 75. születésnapját. Ebből az apropóból beszélgettünk vele tanításról, operáról, szólistaságról, családról.

➔ Aradi Péter

Gramofon: Egy három évvel ezelőtti interjújában azt olvastam, nekiáll régen várt és ígért önéletrajza megírásának. Hol tart most ezzel?

Pauk György: Sajnos szinte sehol. Ez nagyon rossz érzés, mert szeretném megírni, de még nem került rá sor. Az első húsz évem már megvan, de hát ez édeskevés.

G.: Mi tartja vissza a folytatástól?

P. Gy.: A lustaság. Pedig a feleségem is, akivel már több mint ötven éve együtt vagyunk, állandóan biztat és piszkál, ám eddig még ez sem bizonyult elég hatásosnak. Pedig most igazán lenne rá időm.

G.: A felesége is magyar, ugye?

P. Gy.: Igen, persze.

G.: De, ha jól tudom, Hollandiában ismerkedtek meg.

P. Gy.: Igen, ott kerültünk össze, barátok révén, immár ötvenkét esztendeje. Az ő segítségével semmire sem mentem volna. Amit elértem, azt annak köszönhetem, hogy ő mindig mellettem állt, és ráadásul fölnevelt két gyönyörű gyereket, miközben én jártam a világot. Ő nagyon okos asszony, így sokszor látott el jó tanácsokkal. Egy művésznek szüksége van arra, hogy valaki mellette álljon, mert ez nagyon nehéz pálya, kell a biztatás és a biztos háttér.

G.: Ő nem zenél?

P. Gy.: Gyerekkorában zongorázott, de nem készült zenei pályára. Nagyon fiatalon, tizenhét évesen, 1956-ban eljött Magyarországról. Nem tehetett mást, mert otthon nem volt jövője. Úgynevezett kapitalista családból származik, ezért 1951-ben kitelepítették őket egy kis faluba, és bár 1953-ban visszaengedték, iskolába nem vették fel. Noha egyetlen gyerekük volt, a szülei küldték el, mert belátták, hogy ezzel tesznek jót neki. 1957-ben nekik is sikerült kivándorolniuk, és Hollandiában kötöttek ki.

G.: Említette, hogy ideje éppenséggel lenne most az önéletrajz-írásra. Gondolom, nagy változást hozott az életében, hogy három és fél évvel ezelőtt visszavonult a koncertezéstől.

P. Gy.: Persze, de a zenétől nem szakadtam el. Továbbra is tanítok, amit mindig nagyon szerettem csinálni. Van a londoni zeneakadémián egy úgynevezett performance class-om, hét top növendékkal, akik a világ minden részéből jönnek hozzám.

G.: *Ők mennyi időt töltenek önnél?*

P. Gy.: Attól függ: az undergraduate-ek legalább négy évet, a postgraduate-ek kettőt. Sokszor előfordul, hogy mind a hat évet végigcsinálják nálam. Szeptemberben jön hozzám a talán letehetségesebb magyar hegedűs, Pusker Júlia, aki tavaly részt vett a szombathelyi Bartók-szemináriumon tartott kurzusomon, ott ismertem meg. Ő elsőéves a Zeneakadémián, úgyhogy itt a második évet fogja kezdeni.

G.: *A növendékei között most is túlsúlyban vannak az ázsiaiak?*

P. Gy.: Igen. Most van két japán, két kínai, egy litván, egy kanadai és egy ausztrál. Sajnos nincs köztük angol, és nincs fiú. Csupa lány. De a világban most mindenhol ez jellemző.

G.: *Mi ennek az oka?*

P. Gy.: A fiúk tudják, hogy ebből nagyon nehéz megélni. Nézze meg a zenekarokat: általában a tagok 60-65 százaléka nő.

G.: *Kivéve a Bécsi Filharmonikusokat...*

P. Gy.: Na igen. Meg láttam itt a Cseh Filharmonikusokat – ott alig van nő. Általánosságban azonban igaz, hogy a fiúk közül kevesen akarnak klasszikus zenét tanulni. És ahogy mondtam, angol növendékeim sincs. Sajnos az angol zeneoktatás nem jó.

G.: *Mi a legfőbb baja?*

P. Gy.: Hogy tizennyolc éves kor alatt nem veszik igazán komolyan. Márpedig így a legfontosabb évek vesznek el. A gyerekek délután fél négyig vannak iskolában, úgyhogy nem is nagyon jut idejük gyakorlásra. Ugyanakkor az angolok együttesekben, zenekarokban szenzációsan játszanak. A probléma ott kezdődik, amikor egyedül kell kiállniuk a pódiumra: nincs meg az ehhez szükséges technikai felkészültségük, és hiányzik az egyéniség varázsa.

G.: *A kamarazene viszont egy sajátos formája az együttzenélésnek, amely, mint mondják, nem kevésbé nehéz, mint a szólista szerep.*

P. Gy.: A kettő egészen más. Ha tíz hegedűs egyszerre játszik, akkor – jó esetben – nem lehet őket külön-külön hallani.

G.: *És ha vonósnégyesről beszélünk?*

P. Gy.: Abból van itt néhány nagyon jó. De teljesen más hozzáállást követel, mint a szólista. Gyakran tartok – főleg nyaranta – mesterkurzusokat, amelyekre sokszor jönnek növendékek olyan híres professzoroktól – például Amerikából –, akik vonósnégyessel csináltak karriert. A növendékeik játékán rögtön meghallom, hogy nem szólisták:

Forrás: Pauk György archívuma

A legendás fotón, Zathureczky Edével

másképp játszanak egy darabot, mert hozzá vannak szokva a kvartett játékhoz, ahol alkalmazkodni kell. Ezzel szemben a szólistának mindenki el kell hitetnie, hogy amit játszik, azt csak úgy lehet előadni. Akkor is, ha az rossz – de kell lennie egy egyéniségnek. Én a növendékeimet a szólista pályára próbálom felkészíteni.

G.: *Valaha önnek is volt kvartettje.*

P. Gy.: Így van, még zeneakadémista koromban létrehoztam a Pauk-kvartettet. Nagyon szerettem, és igazán sikeresek voltunk, ám aztán jött egy pont, amikor tanárom, Zathureczky Ede azt mondta, választanom kell: vagy vonósnégyesezni fogok, vagy szólista karriert kezdek.

G.: *Egyértelmű volt, mit fog választani?*

P. Gy.: Teljesen. És persze az is hozzájárult, hogy jött a forradalom, és a kvartettből ketten elmentünk.

G.: *Szólista létére azonban ön is leült időnként triózni vagy kvartettezni.*

P. Gy.: Kamarazene nélkül nem lehet élni. Több mint harminc évig játszottam trióban Frankl Péterrel és Ralph Kirshbaummal. Három szólista állt össze, és egy évben három-négy hetet együtt játszottunk. Egy kvartett viszont még több időt igényel, mint egy szólista: mindennap ugyanúgy kell dolgozni együtt is, mint egy szólistának, aki egyedül gyakorol. A trióval nem volt ilyen probléma. Persze engem mindig mindenfajta zene érdekelt – de különösen az opera.

Forrás: Pauk György archívuma

Lady Diana a Királyi Zeneakadémia díszdoktori címét adományozza a művésznek

G.: *Miért pont az opera?*

P. Gy.: Gyerekkorom óta az Operában nőttem föl. Hetente háromszor-négyszer jártam oda. Akkor Tóth Aladár volt az igazgató, akinek a felesége, Fischer Annie anyám barátnője volt. Anyám is zongorista volt, és a két lány együtt tanult a Zeneakadémián. Úgyhogy Annie születésem óta ismert. Tóth Aladár azt mondta, bármikor mehetnek az Operába, a páholyba. És én mentem. Gyerekkoromban azt csináltuk, hogy egy-egy operaelőadás után páran együtt hazamentünk, valaki leült a zongorához, és végigénekelte az egész operát. Még ma is emlékszem magyarul néhány operaszövegre. Az opera iránti rajongásom pedig azóta is töretlen. A hegedülés és az opera egyébként szorosan összefügg. Nekem, mint vonósoknak, a legfontosabb a hang.

G.: *Olvastam, hogy a tanításban használja azt a módszert, hogy énekelte a növendékeket.*

P. Gy.: Bizony! De mennyire! Mert az éneklés a legtermészetesebb módja a zene kifejezésének. Az éneklő ember ott fog lélegzetet venni, ahol az természetes. A hegedülésben is ezt kell elsajátítani a frazírozásnál. A másik nagyon fontos elem az éneklésben, amit Kodály tanított: hogy az ember füle ellustul, ha nem gyakorlatoztatja állandóan. Ez nélkülözhetetlen ahhoz, hogy tisztán tudjon énekelni – és tisztán tudjon hegedülni. A növendékeimet próbálok minél többször elküldeni operába, de itt ez elég drága.

G.: *Még egy kapcsolódás az operához: korábban nem tudtam, ezért meglepetéssel olvastam, hogy Polgár László az unokatestvére volt.*

P. Gy.: Igen, a nagypapát Pauknak hívták... Úgyhogy ő a másod-unokatestvérem.

G.: *Tartották a kapcsolatot?*

P. Gy.: Persze, nagyon közel álltunk egymáshoz. Borzalmas tragédia, hogy ilyen fiatalon elment. Három lánya van, az egyik itt tanul Londonban. Szenzációs klarinétos, most végzi az utolsó évét a Royal College-ban. A középső lány nagyszerű zongorista, a harmadik pedig próbálkozott az énekléssel, de az nem sikerült, viszont mindig valahogy a zene közelében mozog. Lacit még nem ismertem, amikor eljöttem Magyarországról, sőt nem is tudtam a rokonságról.

G.: *És mikor derült ki?*

P. Gy.: Amikor tizenhét év után először visszamentem Magyarországra játszani. Bejött hozzám a művészbabába egy nagynéném, Pauk Anna, a híres énektanár, akiről szintén nem tudtam, és bemutatkozott. Rögtön mondta, hogy van egy unokaöccse, közös rokonunk, a Laci, aki énekes. Ez egy másik ága volt a famíliának, talán azért nem ismertem őket. Néhány évvel később találkoztunk Londonban, amikor Laci itt énekelte. Attól kezdve folyamatosan tartottuk a kapcsolatot. Nagyon sokszor hallottam énekelni.

G.: *Most is gyakran jár operába?*

P. Gy.: Nem, mert nagyon válogatós vagyok. Magasra teszem a léceket. Hogy meghallgassam a Rigolettót egy közepes előadásban, az nem érdekel. De ha adódik valami különleges, izgalmas produkció, arra elmegyek. Elmondok egy érdekes esetet. A BBC-ben van egy sok évtizede futó rádióműsor, amelynek Desert Island Discs a címe. Egyszer engem is meghívtak: ki kellett választanom nyolc lemezt, amelyeket magammal vinnék egy lakatlan szigetre. Majdnem mindegyik választásom összefüggött az operával. Közük volt a Kékszakállú Solti vezényletével, akivel nagyon közeli kapcsolatban álltam, meg az Otello első, kórusjelentete, amelyet Carlos Kleiber dirigált. Életem egyik legnagyobb élménye volt itt Londonban a Kleiber-féle Otello a Covent Gardenben. Ilyen zseni, mint Carlos Kleiber, nem volt még. Persze Bach sem maradhatott ki a válogatásból: a Máté-passióból választottam egy részt. Tulajdonképpen mindegyik választásom valamilyen személyes élményhez kapcsolódott. Fischer Iván, akivel az utolsó koncertemet adtam, néhány évvel ezelőtt Londonban dirigált egy csodálatos Così fan tuttét, amely az egyik kedvenc operám, így azt is beválogattam, Iván vezényletével.

G.: *Ha már említette az utolsó koncertet: azt lehet mondani, hogy ön a csúcsra hagyta abba – ami nem mindenkinek sikerül...*

P. Gy.: Így van. Pedig mindenki belülről tudja, mikor jön el az a pont. Ez a zenészekre ugyanúgy vonatkozik, mint a sportolókra. Én például éreztem, hogy az ujjaim már nem engedelmessé válnak úgy, mint korábban. Egy hegedűsnél ez hamarabb bekövetkezik, mint egy zongoristánál. Lelassul a vibrato, bizonytalanabbá válik az intonáció. Nem akarom megvárni, míg más figyelmeztet erre.

G.: *Mikor kezdte ezt érezni? Mennyi idővel az utolsó koncert előtt?*

P. Gy.: Legalább két évvel. Akkor már nagyon lelassultam. De Iván rábeszélte, hogy még muszáj csinálnunk egy Bartókot. Úgy éreztem, azt még jól megoldottam. A Bartók-hegedűverseny, illetve az egész életmű végigkísérte az életemet, úgyhogy ezt méltó befejezésnek tekintem. A három koncertből kettőt a Zeneakadémián, egyet a Művészetek Palotájában tartottunk. Örülök, hogy ott is játszhattam, mert nagyszerű akusztikájú a terem.

G.: *Mit gondol, azzal, hogy a Müpában megnyitása óta a leg-rangosabb zenekarok és szólisták lépnek fel, Budapest jobb pozícióba került a nemzetközi zeneéletben?*

P. Gy.: A zenei élet központja ma is leginkább London, New York és Berlin – Budapest sajnos nincs rajta a térképen. Ennek nem zenei oka van. Az a baj, hogy Magyarországon még mindig nem tudják eladni a dolgokat. A pr, a marketing egy szakma – és ehhez még mindig nem értenek igazán. A Fesztiválenek tudja, hogyan kell csinálni, nem véletlenül tartják számon őket a legelső zenekarok között. Nincs nap, hogy ne hallanám itt a rádióban egy

felvételüket. Ezzel szemben a Liszt Ferenc Kamarazenekar, amely szintén világszínvonalú volt, soha nem jutott olyan magasra, amit megérdemelt volna, mert nem voltak menedzselve. Hogy mást ne mondjak, nyelvtudás nélkül nehéz boldogulni.

G.: *Amikor ön 1958-ban elment, már beszélt angolul?*

P. Gy.: Igen. Tanultam az iskolában és magánúton is. Egyébként négy-öt nyelven beszélek.

G.: *Milyen nyelveken?*

P. Gy.: Például hollandul. De németül, franciául, és kicsit spanyolul is, mert elég gyakran járunk Spanyolországba, ugyanis ott is van egy házam.

G.: *Azt mondják, a muzikusoknak általában jó a kiejtésük idegen nyelveken, hiszen megvan hozzá a fülük.*

P. Gy.: Amint bebeszélök a telefonba, hogy halló, már tudják, hogy magyar vagyok. Pedig amúgy jól beszélek angolul, és már ötven éve itt élek, de hiába. Húszévesen jöttem el otthonról – akkor már nehéz akcentus nélkül megtanulni.

G.: *Ugye a Sziget utcai iskolába járt? Ma Radnóti Miklós utcának hívják.*

P. Gy.: Igen, mert ott laktunk a Sziget utca és Pozsonyi út sarkán, és ez volt a legközelebbi iskola. Jó néhány volt iskolatársammal mind a mai napig tartom a kapcsolatot. Nem beszélve a Zenegimnáziumról, ahova utána jártam. Egy-két évvel ezelőtt volt az 55. érettségi találkozónk.

G.: *Milyen hangulata volt akkor a Pozsonyi útnak és környékének?*

P. Gy.: Én szerettem. A szüleim, később meg a nagymamám a Szent István parkba vittek focizni, ahol sok korombeli fiúval összebarátkoztam – az egyikük Frankl Péter volt. A futballrajongásom különben máig megmaradt. Nézem a televízióban, és néha a fiam egy-egy meccsre is elvisz. Ő nagy Arsenal-szurkoló.

G.: *Hogyan tudta feldolgozni, hogy a szüleit elveszítette a holokausztban?*

P. Gy.: Nagyon nehezen. Szinte az egész család odaveszett. Csak az anyai nagymamám maradt meg – ő nevelt föl. Azért is volt nehéz elmennem Magyarországról, mert őt hagytam itt. Nem is mertem elmondani neki, hogy többet nem jövök vissza. De aztán még láttuk egymást, mert meglátogattak minket Angliában. Közvetlenül a háború után talán még fel sem fogtam, milyen veszteség ért. Csak később tudatosult bennem. Hosszú évekig kerestem egy apát. Magyarországon ezt a szerepet számomra Zathureczky töltötte be. Később meg Soltit tekintettem „zenei apámnak”. Aztán én lettem apa, elég fiatalon. A „kisfiam” tavasszal volt 49 éves. És már négy unokám van, a legidősebb tizenhat éves. Azt tervezzük, hogy a 75. születésnapomon az egész családot elviszem Velencébe. Most így ünnepe-
lünk. ■

Az utolsó kézjegy elvé

Fotó: Péter Zsuzsa

Bartók Béla pantomimjét, A csodálatos mandarint az eredeti változatban mutatja be Kocsis Zoltán és együttese a szeptemberi évadnyitó koncerten, magyarországi premierként. Cikkünkben a zeneigazgató beszél továbbá Smetanáról, akit jóval többre értékelt, mint Csehországon kívül általában szokás, valamint vendégművészeik kapcsán fejt ki gondolatait a liszti iskoláról, az úgynevezett munkás és produkciós karmesterek előnyeiről és hátrányairól.

Különlegesnek ígérkezik a **Nemzeti Filharmonikusok** évadnyitó koncertje szeptember 25-én: ekkor csendül fel először úgy A csodálatos mandarin, ahogy Bartók Péter rekonstruálta. „Bartók köztudottan nem volt könnyű ember, de tisztelte és gyakran megfogadta a szakemberek véleményét – mondja Kocsis Zoltán. – A Mandarinból nemrég megjelent kotta visszaállítja azt a negyvenvalahány ütemet, amelyet Bartók nyilvánvalóan azért hagyott ki, mert Harangozó Gyula vagy mások meggyőzhették arról, hogy ezeket a jeleneteket le kell rövidíteni. A háború után a pantomim ebben a húzott változatában jelent meg és terjedt el. Mivel nemcsak a koncertközönségnek, hanem a Bartók Új Sorozat számára is eljártsszuk a művet, közvetlenül a Bartók Archívumhoz fordultam, hogy Bartók Péter eredményeitől függetlenül végezzék el az utolsó kézjegy elvére irányuló kutatást. A Bartók Archívum verziója gyakorlatilag megegyezik Bartók Péterével, a különbség mindössze annyi, hogy Bartók Péterében a lámpáról való lekasztás után a Mandarin nem rohan rögtön a lányhoz, hanem még pár mozdulatot mindketten tesznek, mielőtt a végső beteljesülés bekövetkezne. Mi ezeket az ütemeket is megszólaltatjuk, így M. Tóth Gézának négy-öt perccel ki kell bővítenie animációs filmjét, amellyel egyébként korábban már játszottuk a művet. Az évad másik kiemelkedő eseménye Smetana Hazám című ciklusának teljes előadása lesz. Ehhez a produkcióhoz azért ragaszkodtam, mert Smetanát jóval többre értékelem, mint Csehországon kívül általában szokás. Én magam is dirigáltam a Vltaván kívül a sorozat többi darabját, de a tételek közti motivikus összefüggésekre csak a ciklus egészét előadva derül fény. Smetanában olyan hazafias érzelmek dolgoztak, amelyek például Dvořák-ból hiányoztak – talán emiatt tud Dvořák zenéje univerzális lenni. Olyan a párhuzam köztük, mint Bartók és Kodály között. Bartókot, zenei értelemben véve, kompozícióiban, a zenéhez való viszonyában jóval szélesebb látókör jellemezte, mint Kodályt, akit a legmagyarabb zeneszerzőnek tartott. Smetana »nemzetibb« zenét írt, vállalva a provincializmus esetleges ódiáját, de szerintem ő jóval jelentősebb zeneszerző ennél. Libor Pešek számos alkalommal dirigálta a ciklust, novemberben tehát tökéletes, autentikus előadást fogunk hallani a vezényletével.”

Fantasztikus felfedezések

„Szerettünk volna egy új Richard Strauss-operát is bemutatni – folytatja a zeneigazgató –, ám ez idő és pénz hiányában idén nem lehetséges. Így csak a Daphne felújítására futotta, de hosszú távon szeretnénk előadni mind a hét, Magyarországon eddig bemutatatlan Richard Strauss-operát. Azonban nemcsak repertoárbővítésről van szó, hanem a stílusokba való behatolásról is. Mindenevő zenekar vagyunk ugyan, de időről időre meg kell célozni egy-egy stíluskört. A Richard Strauss-féle zenekar-kezelés, hangzás és stílus remekül illik a Nemzeti Filharmonikusokhoz – ha jól tudjuk csinálni, miért ne mélyedjünk el benne?”

Külföldi vendégművészek meghívásáról Kocsis Zoltán elmondja, két karmester-típus létezik: a „munkás karmester”, aki tökéletesen alkalmas arra, hogy bármilyen zenekart „gatyába rázzon” és elindítson a nagyarányú fejlődés útján, illetve a produkciós karmester, aki nem nagyon szeret próbálni, utasításai sztereotípiákra szorítkoznak, amiből olyankor sokat lehet tanulni, de nem foglalkozik a zene alapvető kérdéseivel. Az ilyen karmestereknek olyan zenekarok valók, amelyek szinte karmester nélkül is el tudják játszani a műveket. A Nemzeti Filharmonikusok kezd ilyen zenekar lenni; a próbákon Kocsis Zoltán gyakran hagyja magára az együttest, hogy kívülről figyelje a hangzást. A zeneigazgató úgy látja, túl vannak már azon a perióduson, hogy munkás karmesterekkel dolgozzanak; nyugodtan hívhatnak produkciós karmestereket is. Érdeklődésként Sakari Oramót említi, akinek személyében kiváló produkciós karmestert ismertek meg, ugyanakkor mélyreható munkát is végzett vele a zenekar.

A magyar művekért

„Szólisták terén fantasztikus felfedezéseket tettünk az elmúlt évek-hónapok alatt; ilyen volt például Gyenyisz Kozsukin, aki az Erzsébet Királynő versenyt nyerte meg 2010-ben. Lovro Pogorelich – ő Rahmanyinov c-moll zongoraversenyét játssza velünk 2012 áprilisában – ma már jobb zongorista, mint bátyja, Ivo, akit művészileg bezárkóztatnak látok. Cyprien Katsaris Mendelssohn kevésbé játszott, de látványos és komoly technikai követelményeket támasztó, zeneileg is jelentős g-moll zongoraversenyét szólaltatja meg decemberben. Katsarist egyébként nagyon szeretem, mert a világ egyik legjobb Liszt-játékosaként azon kevesek egyike, akik élő módon képviselik a liszti örökséget. Zongoraoktatás terén Liszt nagy riválisa Theodor Leschetizky volt, de Liszttől kerültek ki nemcsak az igazán nagy zongoravirtuózok, hanem az igazán nagy zenészek is. A liszti zongoratechnika lényege a flexibilitás, tehát azonnal tudni lehet, hogy ha valaki ráteszi a kezét a billentyűkre, az Liszt egyenes ági örököse-e vagy sem. Katsaris zenészségével és technikájával Liszt egyenes ági örökösének tekinthető” – mondja a zeneigazgató.

Kocsis Zoltán együttese a Diótörőt karácsonyi hagyománnyá szeretné tenni, a Novák-féle rendezéssel új dimenziókat adnak a vizuális befogadásnak. Csíky Boldizsár művének októberi bemutatásával nagy adósságot törlesztenek. Nemcsak azért, mert tőle még nem játszottak darabot, hanem azért is, mert régi vágyuk jóval több magyar, illetve határon túli szerző alkotását megszólaltatni. Ha lehetőségük lenne gyarapítani a koncertszámot, többször megszólaltatni műsorokat, illetve a maguk igényei szerint oszthatnák be az évadot, jóval többet tehetnének a magyar zenéért, a kortárs zenéért – véli Kocsis Zoltán. ■

A Nemzeti Filharmonikusok hivatalos honlapja:

www.filharmonikusok.hu

Nemzeti Filharmonikusok
Alapítva 1923
2011-2012

A zene dimenziói végtelenek
Új évad, új felfedezések
Kocsis Zoltánnal és a Nemzeti Filharmonikusokkal

Ferencsik-bérlet
Klempere-bérlet
Próbatermi vendégség – kamarazenei bérlet
Gyermekszemmel – ifjúsági bérlet

Hangversenybérletek már kaphatók az ismert jegyirodáinkban és online: www.filharmonikusok.hu.

Fenntartónk: Nemzeti Erőforrás Minisztérium
NEFM

További támogatóink: **nka**

Világstárok stafétában

A Fesztiválzenekar jövő évadjáról

A Budapesti Fesztiválzenekar (BFZ) számos érdekes műsorral rukkol elő a következő évadban, és több világstárt lát vendégül. Az újítások között talán a legfontosabb a Barokk estek elnevezésű sorozat, amelynek vezetésére az egyik legtekintélyesebb régizeneszt, Reinhard Goebelt sikerült megnyernie Fischer Iván együttesének.

A 2011–2012-es évad forradalmi újdonsága, hogy a BFZ-n belül létrejön egy eredeti barokk hangszereken játszó együttes, és saját sorozatot indít. Bizonyos előzmények eddig is voltak: a bécsi klasszikus szerzők alkotásait rendszeresen natúrtrombitákkal, -kürtökkel, -harsonákkal, korhű üstdobokkal szólaltatta meg a BFZ. A most alakuló együttesben már a vonósok is korabeli hangszereken játszanak; noha ez másfajta technikai hátteret, komoly előtanulmányokat követel, a muzikusok lelkesek, szívesen vesznek részt a Magyarországon egyedülálló kezdeményezésben. A régizenei együttes vezetésére a barokk zene egyik legautentikusabb képviselőjét és tolmácsolóját, Reinhard Goebelt nyerték meg, aki az általa több mint harminc évig vezetett Musica Antiqua Köln együttesrel lett világhírű. Ő vezényli az októberi és az áprilisi estet, ő tanítja be a műveket, sőt szeptemberben a zenekar vonósainak külön előkészítő próbákat tart.

Egy másik újdonság az elsősorban bécsi klasszikusokat megszólaltató, népszerű „Haydn–Mozart Plusz” sorozathoz kapcsolódik. Eddig ennek műsoraikat más-más karmester vezényelte, de a jövő évadtól a sorozat minden koncertjét egyetlen karmester, Takács-Nagy Gábor vezeti, aki egy évtizeden keresztül volt a BFZ koncertmestere, s néhány éve a hegedűt a karmesteri pálcával váltotta fel. Ez jelentős lépés a 2012–2013-es évadtól életbe lépő új struktúrához, amelyben a nagyszerű muzikus tölti be a BFZ első vendégkarmesteri posztját. Eddig ilyen nem létezett a zenekarnál: létrehozásával Takács-Nagy Gábor hangsúlyosan, folyamatosan jelen lesz a Fesztiválzenekar életében.

A jövő évadban is számos világhírű művész játszik majd együtt a zenekarral, és számos izgalmas műsort hallhatunk. Az egyik párosítás szokatlan, hiszen az est első felében Bach 105. kantátája hangzik el – érdekes, de korhű művészi megközelítésben: a kóruszólamokat is a szólisták éneklék –, a második részben pedig Bruckner Hetedik szimfóniája. „A két mű látszólag távol áll egymástól, de a zene morális tartása, az emelkedettség, az ünnepélyesség közel hozza őket egymáshoz” – mondja a zenekar igazgatója, Körner Tamás. Pinchas Zukerman Beethoven Hegedű-

Foto: Christina Bleier

Reinhard Goebel vezeti a zenekar Barokk estek sorozatát

versenyét játssza Budapesten, majd az együttes nyugat-európai turnéján. A zenekar a műsorokat továbbra is háromszor szólaltatja meg, mindegyik nagy bérletben egyszer. A kivétel Bartók három zongoraversenye, amely három különböző bérletben hangzik el, más-más művész – Várjon Dénes, Fejérvári Zoltán és Jean-Efflam Bavouzet – közreműködésével.

Néhány nemzetközi hírvű muzikus azok közül, akik a következő évadban a zenekarral muzikálnak: Wolfgang Holzmair, Dmitrij Kitajenko, Marek Janowski, David Zinman, Isabelle Faust, Truls Mørk. Az együttes idén is megrendezi a Budapesti Mahler Ünnepet – a kortárs művet ezúttal Orbán György komponálja –, a 2012 februárjában esedékes maratont pedig Mozart életművének szenteli a Művészetek Palotájában. Májusban jelent meg a zenekar Schubert IX. szimfóniájából készült lemeze (kritikánk a 42. oldalon olvasható), de már a Stravinsky-művek és a Petra Langgal előadott Wagner-műsor is kiadásra kész. A 2011-es Mahler Ünnepe után veszik fel Mahler I. szimfóniáját, majd CD készül Bruckner VII. szimfóniájából – ezek a felvételek két év múlva jelennek meg. ■

A zenekar hivatalos honlapja:

www.bfz.hu

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

MINDEN TEKINTETBEN

2017 II. félév

AUGUSZTUS 26. **LISZTTŐL A RAGTIME-IG ITTJÉS TAMÁS ÉS A BOHÉM RAGTIME JAZZ BAND**

OKTÓBER **LISZT-LÉPÉSEK**

OKTÓBER 8. **BOGÁNYI GERGELY SZÓLÓESTJE**

OKTÓBER 8. **LISZT ARCAI FOTÓKIÁLLÍTÁS**

OKTÓBER 9. **ORGONA-SZTORIK FASSANG LÁSZLÓ ÉS MÁCSAI PÁL**

OKTÓBER 13., 14. **A LISZT-FAKTOR SZÍNPADI ETÜDÖK KÉT RÉSZBEN**

OKTÓBER 16. **CIFRA PALOTA**

OKTÓBER 17. **JAZZVERZIÓK SZAKCSI LAKATOS BÉLA, OLÁH KÁLMÁN**

OKTÓBER 18. **AZ ABBÉ EGYHÁZI KÓRUSMŰVEK ORGONAKÍSÉRETTTEL**

OKTÓBER 19. **CIGÁNYZENÉTŐL A RAPSZÓDIÁKIG**

OKTÓBER 22. **A ZONGORAVERSENYEK GYENYSZ MACUJEV ZENEKARI ESTJE**

NOVEMBER 23. **LISZT ÉS BACH CHRISTOPH BOSSERT ÉS SZABÓ BALÁZS ORGONAESTJE**

DECEMBER 10. **KARÁCSONYI KONCERT RÁNKI DEZSŐ, KLUKON EDIT, MR GYERMEKKÓRUS**

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztáiraiban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrássy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.
Online jegyvásárlás: www.mupa.hu
A Múpa szakmai támogatója a Liszt Akadémia.
ISO 9001:2000

Maestrók Pécssett

A következő évadtól új vezető karmester, Bogányi Tibor irányítja a Pannon Filharmonikusok szakmai munkáját. Ő Pécsen kívül az együttes budapesti sorozatában is többször lesz látható a Művészetek Palotájában, ahol ezúttal is színes és izgalmas műsorokkal lép fel a zenekar. Lesz francia est, hallhatjuk Brahms, Berlioz és Sosztakovics zenekari műveit, Rahmanyinov és Hacsaturján versenyműveit – mindezeket nagynevű hazai és külföldi közreműködők tolmácsolásában.

A magyar származású Bogányi Tibort, a Finnországban élő karmestert generációjának egyik legérdekesebb és legtehetségesebb tagjaként tartják számon. Huszonnyolc évesen a Turkui Filharmonikus Zenekar vezető karmesterévé nevezték ki, 2008-tól a Lappeenranta Városi Zenekar zeneigazgatója és vezető karmestere. A híres, háromévente megrendezésre kerülő nemzeti Lappeenranta Énekverseny zenekarát is ő vezényelte 2010-ben. A fiatal karmester az összes nagy finn zenekart dirigálta már, beleértve a Helsinki Filharmonikusokat, a Finn Rádió Szimfonikus Zenekarát, a Tamperei Filharmonikusokat és a Lahti Szimfonikusokat. Világszerte ismert dirigens, aki szerepelt már többek között az Orchestre National du Capitole de Toulouse-zal, a Koppenhágai Filharmonikusokkal, a Mexikói Állami Zenekarral, a Shanghai Operával, a Szentpétervári Nemzeti Szimfonikus Zenekarral, a MÁV Szimfonikus Zenekarral, a Debreceni Filharmonikusokkal és a Savaria Szimfonikus Zenekarral. Rendkívül széles repertoárral rendelkezik a szimfonikus zenétől a kórusműveken át egészen az operáig és balettig.

Ez a színesség jellemzi a Pannon Filharmonikusok budapesti bérletét is, amelynek négy koncertjéből kettőt vezényel Bogányi Tibor. A 2012. január 20-án rendezendő koncert első felidejében Rahmanyinov talán legismertebb két műve csendül fel: a Vocalise a szerző átiratában, valamint a II. (c-moll) zongoraverseny, utóbbi Tibor fivére, Bogányi Gergely közreműködésével. A második felidőben Sosztakovics X. szimfóniáját hallhatjuk.

Március 2-án két nagyszabású alkotást szólaltat meg a Pannon Filharmonikusok együttese a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. A Hacsaturján 1940-ben keletkezett hegedűversenyéből Jean-Pierre Rampal által 1968-ban átírt D-dúr fuvolaversenyt, amelyet a Claudio Abbado vezette Gustav Mahler Ifjúsági Zenekar, valamint a Müncheneri Filharmonikusok elsőfuvolása, a salzburgi Mozarteum professzora, Michael Martin Kofler szólójával hallhatjuk. Majd Berlioz Fantasztikus szimfóniája csendül fel, a koncertet a Krakói Filharmonikusok zeneigazgatója, a szom-

Perényi Miklós 2012 májusában lép fel a pécsi együttes budapesti bérletében

bathelyi Bartók Szemináriumon Eötvös Péter mesterkurzusán is részt vett Pawel Przytockki dirigálja. Április 21-én két Brahms-mű keretezi Sosztakovics I. hegedűversenyét, amelyet a fiatal művészgeneráció egyik legkiemelkedőbb tagjának, Baráti Kristófnak a tolmácsolásában élvezhetünk. Brahms Tragikus nyitányát, illetve a koncert második felében elhangzó I. szimfóniát az Armel Operaversenyen megismert litván dirigens, Olari Elts vezényli.

2012. május 11-én francia estet ad a Pannon Filharmonikusok együttese. A műsor első részében a 20. század egyik francia mestere, a kilencvenöt éves Henri Dutilleux két alkotása csendül fel, a Danse fantastique, valamint a Tout un monde lointain (Egész távoli világ) című kompozíció. Utóbbi egy csellóverseny, amelyet Perényi Miklós többször adott már elő nagy sikerrel, most is ő szólaltatja meg. A hangversenyt a francia zenekari művészet két csúcsa, Debussy Tengere és Ravel Bolerója zárja. A hangversenyeket magába foglaló Pannon bérlet a Művészetek Palotájában és online, a www.jegymester.hu weboldalon is megvásárolható. ■

A zenekar hivatalos honlapja:

www.pzf.hu

CONCERTO BUDAPEST

**A Concerto
Budapest
nyáron is
szeretettel
várja Önöket!**

KONCERTJEINK:

Június 4. Zene határtalanul

Olasz Intézet

Június 8. KLASSZ Tehetségek Gála

Eötvös 10 Közösségi és Kulturális Színtér

Június 15 CEU Celebration

Nemzeti Színház

Június 17. Zene határtalanul

Kreml Palota, Moszkva

Július 29. Veszprémi fesztivál

Veszprém

További információk a www.concertobudapest.hu holnapon.

„Hivatásunk a hobbink”

Forrás: Savaria Szimfonikus Zenekar

Gyenge Tibor koncertmester és felesége, Mihaela 1993-ban lettek a Savaria Szimfonikus Zenekar tagjai. De miért éppen a szombathelyi együttesnél kötöttek ki, miután áttelepültek Nagyszerebenből? És miért jelenti számára a kamarazene az oxigénpalackot? Többek között ezekre a kérdésekre is választ kaptunk.

Gyenge Tibor (a fotón középen) Déván született, az aradi zenei szakközépiskolába járt a hetvenes években, majd a kolozsvári zeneakadémián tanult. A Nagyszerebeni Szimfonikus Zenekarban majdnem tíz évig játszott, ebben a városban született két fia, akik ma már a Grazi Zeneakadémia hallgatói. Még kicsik voltak, amikor a család átjött Magyarországra. „Az 1989-es forradalom után csalódottan láttuk, hogy politikailag és gazdaságilag sem jött el az a jobb világ, amit reméltünk – meséli Tibor. – Mindig azt gondoltuk, hogy egy erdélyi magyarnak Erdélyben a helye, mégis úgy döntöttünk, áttelepülünk. Bátyám is aktív muzikus, klarinéttanár, Budapesten élnek, ők 1987-ben jöttek át. Kollégáim, ismerőseim a kolozsvári zeneakadémiáról legtöbbször Budapesten helyezkedtek el, és bátyám is ezt javasolta nekünk. Mi viszont inkább a kisvárosok iránt vonzódtunk, nem akartunk metropoliszban élni. Már az 1980-as években elindult Szombathelyen a híres barokk zenekar, a Capella Savaria, jól ismertem őket, szép lemezyűjteményemnek becses darabjai az ő lemezeik. Úgy gondoltam, ha ilyen jó zenészek, és a szombathelyi zenekarban tevékenykednek, nem lehet rossz ez a zenekar. Amikor tudomást szereztünk a próbajátékról, ideutaztunk.”

Tibor és felesége, mondhatni, a munkahelyen is „össze vannak zárva”, hiszen Mihaela is az elsőhegedű szólóban játszik, de Tibor ennek csak a jó oldalát látja. „Feleségem is figyel, mindig vannak észrevételei, ő a legkritikusabb

velem szemben – mondja Tibor. – Szerencsések vagyunk, mert a hivatásunk egyben a hobbink is; azonos a hangideálunk a nagyzenekar és az egyéni hegedülés szempontjából is. Határozott elképzelésem van arról, mit és hogyan kell csinálnom, de a kollégáimtól elvárom, hogy visszajelzenek. Jól működik ez az összjáték minden szempontból. Dohnányi Triónkkal, amellyel a zenekar kamarabérletnek keretében is felléptünk, szintén arra törekszem, hogy ne legyen hierarchia, a tagok ne kiskatonákként várják tőlem az utasítást, hanem együtt próbáljuk meg kialakítani az olvasatunkat. A Camerata Pro Musica együttest (képünkön) is én vezetem, 1995 óta működünk, tizenhét lelkes kollégával, szintén a kamarabérleten belül, Vas megye-szerte koncertsorozatot rendeztünk fennállásunk tizenötödik évfordulója alkalmából. A kamarazenélés számomra olyan, mint egy palack oxigén: a zenekarban többen vagyunk egy szólóban, de a kisebb együttesben kerülünk igazán előtérbe. Néha Bécsbe is hívnak: a Spirit of Europe zenekart számos országból érkező koncertmesterek alkotják, velük léptünk fel a rangos Enescu Fesztiválon is.” A jelenlegi tiszteletbeli elnök-karnagy, Vásáry Tamás személyét Gyenge Tibor úgy látja, mint egy régi generáció fantasztikus muzikusát, aki óriási türelemmel ki tudja hozni a zenekarból a legjobbat. „Mágus típus, első közös koncertünkön Beethoven Ötödikjét dirigálta. Hiszek benne, hogy az embernek van aurája, de az a produkció is ezt bizonyította: ott akkora lett Vásáry Tamás aurája, hogy betöltötte a termet. Máig nem tudtam megszokni a fővárosi és a vidéki zenekarok közötti állandó megkülönböztetést. Azt mondják, hogy a Savaria az egyik legjobb vidéki zenekar. Én jobb szeretek így fogalmazni: a Savaria az ország egyik jó zenekara. Hála Istennek, sok jó zenekara van ennek az országnak.”

A Savaria Szimfonikus Zenekar honlapja:

www.sso.hu

DORÁTI-BÉRLET/A-B-C

Tíz hangverseny (nyolc a Nemzeti Hangversenyteremben, egy az Olasz Intézetben, egy a Budapest Congress & World Trade Center-ben) + bónusz jegy a „Vasárnapi kamarazene” sorozat egyik hangversenyére + 30% kedvezmény a szóló jegyárhoz képest

szeptember 9. péntek * 19h45 Nemzeti Hangversenyterem	Enescu/Orbán/Wolf/Mahler Wolfgang Holzmaier/Fischer Iván
október 13. csütörtök * 19h45 Nemzeti Hangversenyterem	Ljadov/Sosztakovics/Rachmaninov Truls Mørk/ David Zinman
november 3. csütörtök * 19h45 Nemzeti Hangversenyterem	Bartók/Schubert/Csajkovszkij Várjon Dénes/Fischer Iván
november 25/26/27. („A”, „B” és „C”) péntek/szombat/vasárnap * 19h45 Olasz Intézet	Mozart/Haydn Carmel/Szőke/Ács/Duffek Takács-Nagy Gábor
december 23. péntek * 19h45 Budapest Congress & World Trade Center	Karácsonyi titok-koncert Fischer Iván
január 19. csütörtök * 19h45 Nemzeti Hangversenyterem	Messiaen/Ravel/Brahms Dejan Lazić/Fischer Iván
március 10. szombat * 19h45 Nemzeti Hangversenyterem	Bach/Bruckner Wierdl/Schöck/Megyesi/Harvey Fischer Iván
április 12. csütörtök * 19h45 Nemzeti Hangversenyterem	Brahms/Richard Strauss Isabelle Faust/Marek Janowski
május 4. péntek * 19h45 Nemzeti Hangversenyterem	Beethoven/Richard Strauss Pinchas Zukerman/Fischer Iván
május 24. csütörtök * 19h45 Nemzeti Hangversenyterem	Schnittke/Sosztakovics/ Csajkovszkij Julian Rachlin/Dmitrij Kitajenko

Ára: Prémium kategória 86.000 Ft., I. kategória 52.800 Ft., II. kategória 36.800 Ft., III. kategória 28.800 Ft.

REINER-BÉRLET

Nyolc szombat/vasárnap délutáni hangverseny a Nemzeti Hangversenyteremben + bónusz (kilencedik) karácsonyi koncert december 26-án + 25% kedvezmény a szóló jegyárhoz képest

szeptember 11. vasárnap * 15h30 Nemzeti Hangversenyterem	Enescu/Orbán/Wolf/Mahler Wolfgang Holzmaier/Fischer Iván
október 15. szombat * 15h30 Nemzeti Hangversenyterem	Ljadov/Sosztakovics/Rachmaninov Truls Mørk/David Zinman
december 26. hétfő * 15h30 (bónusz) Budapest Congress & World Trade Center	Karácsonyi titok-koncert Fischer Iván
január 22. vasárnap * 15h30 Nemzeti Hangversenyterem	Messiaen/Ravel/Brahms Dejan Lazić/Fischer Iván
február 19. vasárnap * 15h30 Nemzeti Hangversenyterem	Mendelssohn/Brahms Arkagyij Volodosz/Gerard Korsten
március 11. vasárnap * 15h30 Nemzeti Hangversenyterem	Bach/Bruckner Wierdl/Schöck/Megyesi/Harvey Fischer Iván
április 14. szombat * 15h30 Nemzeti Hangversenyterem	Brahms/Richard Strauss Isabelle Faust/Marek Janowski
május 6. vasárnap * 15h30 Nemzeti Hangversenyterem	Beethoven/Richard Strauss Pinchas Zukerman/Fischer Iván
május 26. szombat * 15h30 Nemzeti Hangversenyterem	Schnittke/Sosztakovics/ Csajkovszkij Julian Rachlin/Dmitrij Kitajenko

Ára: Prémium kategória 75.600 Ft., I. kategória 46.200 Ft., II. kategória 32.400 Ft., III. kategória 25.200 Ft.

SOLTI-BÉRLET/A-B-C

Tíz hangverseny (nyolc a Nemzeti Hangversenyteremben, egy az Olasz Intézetben, egy a Budapest Congress & World Trade Center-ben) + bónusz jegy a „Vasárnapi kamarazene” sorozat egyik hangversenyére + 30% kedvezmény a szóló jegyárhoz képest

szeptember 10. szombat * 19h45 Nemzeti Hangversenyterem	Enescu/Orbán/Wolf/Mahler Wolfgang Holzmaier/Fischer Iván
október 14. péntek * 19h45 Nemzeti Hangversenyterem	Ljadov/Sosztakovics/Rachmaninov Truls Mørk/David Zinman
november 4. péntek * 19h45 Nemzeti Hangversenyterem	Bartók/Schubert/Csajkovszkij Jean-Efflam Bavouzet/ Fischer Iván
december 27. kedd * 19h45 Budapest Congress & World Trade Center	Karácsonyi titok-koncert Fischer Iván
január 21. szombat * 19h45 Nemzeti Hangversenyterem	Messiaen/Ravel/Brahms Dejan Lazić/Fischer Iván
február 18. szombat * 19h45 Nemzeti Hangversenyterem	Mendelssohn/Brahms Arkagyij Volodosz/Gerard Korsten
március 12. hétfő * 19h45 Nemzeti Hangversenyterem	Bach/Bruckner Wierdl/Schöck/Megyesi/Harvey Fischer Iván
március 30/31/április 1. („A”, „B” és „C”) péntek/szombat/vasárnap * 19h45 Olasz Intézet	Grieg/Liszt/Haydn Eckhardt/Szabó P./Aviat/Bressan Takács-Nagy Gábor
május 5. szombat * 19h45 Nemzeti Hangversenyterem	Beethoven/Richard Strauss Pinchas Zukerman/Fischer Iván
május 25. péntek * 19h45 Nemzeti Hangversenyterem	Schnittke/Sosztakovics/ Csajkovszkij Julian Rachlin/Dmitrij Kitajenko

Ára: Prémium kategória 86.000 Ft., I. kategória 52.800 Ft., II. kategória 36.800 Ft., III. kategória 28.800 Ft.

SZUPERTRIÓ-BÉRLET

Három hangverseny a Nemzeti Hangversenyteremben + 15% kedvezmény a szóló jegyárhoz képest

november 6. vasárnap * 19h45 Nemzeti Hangversenyterem	Bartók/Schubert/Csajkovszkij Fejérvári Zoltán/Fischer Iván
február 17. péntek * 19h45 Nemzeti Hangversenyterem	Mendelssohn/Brahms Arkagyij Volodosz/Gerard Korsten
április 13. péntek * 19h45 Nemzeti Hangversenyterem	Brahms/Richard Strauss Isabelle Faust/Marek Janowski

Ára: Prémium kategória 32.000 Ft., I. kategória 19.700 Ft., II. kategória 13.800 Ft., III. kategória 10.800 Ft.

A bérletek megvásárolhatók a Fesztiválzenekar titkárságán (III., Lajos u. 48-66/C. tel.: 489-4330), hitelkártyával az interneten (www.bfz.hu és www.jegymester.hu) és az ismert jegyirodákban: Ticket Express, Művészetek Palotája, Rózsavölgyi Zeneműbolt, Culturcomfort Jegyiroda.

„A zenélés nem munka, hanem misszió”

Komoly bajba került a Concerto Budapest: eddigi fenntartója kiáll mögüle, létbizonytalanságát a jelenlegi előadó-művészeti törvény értelmezése, illetve annak végrehajtása tovább erősíti. Ebben a helyzetben fejtette ki véleményét Keller András zeneigazgató, aki úgy véli, a régi típusú szakszervezeti gondolkodásnak nincs helye a művészetben; a munkavégzés alapú előadó-művészeti törvény meggyilkolja a művészetet; a zenész szakma működését jelenleg a művészek kevésbé tudják befolyásolni.

Forrás: Gramofon-archív

Keller András: a kulturális szféra megnyirbálása óriási károkat okoz

„A Concerto Budapest messzemenően méltó arra, hogy a magyar állam kiemelten támogassa. Ezt a jogot az elmúlt években lezajlott gyors ütemű, a zenész szakma nagy része által elismert, a többi zenekarhoz képest legkisebb összegből megvalósított fejlődéssel vívta ki magának – mondja Keller András. – A zenekar hangzása ma kifejezés-gazdagabb, a technikai nívó magasabb, a zenéhez való hozzáállás gyökeresen megváltozott a három évvel ezelőtti állapothoz képest. A rendkívül gyors ütemű fejlődés a teljesítmény alapú munkának köszönhető – nem hiszek az úgynevezett munkáltatói rendszerben. A magas színvonalú művészi produkciónak nem az a feltétele, hogy a művész egy bizonyos munkaórát eltöltsön a munkahelyén, hanem hogy teljesítményorientáltan végezze el feladatát. A szakszervezeti gondolkodásnak nincs helye a művészetben, mert ellentétes a minőséggel. A zenészek is belátják, hogy így jobban tudnak teljesíteni, ráadásul jobban is keresnek. Produkciónként fizetjük őket, így érdekük, hogy jöjjenek (az ő döntésük, hogy játszanak-e vagy sem). A zenében a legfontosabb, hogy azok játsszanak együtt, akik szívesen teszik ezt. A művészetnek a társuláson kell alapulnia, és nem a munkáltatáson. Ez nem munka, hanem misszió: más emberek szellemi és lelki építésére szolgál. Ha tetszik, közel áll az egyházhoz, hiszen lélekápolásról szól; arra szántuk az életünket, hogy adjunk. A munka-

végzés alapú előadó-művészeti törvény meggyilkolja a művészetet, mellesleg ötször annyiba is kerül, mint az általam preferált forma, amelyben a zenészek maguk gondoskodnak a járulékaikról. Az állam jelentős összeget ad a magyarországi művészeti együtteseknek, de nagy részét nem is fordítja rájuk, hiszen visszakapja adók, járulékok formájában. Gazdaságilag és művészileg egyaránt rossz ez a konstrukció. Ide kapcsolódik, hogy Magyarországon bizottságok döntenek arról – erre-arra hivatkozva –, hogy valami értékes-e vagy sem. Sokan úgy alkotnak véleményt, hogy nem is ismerik azt, amiről véleményt mondanak. Azok, akik befolyásolják a szakma működését, távol állnak magától a szakmától. Ez rendkívül súlyos probléma. Mindannyian átérezzük az ország problémáit, de éppen az a kulturális értelmiség, amely jelentősen tudná építeni az országot, reménytelen helyzetbe került, és nem csak a zenészekről beszélek. A mértékadó művészeknek szava kell legyen a kulturális döntésekben! Az, hogy a kormány megnyirbálja a kulturális szférát, hosszú távon is óriási károkat okoz: a művészek kénytelenek lesznek elmenni innen, és ki fog halni valami, ami nélkül nincs haza. Mire a magyar focicsapat világbajnok lesz, addigra nagyon sok világbajnok zenész fogja itthagyni ezt az országot.”

Keller András úgy látja, a koncertélet változatlanul Budapest-centrikus, ellenben szegényes a vidéki, a polgárosodás fokához képest. „Ennél sokkal értékesebb és kulturáltabb ez az ország – mondja. – A vidéki zeneélet gazdagabbá tételében fontos szerepet játszhat a Concerto Budapest, elsősorban a zenekar kötelekébe tartozó kisegyüttesek – jobbnál jobb vonósnégyesek, fúvósegíyüttesek és a fantasztikus összetételű Végh Filharmónia – révén, amelyeknek sajnos még óriási kiaknázatlan művészi tartalékai vannak. A Concerto Budapest bizonyos zenék által megkövetelt hangszínkálán még tudna fejlődni, és itt előttem is állnak feladatok. Ugyanakkor olyan sok mindent csináltam az elmúlt években, hogy több időt szeretnék majd fordítani a kvartettemre, de nem a zenekari munka kárára. A magyar kamarazenéért sokat kell tenni; úgy érzem, e téren is fontos szerep vár rám.”

A Concerto Budapest hivatalos honlapja:

www.concertobudapest.hu

KONCERT33 – MVM KONCERTEK

Művészetek Palotája, Festetics Palota (Budapest), Bartók Emlékház
2011/2012

A Zongora, A Hegedű, Gödöllői Nemzetközi Hárfaesztivál,
A zongorán túl – Vásáry Tamás bérletsorozata Beethoven, Schubert és Debussy műveiből,
Hangszerek világa gyerekeknek, Junior Prima Díjasok hangversenysorozata

Fazil Say

Grigorij Szokolov

Borisz Berezovszkij

„A Zongora-MVM Koncertek” a Művészetek Palotájában

2011/2012-re a bérletek megrendelhetőek a jakobikoncert@gmail.com e-mail címen.

Borisz Berezovszkij – 2011. december 15. (csütörtök), 19.30, **Ránki Dezső** – 2012. január 17. (kedd), 19.30,
Richard Goode – 2012. február 15. (szerda) 19.30, **Grigorij Szokolov** – 2012. március 14. (szerda), 19.30,
Fazil Say – 2012. április 11. (szerda), 19.30, **Bogányi Gergely** – 2012. április 26. (csütörtök), 19.30

A „Koncert 33” valamennyi hangversenyére 10% kedvezménnyel lehet jegyeket vásárolni,
ha közvetlenül a jakobikoncert@gmail.com e-mail címen rendelik meg jegyeiket.

Látogasson el honlapunkra:

www.jakobikoncert.hu

Koncertek világsztárokkal, kedvezmények a gyerekekkel érkezőknek

Kérjük, jelentkezzen be a fenti e-mail címen, ha szeretne hírlevelet kapni valamennyi „KONCERT 33” hangversenyről.

A hangversenyek közreműködői:

Borisz Berezovszkij, Fazil Say, Richard Goode, Grigorij Szokolov, Ránki Dezső, Bogányi Gergely,
Vásáry Tamás, Farkas Gábor, Borbély László, Lajkó István (zongora), Somlai Petra (fortepiano),
Szabadi Vilmos, Baráti Kristóf, Kelemen Barnabás, Kokas Katalin, Banda Ádám (hegedű),
Emmanuel Ceysson, Anneleen Lenaerts, Vigh Andrea (hárfa), Drahos Béla, Vámosi-Nagy Zsuzsa (fuvola),
Bartók Vonósnégyes, Accord Vonósnégyes, Mandel Quartet, Budapesti Vonósok

A hangversenyek főszponzora:

magyar villamos művek

Támogatók:

NÉPSZABADSÁG
A tájékozottság magabiztossá tesz.

Túl a műfaji határokon

Megnőtt az érdeklődés a Budafoki Dohnányi Zenekar iránt az utóbbi időszakban. Az együttes nyáron, egy különleges turné részeként a világhírű énekes-zeneszerzővel, Stinggel koncertezik. A Symphonicity budapesti előadása június 30-án lesz, a Papp László Sportarénában.

Hollerung Gábor úgy gondolja, azért esett Sting menedzsereinek választása a Budafoki Dohnányi Zenekarra, mert a zenekar fiatalos lendülete és szakmai felkészültsége mellett otthonosan mozog a pop, rock, jazz műfajokban is. „Mindig is szerettük az ilyesmit. A zenekarban már régóta megvan az igény arra, hogy a műfaji határok átlépésével szélesebb közönségréteget érjünk el, ráadásul a zenekar egy részének gyakorlata is van ezekben a műfajokban, ami nem meglepő, hiszen fiatal művészekről van szó” – árulja el a zeneigazgató.

Jól emlékszünk még a sok évvel ezelőtti, diavetítéssel kombinált African Sanctus-előadásra, amelyben a szerző által gyűjtött anyag diaképek formájában értelmezte és vizualizálta a darabot. De nem kevésbé emlékeztetnek a Hollerung Gábor nevéhez fűződő Carmina Burana-előadások, ahol maga a kórus táncolt, vagy Honegger Johanna a máglyán című oratóriuma, amely a mozgást és a látványt ötvözte, de említhetnénk akár félszenfrozott opera-előadásait is. „A cél mindig az, hogy az embereket segítsük a zene nem fogalmi, hanem elementáris befogadásában – folytatja Hollerung. – Ez olyan művekkel, előadásokkal és kombinációkkal különösen sikeres lehet, amelyben a zene más, szintén elementáris kifejezési mechanizmusokkal operáló művészeti műfajokkal kapcsolódik. Például a vizualitás, a mozgás és a zene eredendően erősíthetik az egymás műfajaiban való tájékozódást, mert megtanítják a hallgatót a fogalmi gondolkodástól való elvonatkoztatásra, helyette az adott művészeti ág lényegi elemeit tanítják meg átélni.”

A zenekar crossover-produkcióiról is híres: játszották Binder Károly zongoraversenyét, jazzkomponistákat kértek fel karácsonyi koncertjükre, nemrégiben Illényi Katicával léptek fel, rendszeresen koncerteznek Havasi Balázssal, most pedig Sting szimfonikus turnéjára készülnek. Ugyanakkor a zenekar ismert elkötelezettségéről, amellyel igyekszik a hallgatót beavatni a zenei nyelv titkaiba, megtanítani a zene igazi élményként való megélésére. Felmerül a kérdés, vezet-e út a könnyűzenéből a komolyzenébe? „Önmagában nem – magyarázza a karmester –, viszont észre kell vennünk, hogy az említett műfajoknak van egy kis előnyük a mi komolyzenénkkel szemben: tudniillik

Honegger Johanna a máglyán című oratóriuma: elementáris élmény vizualizálva

Forrás: Budafoki Dohnányi Zenekar

sokkal népszerűbbek, aminek a titka a közönség ezekkel a műfajokkal való jobb azonosulási képessége. Ezen azonosulási képesség örvén igyekszünk őket közelebb hozni az ugyanolyan eszközökkel operáló, csak bonyolultabb mechanizmusokkal működő komolyzenéhez.”

A nyár folyamán a zenekar több, műfaji határokat átlépő produkcióban is részt vesz. Így például a Budapesti Nyári Fesztiválon, majd a grazi Kórus-világbajnokságon vetítésel egybekötött filmzene-koncertet ad, a Szegedi Kortárs Balettel és a Budapesti Akadémiai Kórustársasággal közösen pedig Orff Carmina Buranáját szólaltatja meg a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon. Természetesen hatalmas lelkesedéssel készülnek Sting Symphonicity turnéjának grazi és budapesti koncertjére, amelyen a koreográfiából, a színpadi játékból is kiveszik majd a részüket. A huszadik, jubileumi Zempléni Fesztivál elmaradhatatlan közreműködője a zenekar, a már hagyományosnak számító szimfonikus koncertek mellett idén a Dohnányi Zenekar különböző kamaraegyüttesei is színesítik a fesztivál programját. A nyár zárásaként Svájcba látogatnak, ahol évek óta a Sion Valais Nemzetközi Zenei Fesztivál rezidens zenekaraként lépnek színpadra. Nagy megtiszteltetésnek érzik azt a kiemelkedő jelentőségű meghívást, amelyet Budafok testvérvárosától, Bonntól kaptak, itt októberben a német újraegyesítés hivatalos állami ünnepén adnak koncertet. ■

A Budafoki Dohnányi Zenekar honlapja:

www.bdz.hu

Tihanyi Zenei Napok

Forrás: Starlet Music Management

Idén nyáron újabb színfolttal gazdagodik a magyar komolyzenei élet: július 11. és 17. között, hagyományteremtő szándékkal rendeznek Tihanyban egyhetes, mesterkurzussal egybekötött zenei tábort. A kezdeményezés három olyan muzsikus nevéhez kötődik, akik fiatalok ugyan, de az elmúlt időszakban meghatározó sikereket értek el a hazai és a nemzetközi színtéren is.

Bársony Péter brácsa-, Baráti Kristóf hegedű-, valamint Várdai István gordonkaművész (képünkön) tíz-tíz, egészen fiatal, még a pálya elején járó hegedűsnek, brácsásnak és csellistának szeretné átadni azokat a tapasztalatokat, amelyeket a koncertpódiumon szereztek, illetve nemzetközi hírű mestereiktől kaptak. Az egyéni órákon a kurzus résztvevői szakmai tanácsokat, új szempontokat kapnak a hangszerkezeléshez, gyakorláshoz, felkészüléshez, koncertezéshez. Emellett fontos szerephez jut a kamarazenei munka is, hiszen a mesterkurzus egyik célja éppen az, hogy megerősödjék a fiatalokban az együtt muzsikálás öröme, szeressenek és tudjanak is – még hozzá magas színvonalon – kamarazenélni. A zenészpálya persze ennél jóval többről szól. A kurzus szervezői úgy gondolják, nemcsak szigorúan szakmai tanácsokat kell adni a kezdőknek, hanem érdemes ennél messzebbre menni. Beszélgetni érvényesülésről, lehetőségekről, perspektívákról, hozzáállásról, arról, milyen mentális és lelki tényezőkre van szükség ahhoz, hogy egy zenész hosszú távon is a pályán maradjon. A feszített tempójú egy hetet időnként pihenés és kikapcsolódás is megszakítja, erre biztosíték a helyszín, a Képzőművészeti Egyetem tihanyi művésztelepe. A zenei tábor július 17-én, a Trónörökösök a színen sorozat idei utolsó eseményeként kamarakonzerttel zárul, amelyen a kurzus vezető három művész a „tanulókkal” közösen lép színpadra. ■

További információ:

www.tihanyzeneinapok.hu, www.starlet.hu

Pannon... koncertsorozat

A Pannon Filharmonikusok 4 hangversenyből álló hétvégi bérletsorozata a Művészetek Palotája Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermében 2012. tavaszán

2012. január 20., péntek 19.30h Rahmányinov: Vocalise (a szerző zenekari változata) Rahmányinov: II. zongoraverseny (c-moll) Sosztakovics: X. szimfónia (e-moll) Vezényel: Bogányi Tibor Közreműködik: Bogányi Gergely – zongora	2012. március 2., péntek 19.30h Hacsaturján: D-órá fuvoaverseny Berlioz: Fantasztikus szimfónia Vezényel: Pawel Przytocki Közreműködik: Michael Martin Kofler – fuvaló	2011. november 20., péntek 19.30h Dohnányi: Szimfonikus percek Csajkovszkij: Rakokó variációk Csajkovszkij: V. szimfónia (e-moll) Vezényel: Bogányi Tibor Közreműködik: Bogányi Tibor – cselló
2012. április 21., szombat 19.30h Brahms: Tragikus nyitány Sosztakovics: I. hegedűverseny Brahms: I. szimfónia (c-moll) Vezényel: Olari Elts Közreműködik: Baráti Kristóf – hegedű	2012. május 11., péntek 19.30h Dutilleux: Danse fantastique (Fantasztikus tánc) Dutilleux: Tout un monde lointain (Egész távoli világ) – csellóverseny Debussy: A tenger Ravel: Bolero Vezényel: Bogányi Tibor Közreműködik: Perényi Miklós – gordonka	ÚJ BÉRLETESEINK 50%-os kedvezménnyel vásárolhatják meg jegyüket a Bogányi Tibor bemutatkozó hangversenyére, ha e-mailben a jegyfoglalasi@pfz.hu címen vagy levélben a Pannon Filharmonikusok (7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.) címen regisztrálnak.

BÉRLET- ÉS JEGYVÁSÁRLÁS
Az ÚJ bérletvásárló a 4 alkalmas bérletet 2011. május 25-től megvásárolhatja a Művészetek Palotájában, a Cultur-Comfort jegyirodában, a Ticket Expressz jegyirodában (országosan), az interneten a www.pfz.hu és a www.jegymester.hu weboldalon, valamint az üzemi közönségszervezőknél.

Bérletárak: 15 500 HUF / 13 500 HUF / 10 500 HUF / 7 500 HUF
Jegyárak: 4 990 HUF / 3 990 HUF / 2 990 HUF

Bérleteinkkel és jegyeinkkel kapcsolatban készséggel áll rendelkezésére a Pannon Filharmonikusok budapesti közönségszervezője a Generáció Koncert és Média (Postacím: 1114 Budapest, Kosztolányi Dezső tér 5., E-mail: koncert@generacionkoncert.hu)

További információ:
Pannon Filharmonikusok / Kodály Központ – 7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.
Jegypénztár: (+36) 72/500-300; Fax: (+36) 72/500-331; jegyfoglalasi@pfz.hu; www.pfz.hu
Műsor- és közreműködő változtatás jogát fenntartjuk!

PANNON
FILHARMONIKUSOK

Herkulesi erőfeszítések

Kovács László 1984-től tölti be a Miskolci Szimfonikus Zenekar művészeti vezetői tisztjét. A zenekar évadközi társulati ülésén ismét bizalmat szavazott a karmesternek, ami jó alkalom a visszatekintésre, a régi-új tervek felidezésére, a változások számbavételére.

Forrás: Miskolci Szimfonikus Zenekar

Patricia Kopatchinskaja Kovács Lászlóval, Bartók Hegedűversenyének előadása után

Visszatekintve a több évtizedes közös munkára a miskolci zenekarral Kovács László elmondta, hogy szakmai szempontból sosem volt szükség radikális irányváltoztatásokra, a zenekar folyamatosan fejlődött. „Olyan színvonalú koncerteket tuduk adni, amelyekért érdemes Miskolcra utazni. Világhírű szólóistáink is gyakran mondják, hogy nem csupán udvariaskodnak, amikor méltatják a zenekart. A zenekar teljesítménye tehát korántsem »megszokott«, hanem folyamatosan kiemelkedő, hazai és nemzetközi viszonylatban is. A díjaink, az elismerő kritikák és meghívások, valamint az egyedülálló hangulat a koncertjeinken, mutatják, hogy jó úton, megfelelő irányelvek alapján haladunk” – hangsúlyozta Kovács László.

A Miskolci Szimfonikus Zenekar újraválasztott művészeti vezetője kiemelte, a végéhez közeledő évad során különösen nagy kihívást jelentett a zenekar számára, hogy több „porondon” is helyt kellett állnia. A szólóisták közül Patricia Kopatchinskaja hegedűművésznőt említette, aki Bartók Hegedűversenyét lehangzó virtuóz és egyedi módon szólaltatta meg Miskolcon. A művésznő a koncert után elmondta, hogy a zenekarnak köszönheti élete „legsabadabban” eljátszott Bartók-hegedűversenyét, amelynél az együttes rendkívül magas színvonalon telje-

sített. Említhetnénk még a Magyar Televízió 1989-es Nemzetközi Karmesterversenyének győztesét, En Shaót, illetve Vadim Chaimovich-ot, Cristina Parkot is, a teljesség igénye nélkül.

Kovács László szerint a zenekarnak az olykor „herkulesi erőfeszítéseket” igénylő művek mellett – mint amilyen például Liszt h-moll szonátája Weiner Leó átíratában – az is segített a további fejlődésben, hogy olyan zenei kihívásokkal is szembesült, amelyeknél kreativitását és egyéni látásmódját is kamatoztatta. „A Klazz koncertsorozat az idei évadban is izgalmas műsorral várta mindazokat, akik nyitottak a komolyzene és a pop, jazz vagy épp világzene találkozására. A Klazz Brothers – Cuba Percussion, valamint a Bolyki Brothers (akik a darabok hangszerelését is maguk végezték, kifejezetten erre az alkalomra) voltak az idei Klazz vendégei, előadásuk pedig meggyőzte mind a közönséget, mind a zenekart, hogy van értelme folytatni” – nyilatkozta Kovács László

A Miskolci Szimfonikus Zenekar jövő évadjának koncertkínálatában ismét helyet kapnak a zenekar és a közönség számára egyaránt kedves gyerekkoncertek, lesz Klazz Koncert, ezúttal a Hot Jazz Banddel, valamint koncertszerű operaelőadás, külföldi fellépések, neves hazai és külföldi művészek, mint Lilya Zilberstein, Aldo Sisillo, Oliver von Dohnányi, de a kiemelkedő képességű zenekari tagok is lehetőséget kapnak. „Úgy vélem, a zenekari tagok számára fontos ösztönzést jelent, hogy a legjobbaknak egyéni bemutatkozási lehetőséget is biztosítunk. Tavaly módunk nyílt arra, hogy egy új hárfát vásároljunk, amelyen jövőre Halasi Dóra zenészünk szólaltatja meg Albrechtsberger hárfaversenyét, Soós Gábor első koncertmesterünk pedig Mendelssohn e-moll hegedűversenyével lép majd fel.”

Ha már visszanezés, értékelés, joggal merült föl a kérdés, hogy mire a legbüszkébb a Miskolci Szimfonikusok művészeti vezetője. „A legbüszkébb arra lehetek – mondja a dirigens –, hogy a zenekar különleges helyzetekben is képes kiemelkedően teljesíteni. Versenyművek alkalmával professzionálisan idomul a szólóistához, operánál figyelmes és rugalmas munkát végez, nyitott a megszokottól eltérő zenei kalandokra is – gondolok itt a Klazzra vagy a gyerekkoncertjeinkre –, és a zenekar kamaraegyüttese is megállják a helyüket. Ez a legfontosabb.” ■

A zenekar hivatalos honlapja:

www.mso.hu

Keresztül-kasul a zenetörténeten

A Filharmónia Budapest nyári fesztiváljai

A komoly műhelymunka mellett a július 11–18. között megrendezendő szombathelyi Nemzetközi Bartók Fesztivál és Szeminárium vonzereje, hogy hangulatos események, koncertek, filmvetítés, kirándulás, szabadtéri programok kapcsolódnak hozzá. A másik jelentős fesztivál, a soproni Régi Zenei Napok június 18. és 25. között más repertoárral, de szintén kiváló művészekkel várja a szakmabeli és laikus érdeklődőket.

➡ Gramofon

Június 18. és 25. között huszonhetedszer elevenednek meg Sopron korhű díszletei között a reneszánsz, barokk és klasszika zenéi, táncai, hangversenyei, báljai. Az idei év különösen örömteli: ősszel elindul a Zeneakadémia régizenei képzése, így a Régi Zenei Napok, amely sokáig az egyetlen nemzetközi szintű régizenei fórum volt Magyarországon, és a zeneakadémiai tanszék ettől az évtől egymást támogathatja. Különleges az idei év amiatt is, hogy a kurzusok közös tematikája a bécsi klasszika lesz. Fertőd–Eszterháza révén a Haydn-játék egyik specialitásunk lehet, amely még számos lehetőséget rejt számunkra. Az idei hegedűkurzus vezetője, Simon Standage is egyetért ezzel: „Csodálatos élmény ugyanabban a teremben koncertezni, ahol Haydn járt. Hiszen Haydn számára ez központi jelentőségű helyszín: itt élte élete nagy részét, ide gondolta el itt írt műveit. Aki itt játszik, közelebb kerül Haydn személyiségéhez is.” Az amerikai régizenei klasszis, Malcolm Bilson szintén visszajáró vendége a fesztiválnak. Idei fortepiano-kurzusa tematikájával az 1760–1820 közötti korszakot jelölte ki, de előadást is tart. Régen felvetődött, hogy a különböző hangszereken folyó párhuzamos kurzusok egymással kapcsolatba kerüljenek, így Simon Standage és Malcolm Bilson idén közös projektet is vezet. Az énekeseket – Nancy Argenta váratlan megbetegedése miatt beugrással – Kolonits Klára irányítja, és természetesen Széll Rita is tart historikus tánckurzust, hiszen a táncok és a hangszeres zene soha nem volt olyan szoros kapcsolatban, mint a reneszánsz és a barokk zenében.

A szombathelyi rendezvény mottója: Bartók – elődök, kortársak, követők. Pauk György, a hegedűkurzus vezetője minden jelentkezőtől elvárja, hogy játsszon egy Bartók-művet. Peskó Zoltán, a karmester kurzus professzora a Liszt-évhez kapcsolódva a Faust-szimfóniát, valamint Bartók Hegedűversenyét és Debussy A tenger című darabját választotta a kurzus anyagául. A párbeszéd jelentősége a Bartók-kutatásban címmel pedig nemzetközi zenetudományi konferenciát rendeznek a világ legrangosabb Bartók-kutatói részvételével. A zongoristákat Eckhardt Gábor és Nagy Péter tanítja. Meláth Andrea vezeti az énekeseket, Kim Kashkashian kamarazenei, a holland Jacques Zoon pedig fuvola mesterkurzust tart. A szombathelyi fesztivál

Forrás: Filharmónia Budapest Kft.

Malcolm Bilson az 1760–1820 közötti korszakot jelölte ki mesterkurzusának témájául

koncertjei a megszokott magas színvonalon és változatossággal várják az odalátogatókat. A nyitókoncerten Ránki Dezső játssza Liszt A-dúr zongoraversenyét, illetve a Faust-szimfónia és Bartók Két kép című kompozíciója is elhangzik. Sárváron Jacques Zoon és Eckhardt Gábor kamarakoncertjére kerül sor, a Képtárban a zene- és a táncművészet ad egymásnak találkát fiatal alkotók művein keresztül, valamint itt muzikál együtt Kim Kashkashian és Nagy Péter. Fábrián Julianna, a 2011. évi Lakatos Ablakos Dezső jazz-ösztöndíjasok egyik nyertese is fellép, a házigazda László Attila gitárművész lesz. A Tihanyi László vezette Intermoduláció Kamaragyüttes – Meláth Andrea (ének) és Bábel Klára (hárfa) – közreműködésével Schönberg, Tihanyi László és Fabio Nieder kompozícióit szólaltatja meg a karmester-kurzus növendékeinek aktív részvételével. A záró hangversenyen pedig a hagyományokhoz híven a karmesterkurzus növendékei vezénylik a Savaria Szimfonikus Zenekart a hegedű kurzus növendékeinek közreműködésével. ■

A fesztiválokról bővebben:

www.filharmoniabp.hu

Szolgálnak és védenek

A Liszt Ferenc Emlékmúzeum és Kutatóközpont

A Liszt-évben kiemelt figyelem irányul a Liszt-kultusz és a Liszt-kutatás magyarországi székhelyére, a Liszt Ferenc Emlékmúzeum és Kutatóközpontra. A Liszt-kutatás feladatairól, adósságairól, a központ szerepéről, múltjáról, jelenlegi helyzetéről és nehézségeiről beszélgetünk Domokos Zsuzsanna igazgatóval.

❖ Várkonyi Tamás

A Liszt Múzeum 1986-ban jött létre, a Zeneakadémiának ekkor sikerült visszavásárolni a Vörösmarty utca és az Andrássy út sarkán álló épületet, amely a budapesti Zeneakadémia épületeként szolgált 1875 és 1907 között, és amelyben tanított Liszt Ferenc, Erkel Ferenc, amelyben tanult Bartók Béla és Dohnányi Ernő. Erkel egykori lakásában ma a Liszt Múzeum és Kutatóközpont igazgatójának irodája található, itt beszélgetünk Domokos Zsuzsannával, aki 2009-ben vette át a vezetői feladatokat az azóta főtanácsosi rangban dolgozó tudományos igazgatótól, Eckhardt Máriától (ő a zeneakadémia rektora megbízásából továbbra is a kutatási feladatok koordinátora). Domokos Zsuzsannától megtudjuk: a központ feladata a Liszt-hagyaték gondozása, a Liszt-kutatás nemzetközi kapcsolatainak ápolása, a kapcsolattartás a világ Liszt-kutatóival. A Vörösmarty utcai épület őrzi a nemzetközi viszonylatban is

az egyik legjelentősebb Liszt-anyagot, az itt kialakított műhely számos nemzetközi hírvé Liszt-kutatónak ad feladatot, igaz, sokkal jobb eredményeket lehetne elérni, ha még több szakembert foglalkoztathatnának. A komoly anyagi gondokkal küszködő Zeneakadémia részlegeként ma különösen nehéz a helyzetük. Még nem sikerült a közgyűjteményeket illető támogatást kapniuk a minisztériumtól, mivel pedig a fenntartó Zeneakadémia csak normatív támogatásban részesül, így saját magának kell kigazdálkodnia a múzeum fenntartására fordítható összeget. Két éve a múzeum és a kutatóközpont valamennyi programja pályázati pénzből valósul meg, noha a Liszt Múzeum jelentős bevételhez jut az évi tizenötezer látogató által fizetett belépődíjak és csoportvezetések révén. (Ez a szám természetesen nem a Liszt-év adatait tükrözi.) Két éve audio guide szolgáltatást is igénybe vehet az idelátogató, nyolc nyelv közül választhat a múzeum kincseivel ismerkedve. A forráshiány természetesen rányomja a bélyegét a kutatásra is. Régotha nem tudnak vásárolni aukciókon, így ha feltűnik egy elveszettnek hitt kézirat vagy más fontos dokumentum, a kutatóközpont csak távoli megfigyelő lehet, ma már a mindennapi működésre kell a pénz.

Kincsek és adósságok

„A budapestin kívül talán Weimar a legfontosabb Liszt-emlékhely – meséli Domokos Zsuzsanna. – Az olaszországi Liszt-kutatást Bolognában fogják össze, de Franciaországban, Ausztriában, Amerikában, Németországban is komoly művelői vannak ennek a területnek. Számos fiatal pályakezdő foglalkozik Liszt életművével vagy annak egy-egy részével. Nemrég Utrechtben jártam, nemzetközi konferencián; jó volt látni, hogy olyan országok is bekapcsolódnak a kutatásba, amelyek korábban nem vették ki a részüket

Liszt dolgozósarka különleges asztali zongorájával

belőle: Törökország, Görögország, Spanyolország. Az egyik fiatal spanyol zongoraművész–zenetörténész például Liszt féléves spanyolországi útjáról írja disszertációját. Az életmű olyan sokrétű és szerzteágazó, hogy még mindig vannak – valószínűleg mindig is lesznek – feltáratlan részei, fehér foltjai. A művek legfrissebb és legteljesebb katalógusa a Grove Lexikon Liszt-szócikkében található, Eckhardt Mária és Rena Charnin Mueller munkája. Ez nem kevesebb, mint hatvanhárom elveszett műről ad számot, többek között egy Reményi Ede számára írt hegedűversenyéről, 1860-ból” – mondja az igazgató.

Könyvek, kották, kuriózumok

A Liszt-hagyaték legbecsesebb darabjai kétségtelenül a szerzői kéziratok. Főleg olyan művekből őriz autográfot a budapesti múzeum, amelyeket Liszt Pesten fejezett be: ilyen a Via crucis orgonapartitúrája, a nagyon szép, orgonakíséretes *Libera me* férfikar, szintén az értékes kéziratok közé tartozik a *Winterreise*-feldolgozás számos tétele, az Eckhardt Mária gondozásában nemrégiben facsimilében megjelent tétel a *Christus oratórium*ból, illetve a *Jeanne d'Arc* a máglyán című dal – a múzeumban őrzött – pianó-harmónium kíséretére készült verziója. Liszt Budapesten őrzött könyvtára a zeneszerző az 1860-as évektől haláláig vásárolt, illetve kapott könyveit foglalja magában, amelyeket postán hozatott weimari, római otthonaiból. Ezek elsősorban egyházzenei munkák, sok közülük a gre-

gorián témájú – némelyikben Liszt jegyzetei fedezhetők fel –, de találhatóak életrajzok, teoretikus művek, esztétikai munkák is.

„A Liszt-kutatás elsődleges feladata a tematikus, átfogó műjegyzék létrehozása, ez jelenti minden kutatás alapját – folytatja Domokos Zsuzsanna. Tartalmazza a legfontosabb információkat a művezetek rövid kottaidézeteivel, a művek keletkezési idejével és helyével, az autográf lelőhelyével, az első kiadás, az átdolgozások adataival, valamint a műhöz kapcsolódó referenciákkal, elsődleges forrásokkal. Liszt esetében ez különösen összetett munkát igényel, és csak nemzetközi összefogással valósítható meg. Ezek az összefogások egyébként jól működnek a Liszt-központok között, példázzák ezt a múzeumban évente megrendezett tematikus kiállítások (Liszt és Beethoven, Liszt és Chopin, Liszt és Smetana), jövő év márciusáig látható Liszt és Budapest. Állandó kiállításunk Liszt otthonát ismerteti meg a látogatóval, valamint a múzeum megnyitása óta rendezünk szombat délelőtti matinékat. Szívügyem, hogy a Zeneakadémia tanáraival és fiatal tehetségeivel továbbra is intenzív maradjon a kapcsolatunk. A múzeum színvonalas koncertsorozata, valamint az idén október 21. és 23. között megrendezendő születésnap fesztivál is az ő aktív közreműködésével jön létre, minden tanzsak, a magyar Liszt-játékosok színe-java képviselteti magát.”

A Liszt Emlékmúzeum és Kutatóközpont hivatalos honlapja:
www.lisztmuseum.hu

Zenei műhely az Ötpacsirta utcában

Néhány éve már hírt adtunk a Szabó Ervin Könyvtár Zenei Gyűjteményéről. Most ismét ellátogattunk ide, mert felfigyeltünk arra a dinamikus változásra, amely az eltelt időszakban itt végbement.

➔ Gramofon

Fiatalos lendület jellemzi a rendezvényeket, a gyűjtőkör új területekkel gazdagodott (jazz, musical, filmzene, hangszeres-kolák, szórakoztató zene, világzene, operett), annak a szemléletváltásnak köszönhetően, amelyben nagyobb súlyt kapnak a fiatalok, a kisiskolások, sőt a legkisebbek zenei igényei is. A tudatos – intézményen kívüli – zenére nevelés koncepciója jellemzi a programokat, amelyek minden korosztályt igyekeznek megszólítani. Kedvcsinálónak álljon itt néhány a rendszeres időközönként ismétlődő rendezvények közül, amelyekbe bárki bármikor bekapcsolódhat. Minden hónap utolsó péntekjén közös énekléstől hangos a könyvtár, korhatár nincs, előképzettség nem szükséges. A most induló „Utazás a zene birodalmába” című sorozat az alsó tagozatosoknak szól. Célja a magyar zenének más népek zenéjével való találkozásán keresztül a magyar zene gazdagodásának bemutatása. Az utazás négy „állomásra” tagozódik. Az egyes állomásokon internetes kép- és hanganyag segíti az ismerkedést az adott nép kultúrájával, bemutatva táncaikat, népdalaikat, népviseletüket. Erre a prog-

ramra az iskolai csoportokat folyamatosan várják, előzetes bejelentkezés alapján. Június 6-án kerül sor a „Népzenetár” nevű adatbázis bemutatására egy konferencia keretében. Ennek tárgya a népzene szerepe a zenei nevelésben, amelyben az adatbázis oktatási segédeszközként tölthet be fontos szerepet. A tervek szerint június második felében Gulyás Dénessel találkozhatnak a most induló Operabarát Kör tagjai. A szeptemberi összejövetelen Polgár Lászlóra emlékeznek pályatársai. Hagyományosan október 3–9. között rendezik meg a „Könyvtári Napokat”; október 9. „Családi vasárnap”, egyben a „Családi Muzsika Napja” is, amikor egy-egy olyan család mutatkozik be, amelyben még él a családi muzsikálás hagyománya, a család minden tagja játszik valamilyen hangszeren. A Könyvtári Napok eseményei között kap helyet egy rendezvény a Mahler Társaság szervezésében. Az őszi tervek közt szerepel egy megemlékezés a száz éve született Darvas Gábor zenetörténészről, akinek saját szerzeményeiből, átírataiból álló kéziratgyűjteményét a könyvtár őrzi. Minden hónap harmadik csütörtökjén tartja összejövetelét a Jazz Klub, Simon Géza Gábor vezetésével. Június 16-án tölcseres gramofon felvételek lesznek hallhatóak, az október 20-i találkozó témája: Liszt Ferenc hatása a jazzben.

További információ:
www.fszek.hu

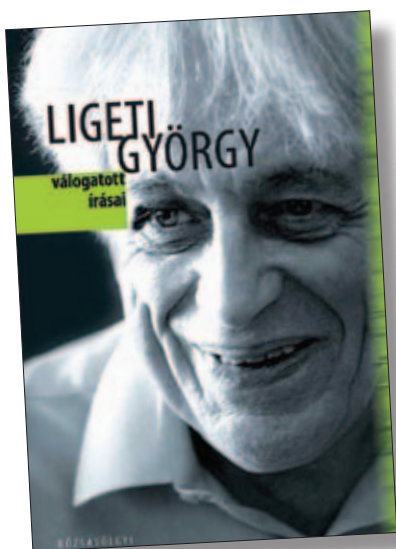
MAGYAR ZENESZERZŐK

**Sorozatszerkesztő: Berlász Melinda
Mágus Kiadó**

Eddig harminchat kötete jelent meg a sorozatnak, amelynek elsődleges célja huszadik századi és kortárs magyar zeneszerzők életét és életművét ismertetni. Ami a külsínt és a terjedelmet illeti, talán túlzás kötetekről beszélni, hiszen inkább füzetekről van szó, ezek azonban lényegre törőek: jellemzik az adott szerző stílusát, közlik életrajzát, életművének fontos darabjait, a műcsoportokra bontott műjegyzéket, valamint válogatott bibliográfiát, esetleg diszkográfiát. A legutóbb megjelent, Bárdos Lajost, Vermesy Pétert, Vidovszky Lászlót bemutató három füzet fekszik előttünk – nem véletlenül ez a három, ugyanis tökéletesen jellemzik a sorozat arculatát, hármas szándékát, kiknek a tevékenységéről is kíván átfogó képet nyújtani. Először is a huszadik század elején, vagy ahhoz közel született generáció tagjairól, másodsorban pedig a mai Magyarországon élő kortárs komponistákról (természetesen átfedés lehetséges). Ezeken kívül olyan zeneszerzőket is bevettek a sorba, akik a magyar zenetörténetben betöltött szerepük révén erre érdemesek. Ami kiemelendő: a legtöbb zeneszerző esetében ebben a sorozatban jelent meg az első önálló monográfia. Így kapott kötetet Lavotta, Bihari, Istvánffy, Mosonyi és Hubay; Kósa György, Dohnányi, Ránki György, Horusitzky, Kadosa és Farkas; Kurtág, Szöllösy, Bozay, Szokolay, Maros Rudolf, Soproni, Sári és Jeney. Drukkolunk, hogy a mai inséges időkben is folytatódjon, gyarapodjon a Magyar zeneszerzők alapkiadása és ismeretterjesztést sikerrel ötvöző sorozata.

LIGETI GYÖRGY VÁLOGATOTT ÍRÁSAI

**Válogatta, szerkesztette és fordította: Kerékfy Márton
Rózsavölgyi és Társa, 480 oldal**

Az Új Magyar Zene Egyesületének köszönhetően Ligeti György jelenléte rendszeresnek mondható a Művészetek Palotájában évente megrendezett születésnapi koncertek révén. Rendszeresnek, de nem folyamatosnak, hiszen az év maradék 364 napján csak elvétve kerül műsorra a 2006-ban elhunyt, korszakos jelentőségű alkotó valamely kompozíciója. Zenei öröksége tehát kampányszerűen ápolatik, egyéb – szintén rendkívüli gazdagságú – szellemi hagyatékának hazai gondozása azonban némi kívánnivalót hagy maga után. Igaz, nem mondhatjuk, hogy az utóbbi időkben nem történtek erre kísérletek: Várnai Péter beszélgetőkönyve 1979-ben jelent meg, Herman Sabbe a beavatottaknak szóló analitikus kötete 1993-ban, a kisebbfajta botrányt kavart interjúkötet Eckhard Roelcke tollából pedig 2005-ben.

Érdekes módon nem a tapasztalt zenetörténészek, hanem a pályakezdő fiatalok közül került ki az, aki magára vállalta, hogy óriásit lendít Ligeti írásainak és rádióelőadásainak hozzáférhetővé tételén. Ezek az írások, akárcsak Bartók esetében, sokrétűek és rendkívül érdekesek-értékesek, legyen szó pályatársakról, elődökről, az új zenéről általában, vagy – és talán ez a legfontosabb – Ligeti saját zenéjéről, az őt ért hatásokról, egyes műveiről. A több mint száz írást tartalmazó munka forrásértékű, Ligeti valamennyi írásának listája egészíti ki, s példás gyorsasággal követi a Monika Lichtenfeld gondozta, kétkötetes Schott-kiadást (2007); abból tartalmazza a releváns opusokat, de olyan írások is helyet kaptak a magyar verzióban, amelyek a németben nem, mert még magyarul jelentek meg, a zeneszerző 1956-os emigrációja előtt. Sőt, érdekes módon, Kerékfy egy Conlon Nancarrow művészetéről szóló, eredetileg németül elmondott beszéddel, valamint egy szintén német nyelvű, Bartók harmóniavilágáról szóló rádióműsor szövegével is kiegészítette a magyar kiadást. Ritka értékes, hasznos és gondos kötet, köszönjük!

MANDEL RÓBERT: KLASSZIKUS ÉS ROMANTIKUS HANGSZERCSDÁK
Kossuth Kiadó, 175 oldal

Az Elektrofon hangszerek és a Magyar népi hangszerek után újabb izgalmas területre vezet minket Mandel Róbert. Ezúttal a bécsi klasszika és a romantika korának különleges instrumentumait mutatja be, a már megszokott módon fantasztikus képanyaggal, szemet gyönyörködtető kivitelezésben, gazdag hivatkozásbázissal. A borítón egy billentyűs hárfá látható, de olvashatunk a kötetben olyan hangszer-hibridekről is, mint a glassichord, a billentyűs gitár, a hárfacitera, a vonós zongora. Találunk olyan instrumentumokat is, amelyek mára kikoptak a használatból, de amelyekre születettek nagy zeneszerzők tollából alkotások. Lira organizatára Haydn írt nem egy versenyművet és notturnót; a baryton Esterházy Fényes Miklós kedvelte, s jól is játszott rajta, ezért Haydn ezt a hangszert is foglalkoztatta; a Schubert által halhatatlanná tett arpeggione szintén látható, ahogyan az üvegharmonika is, amelyre Mozart írta híres Adagióját. Helyet kapott a Mozart Rekviemjéből ismert, de ma már legtöbbször klarinétokkal pótoltt basszetzkürt is. Mindegyik hangszerről csak annyi információ olvasható, amennyi egy ülésben kényelmesen befogadható. A világ nagy hangszermúzeumaiból szerzett gyönyörű illusztrációkkal kellemes lapozgatnivalót jelent a kötet.

Várkonyi Tamás

JELMAGYARÁZAT A KRITIKAI ROVATHOZ

- ★★★★★ **Remekmű**
- ★★★★● **Kiváló**
- ★★★★○ **Jó**
- ★★★○○○ **Átlagos**
- ★★●○○○ **Elfogadható**
- **Gyenge**

A jazz- és világzenei rovatokban az értékelések fél pontokat is tartalmazhatnak.

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

2011. szeptember 27., 19.30 • BBNH

MARCELLO GIORDANI ÉS KOMLÓSI ILDIKÓ ÁRIAESTJE

Közreműködik: Miskolci Szimfonikus Zenekar • Vezényel: Marco Balderi

2011. október 11., 19.30 • BBNH

CECILIA BARTOLI: SACRIFICIUM

Közreműködik: Il Giardino Armonico • Vezényel: Giovanni Antonini

La femme

2011. november 13., 19.00 • BBNH

A CÍMSZEREPEBEN: EDITA GRUBEROVA DONIZETTI: LUCREZIA BORGIA

fidelió

2011. december 18., 19.30 • BBNH

MATTHIAS GOERNE BACH-ESTJE

Közreműködik: Bázeli Kamarazenekar

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztáiraiban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrásy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.
Online jegyvásárlás: www.mupa.hu • A Múpa szakmai támogatója a Liszt Akadémia.
ISO 9001:2000

bdz BUDAFOKI
DOHNÁNYI
ZENEKAR
www.bdz.hu

Sting a Dohnányi Zenekart választotta. Válasszon Ön is minket!

Zene-Kép bérlet

Négy multimédiás előadás a Művészetek Palotájában

Teremtés

Filmzenék

Újvilág szimfónia

Smetana

Carmina Burana

Wagner

African Sanctus

További bérleteink műsorai és időpontjai megtalálhatóak a www.bdz.hu weboldalon.

SCHUBERT: IX. SZIMFÓNIA

Budapesti Fesztiválzenekar

Karmester: Fischer Iván ●●●●●

Mindig érdekes összehasonlításokra ad alapot, ha egy zenekar két ízben készít hangfelvételt ugyanarról a műről. Esetünkben ez történt Schubert vitatott sorszámú remekművével, amelyet a Művészetek Palotájában 2010 júniusában készült többcsatornás SACD-felvételen Fischer Iván és a Fesztiválzenekar másodszer vett korongra. Az első verzió még a zenekar hőskorában, 1984-ben készült LP (a Hungaroton egyik nagy dobása volt az élő koncertfelvételek rögzítése és kiadása). Ha a közhelyek szintjén és félmondatnyi terjedelemmel maradvá próbálnánk összehasonlítani a régi és az új felvételt, akkor előbbire az energikus, dinamikus, kontrasztgazdag, utóbbira az architektonikus, műves, historizáló jelzőket éreznék a legtalálóbobbaknak. Már a bevezető varázslatos kúrtszóljában megragad a natúr-kürt hangszíne, amelyhez a későbbiekben további, korabeli használatú fúvósok (többek között a C-klarinét és a keskeny tölcéses harsona) finom, tökéletesre csiszolt szóli csatlakoznak. A karmester úgy mutatja fel a zenei építmény nagyszabású formai egységeit, ahogy egy kamera váltogatja a közeli részletet és távoli totált, virtuózan bánya a vakító fény és az árnyék keltette hatásokkal. Minden ezt szolgálja, a főszereplőknek kijáró fényben fürdő fúvósszólok, a tökéletesen hajlékony, mégis törekeny vonalú hegedűhangzás, a testesen rugalmas basszusok és mindezzel együtt a ritmikus elemek finom túlsúlya. Valahogy az időtlenség hatását kelti ez a részletekre a végletekig figyelő előadói koncepció. Ami egy „mennyei hosszúságúnak” (Schumann szeretetteljes jelzője) aposztrofált zene esetében a befejelekezés örömet jelenti. A szimfónia kiegészítéseként megszólal Öt német tánc bécsies üde vonóshangzással, szép szólokkal, megkapó hangulatú pillanatok sora.

Gyenge Enikő

Channel Classics – Karsay és Társa
CCS SA 31111

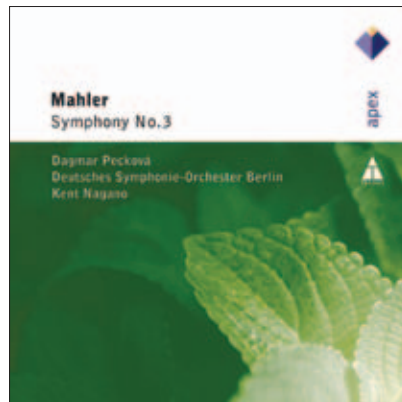
SCHUBERT: DALOK

Matthias Goerne – ének

Alexander Schmalz – zongora ●●●●●

A halál bécsies. Így, ezzel a kísérőfüzeti tételmondattal folytatódik Matthias Goerne Schubert-hanglemezciklusa. Mégsem az utolsó év komor, másféle, végső letisztultságot mutató dalai sorjáznak, hanem egy újabb válogatás a múltkori duplaalbum után. Nem egyértelmű, valamiféle horizontális szűrésű összkiadás bontakozik-e itt, negyven évvel Fischer-Dieskau és Gerald Moore lemeztörténeti jelentőségű sorozata után. És igaz: legalább annyi érv szól mellette, mint ellene, ám a közösen megtett út – értsd: kamarazene – miatt lényegesebbnek érezném azonos zongorakísérő választását, mint folyton új partnerekben kutatni inspirációt után. Eschenbach és a veterán Helmut Deutsch után a harmadik kiadvány Alexander Schmalz játékát hozza – sajnos. (A Nacht und Träume éteri állóképével indítanak, amely vizsgadarabja lehetne a moccanatlanságot finom hangsúlyokkal mégis értelmező zongoristáknak: Schmalznál csak az előbbi van jelen.) A nagy ciklusdalok nélkül is bő ötszáz opusból válogatni édenkerti bőségzavar – sok telitalálat közül magam egyet mégis kihagytam volna: a Hölty-vers, a Die Mainacht annyival extatikusabb életre kel Brahmsnál, hogy bármily érző inonálja is az ismert sorokat Goerne, a késői megzenésítésnek csak halvány előképe marad a schuberti. Goerne torkában két énekes lakik: a világos, tenorális lírikus, és néha kibukkan-kidörren onnan az operai méretű, sötét-nemes basszbariton. Mindkettő létjogosult, idővel megszokható szimbiózisuk – az album nagy dalában, a szimfonikus méretű és erejű Totengräbers Heimweh-ben domborodik ki legplasztikusabban a hangfaji-intonálási véglet igénye. Csak az a szőrös levegősség ne lenne, amely néhány alkalommal mozdítja ki a hallgatót áhítatóból. Hogy aztán a következő pillanat visszategye, és eliziumi tájakon hagyja. *Ókovács Szilveszter*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC 902063

MAHLER: III. SZIMFÓNIA

Deutsches Symphonie-Orchester

Karmester: Kent Nagano ●●●●○

Kent Nagano 1999-es koncertfelvételét annak idején lelkesen fogadta a kritika. Majd' mindenki egyetértett abban, hogy a kisebbik berlini zenekar hangzása ezen a lemezen állja az összehasonlítást a Filharmonikusokkal. A karmesteri interpretáció pedig a legnagyobbakhoz mérhető. Az igazán lelkesek még azt is megkockáztatták, hogy Nagano előadása a III. szimfónia ajánlott felvételei közé fog tartozni. Azt hiszem, nem tévedtek. A kifejezetten rajzos, dallamközpontú előadásmódot, a nagyszerűen beállított dinamikai csúcscsokot ma is élvezet hallgatni, s a CD hangfelvétel-technikai szempontból is frissnek hat. Ami az előadás „lelkét” illeti, Nagano természetesen gesztusokkal vázolja fel a szimfónia kozmikus dimenzióját, vezénylése révén nemcsak a hangzás, hanem a forma is könnyen áttekinthető.

A lemezkiadó bő évtizede szerencsésnek mondható szerződést kötött az amerikai dirigenssel, a kontraktusnak éppen ez a lemez volt az első kézbe vehető eredménye. Érthető, ha újra kiadja, más kérdés, hogy egy ilyen nagyszabású, komplikált és vokális tételeket is tartalmazó mű esetében van-e értelme az „olcsó” kiadásnak. Vajon a kétlemez kiadvány nem veszít-e túl sokat azzal, hogy csak egyetlen, 120x120 mm méretű lapocskával jelenik meg, melyre épphogy az előadók neve és a tételcíme kerülnek fel. szöveg vagy műismertető tanulmány már nem fér el rajta. Persze a vokális tételek szövegei ma már egy kattintással elérhetőek.

Az előadás kiemelkedő pillanata a negyedik tétel. A Misterioso hangvétel kivitele példaszzerű. Dagmar Pecková éneke ideális, a vonósok tébolyítóan édes hangja mámorító. Az ember ellenállhatatlan vágyat érez, hogy ne csak egy régebbi lemezének kísérőfüzetét keresse elő, leveszi a polcra Nietzsche Zarathustráját. *Molnár Szabolcs*

Warner Classics & Jazz – Magneoton
2564 68161-7

NEW ORLEANS SWING 2011

2011. augusztus 26., 19.30 • FSZ

LISZTTŐL A RAGTIME-IG
Ittzés Tamás és a Bohém Ragtime Jazz Band

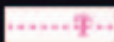
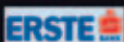
2011. augusztus 27., 19.30 • FSZ

A JAZZ STEPS ÉS JANICE HARRINGTON (USA)

2011. augusztus 28., 19.30 • FSZ

LOUIS ARMSTRONG REVIVAL BAND (D)

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárainban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrásy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.
Online jegyvásárlás: www.mupa.hu • A Múpa szakmai támogatója a Liszt Akadémia.
ISO 9001:2000

**MAHLER:
ZENEKARI DALOK**
Dietrich Henschel –
ének; Hallé Zenekar
Karm.: Kent Nagano

Henschel tenorba hajló baritonja erős, egyenes, főképp magasan szép. Jó arányú a kifejezés erőteljessége és az éneklés szépsége. Ez Mahlernél különösen fontos. A szenvedést, a fájdalmat nem bagatellizáló, hanem mélységében megvilágító iróniát úgy jeleníti meg, hogy nem válik túlzóvá – amire van példa nagynevű előadókkal is A fiú csodakürtje esetében. Az expresszivitás nem jár együtt a zene szépségének csorbulásával. A lemezen hallható hat dal előadása példás. Ugyancsak remek a Gyermekgyászadalok interpretációja: strukturáltság, plaszticitás, nem szenvedő előadásmód jellemzi. A Gyermekgyászadalok nem a Halál és megdicsőülés partitúrájának irányába mutat, hanem Mahler extrovertáltabb dalaihoz áll közel. Nagano jó Mahler-dirigens, dinamikus peregnek az események, megelenedik a színes partitúra. *Zay Balázs*

Warner C. & J. – Magneoton
2564-67538-9

**LISZT, SMETANA
MŰVEI**
Trio Wanderer

A kamarazene Liszt életművének minden bizonyítással egyike legkevésbé ismert és kultivált területe, igaz, többnyire átíratokat foglal magában. Rögtön az első mű, a svájci záródokkó 1850 körül kiforgott márványtömbje, az Obermann völgye Tristia alcímmel ellátott kései átírata kiérlelt olvasatban szegzeget székhez. Az Elfelejtett románc is ebbe a hangulatkörbe illeszkedik, sőt a Smetana-triót közrefogó másik három Liszt-mű is: a két Elégia és a hátborgongató Gyászgondola cselló-zongora-változata is. Sőt: maga a g-moll Smetana-trió is, amelyet a szerző legidősebb lánya elvesztése felett írt. Kocsis Zoltán néhány oldallal korábban Smetanáról mondott védőbeszédét figyelembe véve valóban izgalmas zene ez, de Liszt mellett mégsem olyan jelentős. Viszont szerethető. A Trio Wanderer tesz róla, hogy az legyen. *VT*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC 902060

SCHREKER MŰVEI
Karm.: Pedro Halffter

A szecesszió zenéjét három-négy évtizede kezdi fokozatosan felfedezni az utókor. A – ma már úgy tetszik – Debussyék és Schönbergék árnyékában működött, de a korban óriási tekintéllyel büszkélkedhető szerzők közé tartozott Franz Schreker is, akinek későbbi mellőzöttségét a náci Németország feketelistája alapozta meg. Az 1910-ben befejezett Távoli hang opera egzotikus Nachtstückje, az 1916-os Kamaraszimfónia, az 1904-es Fantasztikus nyitány ezer színben pompázik a figyelmet izgalmas repertoárral és magas színvonalal kiemelkedő Gran Canaria-i Filharmonikusok árányokkal nagyszerűen bányó előadásában. Schreker zenekarkezelése bámulatra méltóan virtuóz, a hangszerelés látszólag végtelen lehetőségei még akkor is lekötik a hallgatókat, amikor a zenei anyag kevésbé izgalmas. *VT*

Warner C. & J. – Magneoton
2564 68349-8

WERNER: ZENEI KALENDÁRIUM

Aura Musicale

Művészeti vezető: Máté Balázs

A természeti jelenségek, a különféle állatok és falusi mulatságok zenei ábrázolása a 17. és 18. században nagy népszerűségnek örvendett. Leghíresebb példája ennek Vivaldi négy évszakja, de gondolhatunk Telemann zenekari szvitjeire vagy Haydn Évszakok oratóriumára is. Ebbe a sorba illeszkedik Gregor Joseph Werner (1693–1766) szvitsorozata, az 1748-ban megjelent Új és különleges zenei kalendárium, amely az év tizenkét hónapját festi le: januárban a hideget, februárban a farsangot, márciusban a bőjti napokat. Ahogy Werner előszavából is kiderül „Áprilisban változékony idő következik néhány összekuszált taktussal. A május a kertészkedést és a csalogány énekét hozza. Júniusban és júliusban földrengés és mennydörgés van. Augusztusban és szeptemberben néhány különleges tétel jö az időnek megfelelően. Október a kádárt mutatja be. Novemberben az iskolakezdés miatt oly mélabús diákot, majd a malmot hallani, mivel ilyenkor ki-ki élelmet gyűjt télire. Decembernek jut az alvás a hosszú éjszakák végett.” Haydn elődje a kismartoni Esterházy hercegeknél nemcsak komikus életképeket, hangutánzó szakaszokat helyezett el, hanem rejtett utalásokat is: a menüettek első része például mindig a nappal, a második mindig az éjszaka óráinak számát adja; a Nap a Rák jegyében című tétel szólalmi pedig rák-fordításban, azaz visszafelé játszva jelennek meg. A Máté Balázs vezette együttes szellemesen szólaltatja meg ezt a különleges művet, de sosem enged a csábításnak, hogy a ripackkodás bűnébe essen. A tételek sokféleségét hangsúlyozza azzal is, hogy az eredetileg két hegedűre és számozott basszusra készült partitúrát (a kor szokásainak megfelelően) itt-ott két kürttel kiegészítve adja elő.

Katona Márta

Hungaroton Classic
HCD 32654-55

BACH: BRANDENBURGI VERSENYEK

Mozart Zenekar

Karmester: Claudio Abbado

Bach Brandenburgi versenyeit egyetlen koncerten vette fel a Claudio Abbado irányította Mozart Zenekar, a Teatro Municipale Romolo Valliban, Reggio Emilia városában. Szép, mégis Janus-arcú produkció. Nem korhű hangszerek szólnak, de az előadás messzemenően a historikus praxist követi. Abbado sokat változott mára. A legnagyobbak egyike volt egykor. Régi formáját hozza ma is, amikor Mahlert dirigál, egyébként óvatosa, kereső, Beethovennel meggyőzőbb, Mozartnál kétesebb eredménnyel. És Bachnál? A Giuliano Carmignola vezetete kis együttes hangzása puha és kellemes, a historikus orientáció sem vezet fémes, durva hangzáshoz, a fúvósok nyers kiemeléséhez. Van, hogy már szinte csendbe megy át a zenélés az I. koncertben. És ha erőteljes, akkor sem erőszakos, marad lágy és visszafogott. Eközben az előadók figyelnek egymásra, Abbado érzékenyen formálja a szólamokat. Kiváló szólisták a közreműködők: a már említett Carmignola mellett többek között Jacques Zoon, Ottavio Dantone, Reinhold Friedrich. A zene elevenen él, egészében mégis kicsit merev. Néhol gyors, így a III. és V. verseny kezdő tételében, amelyekben a tempó meggyőző ugyan, de a zenélés nem elég szabad; hiányzik a természetes lebegés, az ingadozás, az agogika, a játék, az egyéni kezdeményező kedv. Érdemes ezt a lemezt afféle majdnem-interpretációként hallgatni: csak annyi kellene talán, hogy mindenki engedje el magát, játsszák újra az egészet, nem feledve az instrukciókat, ám könnyeden véve őket, lazábban variálva, több egyéni bátorsággal előlélve. A – szó szerint – képtelenül egyszerűen csomagolt lemez kétségkívül megcsillantja ezt az eshetőséget.

Zay Balázs

Deutsche Grammophon – Universal
477 8908 6

BACH: JÁNOS-PASSIÓ

English Baroque Soloists

Monteverdi Choir

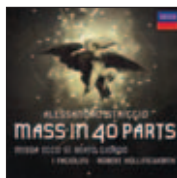
Karmester: J. E. Gardiner

Aligha van örömtelibb dolog, mint összevetni egy nagyszerű zenekarvezető két különböző időszakban rögzített nagyszerű olvasatát ugyanarról a műről. Nyilván ennek vannak fokozatai, mi most nem nagyon mélyednénk el a hasonlításban, csupán általános megfigyeléseket teszünk Gardiner 2003-ban felvett és most kiadott felvétele kapcsán. Természetesen ez az előadás is zseniális, és a végletekig kidolgozott – kicsit nevelésesnek is tűnik kritikát írni róla –, de alapvető különbség a huszonöt évvel ezelőtti felvételhez képest, hogy előrébb helyezi a pillanatnyi érzetet a perfekciónál. Aki hallott már Gardiner-produkciót – szerencsére volt alkalomunk már Budapesten is az utóbbi néhány évben –, az tudja, milyen nagy szó ez a hatvannyolc éves brit dirigensnél. Akár Gardiner páfordulásáról is beszélhetnénk: meri a produkciót nem stúdió-, hanem koncertfelvételtként megőriztetni. A lassacskán az HIP (historically informed performance) nagy öregjévé váló Gardinernél a történeti jól értesültség nem marad az öncélú megvalósítás szintjén, hanem a kifejezést szolgálja; bátrabban építi be saját ötleteit. Olyan hangsúlyokat helyez el, amelyek nem is szerepelnek a kottában, a korál-versszakot hangszerek nélkül ismételteti, de ami a fő: folyamatot épít, a tételek egymásba kapcsolásából dráma születik! Gardiner vállalja például, hogy az evangélista (Mark Padmore) gesztusai olykor nem elég plasztikusak, Bernarda Fink viszont eleve rossz választás volt. Amiért azonban a karmester tűzbe teheti a kezét, az negyvenöt éve alapított kórusa. Ha van a jobbnál még jobb, akkor mondhatjuk: a Monteverdi Choir klasszisokkal virtuózabb, szólalmi-hangszínei összeértettebbek, mint az 1986-os felvételen.

Várkonyi Tamás

Soli Deo Gloria – Karsay és Társa
SDG 712

STRIGGIO MŰVEI
I Fagiolini
Karmester: Robert
Hollingworth

A reneszánsz polifónia csúcsait ostromolja Robert Hollingworth és együttese, az I Fagiolini: hallatlanul izgalmas és nehéz vállalkozás keretében lemeze vették Alessandro Striggio negyvenszólamú motettáját és miséjét, utóbbinak a zárótétele hatvan szólamra rúg. A két alkotást kisebbek egészítik ki Vincenzo Galileitől és Striggiotól, és ha már ennyien összejötték, felénekeltek Tallis Spem in aliumját is. Nem hall mindig ilyet az ember, bár ekkora hangtömegnél már csak masszát észlel, még akkor is, ha sokszor nem mindenki énekel, hanem több kórusra osztva felelget egymásnak. A differenciáltság érdekében minden kórushoz más-más hangszercsalád csatlakozik, valamint külön DVD is dukál, amelyen 5.1-es formátumba „teresítve” élvezhetjük a lenyűgöző alkotásokat. Aki nem hiszi, járjon utána: www.striggio.ifagiolini.com. VT

Decca Classics – Universal
478 2734

BRAHMS: NÉMET REQUIEM
Chicagói Szimfonikus
Kórus és Zenekar
Karmester: Daniel
Barenboim ●●●●○

Tradicionalis, nagyszabású előadás: szinte végig elég lassú, monumentális, minden csiszolt, harmonikus. Ám a mérsékelt tempó nemcsak monumentalitást eredményez, a Denn alles Fleisch kezdetű II. tétel épp ezáltal válik kellőképp bensőséggé. Ugyanígy Thomas Hampson Herr, lehre doch mich kezdetű szólója is inkább személyes, közvetlen. Ugyanez kevésbé áll Janet Williams szólójára az Ihr habt nur Traurigkeit kezdetű tételben, ő hangjával messze akar szárnyalni. Solti ugyanezzel az együttesel, Weikl és Te Kanawa közreműködésével megvalósított elképzelésétől Barenboimé nem tér el lényegesen. A chicagói zenekar ezúttal is csodálatos hangzásvilággal örvendeztet meg, a nem kis létszámú kórus egy emberként követi a dirigentet. ZB

Warner C. & J. – Magneoton
2564-67717-6

HÓDOLAT PERGOLESINEK
Netrebko, Pizzolato
– ének; Karmester:
Antonio Pappano ●●●●●

A hagyományos, de nem túl nagy zenekarral Pappano expresszív hangzást ért el. Megvan a lágság, a dallamok szép íveltetése, ahol kell, a drámai súly. A szöveg kifejezésének szolgálatába állított színek, árnyalatok sora lepi meg a hallgatót. Úgy érzem, ez az, ami a két szólókantáta, a nyitány és a Stabat mater előadásához kell. A két szólista remek, Netrebko hangja és stílusa magában is épp olyan, mint Pappano interpretációja. Te Kanawa hangjának lágsága, Callas éneklésének temperamentuma együtt van meg benne. Pizzolato is szép fénnel énekel. Alighanem ez Pergolesi Stabat materének legjobb felvétele: egyaránt elkerüli a hagyományos és a historikus megközelítési módok csapdait. Már várom Pappanóval Mozart Requiemjét. ZB

Deutsche Grammophon – Universal
477 8857 7

LISZT: KRISZTUS
Állami Hangversenyzenekar
Karmester:
Forrai Miklós
(archív)

Alig pár felvétel létezik a műből, igaz, nekünk egy is elég – ez –, hogy megismerjük (és megszeressük!) Liszt monumentális alkotását. Az Állami Hangversenyzenekar a legjobb arcát mutatja Forrai Miklós vezetésével, a produkció a nagy apparátus ellenére örömtelen kidolgozott, széles dinamikai és karakterbeli skálán mozgó, tökéletesen összefogott, tere is van, a Mátyás-templomban rögzítették (a visszhang tökéletes), LP-n 1971 végén adta ki a Hungaroton. Az ember szíve repes, ha meghallja Réti József allelujáját; a minimálisra hangszerelt születésnap (!) Stabat materben a Budapesti Kórus szuggesztív és misztikus, a Tristis est anima mea Sólyom-Nagy szólójával grandiózusan intim, a félórás Stabat marter a Resurrexit-fínáléhoz kapcsoló kétperces hűvétí himnusz harmóniumkíséretes lánykarral mint-ha a legfelsőbb régiókból szólna. VT

Hungaroton Classic
HCD 32700-02

WARNER OPERA COLLECTION

Kiss B. Atilla
Rost Andrea
Marton Éva
Gulyás Dénes
Pál Tamás

2 CD
2564674364

ERKEL: BÁNK BÁN

Susan Graham
Jean-Luc Viala
Sylvia McNair
John Nelson

2 CD
2564674974

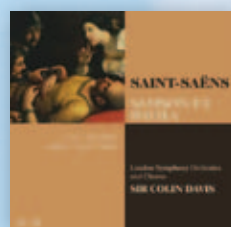
BERLIOZ: BEATRIX ÉS BENEDEK

Katherine Giesincki
Mariana Paunova
Gabriel Bacquier
Armin Jordan

2 CD
2564674978

DUKAS: ARIANE ÉS A KÉKSZAKÁLLÚ

José Cura
Olga Borodina
Robert Lloyd
Sir Colin Davis

2 CD
2564674976

SAINT-SAËNS: SÁMSON ÉS DELILA

Waltraud Meier
Siegfried Jerusalem
José van Dam
Daniel Barenboim

4 CD
2564675177

WAGNER: PARSIFAL

www.warnerclassicsandjazz.com
www.magneoton.hu
Magyarországon terjeszti az mTon Kft.

SOSZTAKOVICS, KANCHELI, PÄRT, RAHMANYINOV MŰVEI
Lisa Batiashvili – hegedű; a Bajor Rádió Zenekara; Karmester: Esa-Pekka Salonen

A Grúziából tizenegy esztendősen, 1994-ben emigrált, Magyarországon a New York-i Filharmonikusokkal idén májusban bemutatkozott szépség első szólólemezeit szűkebb és tágabb pátriájához köthető szerzőknek szenteli. Az idő visszhangjai címet viselő korong anyagának majdnem felét kitevő két mű, Giya Kancheli és Arvo Pärt zongora-, illetve zenekar-kiséretes alkotásai azonban nem hagynak mély nyomot a hallgatóban. (Zongorán közreműködik Hélène Grimaud.) Éteri hangzású, meditatív, viszonylag kiismerhető anyagból szőtt zenék ezek, melyekből a végére jobbra csak a mámorító hegedűhangra emlékszünk – ami nem csoda egy 1709-ből származó Stradivari esetében. És micsoda luxus: a Sosztakovics-versenymű a cremonai mester egy másik, 1727-ben gyártott hangszerén szólal meg! Ez a túlcsonduló hang egyben az egész lemez atmoszféráját is fémjelzi. Persze Lisa Batiashvili is kell ehhez, ritkán hallunk ennyi érzékenységet a hangindításoknál, ennyi természetességet a dallamok formálásában, ennyi játékindigenciát a kamarazenei indíttatású részekben. Van valami alkalmazkodó, valami reaktív, valami feminin ebben az előadói habitusban, ami jól illik a Sosztakovics-koncerthez is, a lassú tételekben épp kellően visszafogott, a scherzókban épp kellően vehemens. A hölgy korán megismerkedett az orosz óriás zenéjével, sőt későbbi tanára, az Ojsztrah-tanítvány Mark Lubotsky révén a leghitelesebb forrásból meríthetett. Ez az előadás azonban minden ízében élő-eredeti, jól eltalált karakterekkel, a zenekar kifogástalan, a szerzőre jellemző hangszerelés érdes hanghatásai szépen kidolgozottak, talán csak a finálé lehetne némiképp erőteljesebb.

Szabó Barna

Deutsche Grammophon – Universal
 4779299

KODÁLY, BARTÓK, LIGETI MŰVEI
Mihaela Costea – hegedű
Gulbenkian Zenekar
Karmester: Lawrence Foster

Manapság egyre inkább kuriózumnak számít, ha a művész koncertfelvételt vállal. Míg a stúdiólemez veszélye a sterilitás és személytelenség, az élő előadás esetleges pontatlanságait kárpótolhatja a viszszazozhatatlan pillanatok varázsa. Foster és zenekara vállalta a megmérettetést: 2009 novemberében adott lisszaboni magyar estjüket kidolgozott-ság, ugyanakkor spontaneitását jellemzi. A koncertet megörökítő lemezt hallgatva már az első mű, a Galántai táncok klarinetszólója alatt eltöprenghetünk, vajon Európa legnyugatibb szegletébe miként jutott el az autentikus magyar előadásmód? A jól ismert galántai cigánydallamok előadásakor például kidomborodik egy sajátos keleti kolorit, valamint a verbunkos muzsika ezernyi színe, hangulata, illata. A Háry-szvitben a „Tiszán innen, Dunán túl” feloldozásakor eltéveszthetetlenül jelenítik meg a magyar rónát az egymás után felhangzó hangszer-szólók, és kiválóan „munkálkodik a cimbalmos” is. A koncertmester, Mihaela Costea jegyzi a két Bartók-mű hegedűszólóját. A Két portré Ideális tétele a zeneirodalom egyik legszebb szerelmi vallomásként, a Torz pedig Bartók Mefisztójaként szól vonója alatt. Az I. rapszódiaiban a kielezett ritmusok és a nyers, szenvedélyes erők vonják magukra a hallgató figyelmét. A korongot a Concert românesc című Ligeti-mű sodró lendületű interpretációja zárja. S hogy a portugálok miként képesek ilyen magas szinten „magyarul” muzsikálni, arra a reneszánsz Luís de Camões ad lehetséges választ nemzeti eposzában, a Luziádákban: az első portugál király, I. Alfonz Henrik egy Árpád-házi magyar király második fia. Vagyis vannak közös gyökereink. Ez a lemez mindenképpen öt igazolja.

Kovács Ilona

Pentatone Classics – Karsay és Társa
 PTC 5186 360

LIGETI GYÖRGY MŰVEI
A Dél-német Rádió Zenekara és Kórusa
Karmester: Eötvös Péter

Egyáltalán nem a szerző halála óta eltelt öt év tette evidenssé, mert már az ezredfordulón is az volt: Ligeti a 20. századi zene legnagyobb klasszikusainak egyike. Életművének alig-alig van olyan részlete, ami idővel megfakult volna, s noha egyáltalán nem homogén termésről van szó, sőt egy stílusztikailag kifejezetten széttartó munkásságról, a művek helyi értékekkel külön-külön is mindig újabb és újabb kontextusokban képesek érvényre jutni – mint minden igazi klasszikus. A legnyilvánvalóbb példa minderre jól ismert: Stanley Kubrick nem csupán 1968-as sci-fi-reminiszcenciájában élvezhette Ligeti zenéjének kozmikus kifejezőerejét, hanem utolsó munkájában is, a modern lelki hidegség pszichokozmoszában elmerülve. A BMC új kiadványán Ligetinek ehhez a nagy léptékű, kozmikus oldalához kerülhetünk közel. A Requiemet, az Apparitiont és a San Francisco Polyphonyt újrhallgatva az alkotó egyszerre látszik a tér végtelenébe beleborzongó Pascal és a világűr csodálatos komplex strukturaltságát szenttelenül rögzítő Hubble-űrszonda szellemi rokonának. A dolog feszültsége mindenekelőtt abból fakad, hogy Ligeti mindezt hagyományos és emberarcú eszközökkel: szimfonikus zenekarral, kórusal, énekhanggal éri el. Ezt az apparátust változtatja át a természet és a lélek összemérhetetlenségét megragadó dráma médiumává. Az Eötvös Péter vezette megvalósítás etalonértékű, különösen is pompás a Requiem hangképe, amelyben magisztrális módon sikerült arányítani a zenekari és a vokális anyagot. Megérdemli a felvétel, hogy bónuszként 5.1-es hangrendszerre kódolva is napvilágot lát – megfelelő berendezéssel a hatás szinte garantáltan „szédületes” lesz.

Veres Bálint

BMC Records
 BMC CD 166

harmonia mundi

C. Ph. E. Bach: Hat versenymű
Andreas Staier

Brahms: Hegedűverseny
Isabelle Faust

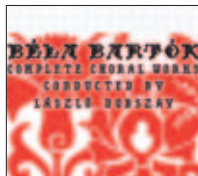
Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

**KODÁLY VEZÉNYEL
KODÁLYT**
Psalmus Hungaricus,
Budavári Te Deum
stb.

Közszolgálati feladatot lát el a kiadó, amikor Kodály zenekari műveit a szerző vezényletével újra kiadja, hozzáférhetővé téve azokat az LP-korszak után született generációknak is. Az 1957 és 1960 közötti felvételeken a Psalmus hungaricus, a Missa brevis, a Budavári Te Deum, a Nyári este és a Concerto hallható. Tempó, hangvételek tekintetében mindenképpen örvendetes, hogy ismerjük a szerzői olvasatot, de nem valószínű, hogy ezekben az előadásokban fogjuk szeretni a műveket. Sem az énekes szólisták ma már manírosnak ható hangképzése, sem a gomolygó kórushangzás, sem a zenekar olykor ápolatlan megszólalása nem közelíti a mai ízléshez az előadást. Sőt, szerzői kéz ide vagy oda, még az sem biztos, hogy Kodály interpretációja számunkra a befutó! Kevesebb pátosz, egyszerűbb formálás, kisebb apparátus...? De döntse el ki-ki maga! VT

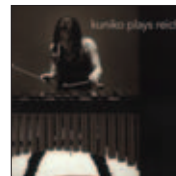
Hungaroton Classic
HCD 32677-78

**BARTÓK:
KÓRUSMŰVEK**
Vezényel:
Dobszay László

Bartók valamennyi kórusműve hallható a duplaalbumon, minden változatban. A negatívum, hogy nem professzionális, hanem a Zeneakadémia és az egykori ELTE Tanárképző Főiskola válogatott hallgatóiból összeállított énekesek előadásában halljuk a műveket: a hang nem testes, a szólamok egyenetlenek, az intonáció sokszor nem pontos (noha tudjuk, egyik-másik tétel még a profi kórusoknak is nagy falat). Pozitívum a dirigens személye, aki fontos zenélési iskola őrzője és továbbadója. Az eredeti nyelven megszólaltatott vegyeskarok csúcspontja a Tót népdalok első tétele, Kocsis Zoltán közreműködésével. Az Egyneműkarok sorozata ebben az előadásban izgalmasabb, mint a Hungarotoné, még akkor is, ha nem mentes a szeplőktől (lásd fent). Ez nem steril, hanem nagyon is élő, s benne a bartóki nyelv minden szépsége megmutattatik. VT

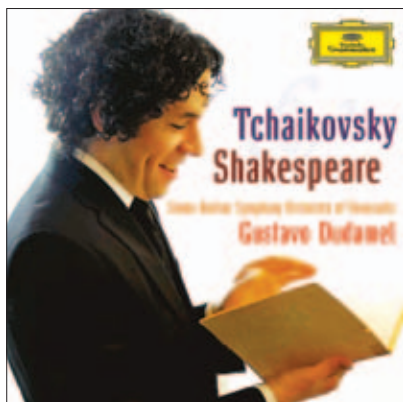
BMC Records
BMC CD 186

**STEVE REICH
MŰVEI**
Kuniko Kato –
ütőhangszerek

Az ifjú hölgy Japánból érkezett Európába továbbtanulni, itt élt tíz évig, majd az Egyesült Államokba tette át székhelyét. A belga ICTUS együttes tagjaként játszott sok-sok Reich-zenét, amelyekbe bele is szeretett. Amikor szólókarrierbe fogott, a technika adta lehetőségeket kihasználva saját átíratokat készített ezekből, a nyolcvanas években keletkezett három mű – az Electric Counterpoint, a Six Marimbas Counterpoint, a Vermont Counterpoint – valamennyi szólamát ő játssza. Az egymásra rétegzésnek technikai akadályá ugyan nem volt, hiszen mindegyik tétel változatlan tempóban „zajlik le”, de e dinamikus statikus zenéknél is megérezni, hogy az előadás mechanikus, nem él; hogy a szólamok nem reagálnak egymásra, nem a folyamatban idomulnak egymáshoz. VT

Linn Records – Karsay és Társa
CKD 385

CSAJKOVSKIJ MŰVEI

Simón Bolívar Szimfonikus Zenekar
Karmester: Gustavo Dudamel

Dudamellel muszáj foglalkozni. Nemcsak azért, mert korosztályában nincs párja („feljebb” se sok), nemcsak azért, mert zenekar-szervezőként, -építőként hasonlíthatatlan; hanem mert még a zenéhez is ért. Simon Rattle huszonöt éve – csak egy hendi-kepebb (emiatt talán – zeneileg – romlatlanabb) kontinensről. Az összeállítás is megkapó – kézenfekvő egymás mellé tenni Csajkovszkij három Shakespeare-nyitányát. Melyek messze nem ugyanazt a színvonalat képviselik. Legjobban tényleg a legismertebb sikerült, a Rómeó és Júlia. A kaptafa adott, erre készült a másik kettő is, de egy jó szerkesztő alighanem ezekre is ráfért volna (a Rómeót Csajkovszkij háromszor írta át 1869–1880 között). A legértettebb kori mű, a Csipkerózsika és az V. szimfónia előtt keletkezett Hamlet-nyitány (1888) is profi, de nem elég melodikus, inkább bombasztikus. A legkorábbi, a Vihar-nyitány (a szerző életében a második ezen a címen; az elsőt még 1864-ben Osztrovszkij művéhez írta) valamivel a b-moll zongoraverseny előtt keletkezett (1873), de ez a Shakespeare-nyitány is viselhetné akár a Nagyorosz húsvét címet, és kissé sok benne az üresjárat. Ezzel együtt izgalmas zenék – főleg azok számára, akik szeretnek kedvenc szerzőiktől „újat” hallani. A lemezen a Hamlet az első, a Rómeó és Júlia az utolsó – ami nemcsak a zenék, hanem az interpretációk szempontjából is jogos elrendezés: a Hamletben a zenekar bemutatja, mekkorát tud szólni, a Rómeó és Júliában pedig kiderül, Dudamel nemcsak a drámai feszültséget uralja, hanem – ha kell – a nyugalmat is, zenekara itt a legszínompásabb. A Viharban viszont minden kicsit laposabb, a mű bevezetőjében pedig következetesen alulintonál a kürt, ami ezen a szinten zavaró.

Mesterházi Gábor

Deutsche Grammophon – Universal
 477 9355 7

GLAZUNOV: VERSENYMŰVEK

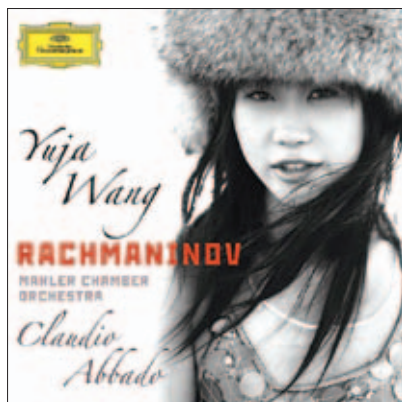
Orosz Nemzeti Zenekar
Karmester: José Serebrier

Az akadémista Alekszandr Konsztantyinovics Glazunovot szokás az „oroszbrahms” kitétel segítségével beazonosítani. Okkal és joggal. Munkásságát nem annyira a Csajkovszkij szabta vadromantikus hagyomány, mint inkább az Anton Rubinsteintől örökölt, mérsékelt szünetélyittas, klasszicizálóbb tradícióknak való szigorú megfelelés vezérli. A Warner új duplalemezén rögzített versenymű-összkiadás legalább annyira egységes és hű képet rajzol a szerzőről, mint tette azt a szintén Serebrier vezényletével fölvert szimfóniaciklus. Ha van valami, ami Glazunovban csakugyan a „nagy orosz lélek” meglétét idézi, az nem az áradó szenvedély feltartóztatatlan dagálya, hanem a szlávós melankólia és nemesen csengő poézis konstans jelenléte; valamiféle lassan csörgedező, nosztalgikus pátosz. A hegedűre, zongorára, csellóra írt versenyművek, kiegészülve egy-egy franciákürtre vagy altszaxofonra írt koncerttel, a századforduló már-már zavaróan drámai zenei világát idézik. Helykitöltésként három-négyperces zsánerképeket is kapunk, melyeket Dvořáktól Hubayig szinte bármelyik közép- vagy kelet-európai kortárs komponista kifragghatót volna. Az invenciótlanság vádjával szemben most sem könnyű megvédeni a szerzőt, s persze Serebrier elegánsan kiegyensúlyozott olvasatai sem a radikális újraolvasás igényével lépnek fel. Igaz ez a talán legismertebb kompozícióra, az a-moll hegedűversenyre is, mely Heifetzről Vengerovig számos jeles hegedűművész repertoárján szerepelt, mégsem hat egy rég nem látott ismerőssel való találkozás erejével. A magánszólomokat ellátó művészek egyike sem világszám, de elég felkészültnek mutatkoznak ahhoz, hogy nevük feltűnjék a lemezbőrítőn.

Balázs Miklós

Warner Classics & Jazz – Magneoton
 2564679465

RAHMANYINOV MŰVEI

Juja Wang – zongora
Mahler Kamarazenekar

Karmester: Claudio Abbado

Az ember hajlamos a kételkedésre, ha egy újabb távolkeleti előadó-üstökös ragyogásának valódi fényét próbálja meg felmérni. Bizonyos tapasztalat birtokában él a gyanúperrel, az ilyen fiatal csillagnak nincs saját tüze, a felszínen csak visszfénytükröződik. Ám szerencsére érhetik kellemes meglepetések is. A pekingi születésű, Amerikát is megjárt, szemtelenül jó megjelenésű Yuja Wang a maga huszonnégy esztendejével már nem számít újoncnak, a tengerentúl és Európa számos rangos zenekarával lépett már fel, nagynevű karmesterek irányítása alatt. Valahogy érződik a nyugati kitekintés, ez a white touch ezen a legújabb Rahmanyinov-felvételén is. Abbado nemcsak makulátlanul nagyot alkot a Mahler Kamarazenekarral, de akaratát mintha a zongoristára is tökéletesen kiterjesztené, fegyelmzetttsége, a mögöttes inspiráció, a zenei folyamatok áramlása mintha teljesen közös ütemű volna a szólistáéval. Szinte feltűnik, ezekben a jól ismert zenékben milyen ritkán hallani a zongorát – s a zongoristát – ennyire integráltan, ennyire egyszerűen és természetesen simulni a partitúrába. Nincsenek rossz manírok, túljátszott szélsőségek, s különösen a patetikus ritardandók és crescendók meglepő hiánya hat üdítően, például mindjárt a II. zongoraverseny legelső ütemében, vagy a lassú rész témáinak gyönyörű hullámzásában, ahol a hagyományos, tobzódo rubatójáték miatt oly gyakran szétesik. De a nagy hallal a Paganini-változatok XVIII. variációjában is elmarad – sajnos, mondhatnánk, ez utóbbiért már volna kedvünk könnyet ejteni. Hiába, ez a felvétel olyan, mint a május, a szép kikelet: nemcsak friss, van benne valami a romlatlan fiatalok tudatlanságából is.

Szabó Barna

Deutsche Grammophon – Universal
 477 9308 3

**DEBRECENI
NYÁR
2011**
06.15. – 07.20.

Hal köz JAZZSZERDA

- 06. 15. **Sunshine Jazz**
- 06. 22. **Trio Ricardo**
- 06. 29. **Spring Island**
- 07. 06. **Dokk Jazz**
- 07. 13. **Debrecen Dixieland Jazz Band**

Emlékkert SZERELMES KERT

- 06. 21. **„A vágy muzsikál”**
Szalóki Ági és Juhász Gábor
- 06. 28. **„Hogy te is szeretni tudj”**
Szabó Eszter és Kontor Tamás
- 07. 05. **„Piaf két arca”**
szonok és pillanatok Edith Piaf életéből
- 07. 12. **„Amíg bennem zeng a lélek”**
Harmonia Garden & Mókus
- 07. 19. **„Ha egy nő szeret”**
Takáts Eszter és zenekara

A műsorváltoztatás jogát fenntartjuk

A programok ingyenesen látogathatók.
További programokról:
www.fonixinfo.hu
Fónix Rendezvényszervező Nonprofit Kft.
4026 Debrecen, Hunyadi u. 1-3.
Tel.: +36 52 / 518-400

**CSAJKOVSKIJ
MŰVEI**
Alexander Markov
Alexander Markovics

A két hasonló nevű orosz muzsikusi lemeze Csajkovszkij eredeti műveiről és számos átiratról – többek közt A hatyúk tava négy részletéről – kiváló. Nemcsak előadják, hanem örömmel, kellő odaadással játsszák a darabokat. Nem az egyes művek konkrét megközelítése ragadja meg a figyelmet, hanem az igazi virtuozitás, a hangszerek színei, a megközelítés, a széles kifejezési skála ellenére túlzásba sosem eső változatosság. Markov tehetséges Paganini-játékosként tűnt fel – majd tűnt el. Hol van vele a Csajkovszkij-koncert? Vagy akár a négy alig ismert Paganini-versenymű? (Csak az első kettőt vette lemezre.) Markov magamutogatás nélkül virtuóz: mindig a darabot mutatja, stílusosan, természetesen, keresetlenül. Épp ezért nem lenne jó, ha ez az újra kiadott lemez keresetlen maradna. ZB

Warner C. & J. – Magneoton
2564 67865-7

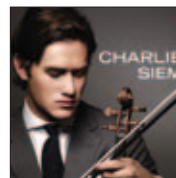

MOSAIC
Korcsolán Orsolya
– hegedű
Kertész Judit –
zongora

Zsidó témájú műveket gyűjtött csokorba ennek a hegedűirodalomnak elkötelezett népszerűsítője, Korcsolán Orsolya. A tíz szerző között nem találtam általam ismert nevet, kivéve Ravelét és Blochét: előbbtől a Kaddish című darab szerepel, bár arról nem szól a fáma, hogy a Két héber dal tételének átiratáról van szó. A Juilliard Schoolban végzett hegedűs ebben a stíluskörben otthonosan, összezokottan mozog Kertész Judittal. A melankolikus dallamok ízesen, de sosem ízléstelenül szólnak meg keze alatt, a vidám, táncos tételek remek kontrasztot képeznek ezekkel. Érezni e repertoár korlátait, és csak reméljük, hogy idén, a Holokauszt Emlékközpontban, Bársony Péterrel rendezett sorozatban elhangzott értékes darabok is lemezre kerülnek egyszer. VT

Solo Musica
SM 150

**CHARLIE SIEM
HEGEDŰL**
C. Jaya-Ratnam –
zongora

Don't be narcissic, just play, boy! – mondtam volna a szívritrórnak beállított művészeknek, aki szerint a lemez a hegedűléstől elválaszthatatlan virtuozitás témáját járja körül. Persze Siem nem rossz hegedűs, biztosan intonál, egyenletes hangon játszik. Paganini két caprice-át nem igazán fölényesen, de elfogadhatóan oldja meg. Sarasate Cigánydalok című darabjából pedig a beleélés sem hiányzik. Kreisler Bécsi rapszodikus fantasiettájából még igen, akár csak a kedélyesség. A beszéddel kezdett ráadás (Ponce Estrellitája Heifetz átiratában) stúdiólemezen különösen visszatetsző: inkább malus, semmint bonus, ahogy csalán hívják, ugyanis a lemez nagyon rövid, alig több mint háromnegyed óra. A fotózkodás helyett még jó pár Paganini-capricciót, Kreisler-darabot is fel lehetett volna venni. ZB

Warner C. & J. – Magneoton
2564-67804-7

GOUNOD: DALOK

Wiedemann Bernadett, Orendt Gyula

Km.: Virág Emese – zongora ●●●●●

Ismert, hogy Charles Gounod érzékeny szerző, két operája révén maradandó szereplője a zeneirodalomnak; tudtuk, hogy Wiedemann Bernadett ritka vokális adottságú mezzoszoprán, s hogy Virág Emese lemezről lemezre nő fel kísérőiből a teljesen emancipált zongorapartneri feladathoz. Az viszont nem volt világos, legfeljebb a korábbi Kodály-dalgyűjteményből sejtettük, hogy Orendt Gyula személyében túlzás nélkül világszínvonal felé haladó dalénekesssel is bírunk. Csak e lemez meghallgatásáig merész állítás, hogy néhány év további érés után, a hang ifjonti vibrációjának megőrzésére szolgáló törekvés mellett már a legnépszerűbb ciklusokban veheti fel a versenyt Goernével, Henschellel és a többiekkel. Addig viszont a különlegességek grádcisán gyakorlatoz: most Gounod van soron. Nem a Faust vagy a Rómeó franciás harmóniavilágát kapjuk itt, nem Debussy mives akkordjait, hiperszenzuálisát előlegzi Gounod. Inkább strófikus románcokat, sokszor spanyolos jelleggel. Az intimitás alig, az attrakció annál gyakrabban kerül előtérbe, ezen opusok többségéhez szükség van Wiedemann megbízható magas regiszterére is. Mivel jelen esetben is a Hungaroton egyik first recoding-projektjét hallgatjuk, a soha lemezre még nem vett Gounod-sanzonok áttetszőbbjeit kevésbé harsány, melegebb tónusú, par excellence szopránal jobb döntés lett volna kihozni. Orendt éneklése viszont árnyalt, franciásan tapintatos: él a különböző karakterű strófák és a motorikusság eszközével is. Felhangdús baritonja élvezettel és értelemmel teli agogikák mentén fejt meg a kis darabokat, remek muzsikussá lehet. És a dalok sem rosszak, pláne nem kellemetlenek – ám rajtuk keresztül egy nagy tehetség kibontakozását nagyobb élmény volt megfigyelni.

Ókóvács Szilveszter

Hungaroton Classic
HCD 32649

LAJTHA: II. KVARTETT, ZONGORAÖTÖS

Granik Anna – zongora; Auer vonósnégyes

●●●●●

Utolsó lemezéhez érkezett a Hungaroton 2007-ben elkezdett sorozata, amely az Auer vonósnégyessel rögzíti a múlt század egyik jelentős, tíz műből álló kvartett-életművét. A Lajtha László kvartett-összkiadást lezáró negyedik lemezen két publikálatlan kamaramű – a II. vonósnégyes (1926) és az op. 4-es Zongoraötös (1922) – hallható. Bár maga a szerző nem szorgalmazta a kiadást, nem árt tudni, hogy a Bartók, Ravel, Stravinsky, Schönberg és más nagyságokat is támogatott mecénás, Elizabeth Sprague Coolidge azok után rendelte meg Lajtha Lászlótól az áttörést hozó III. vonósnégyest, hogy hallotta a II. előadását; illetve hogy a Zongoraötös a szerző legelső fennmaradt kamaraműve. Lemezünk tehát Lajtha „dobbantását” mutatja be, s mint ilyen, jóval több egyszerű hiánypótlásnál. A II. vonósnégyes (op. 7) arányai kiegyensúlyozottak: lassú fűgával nyit, gyorsal zár, közbülső tételként egy mozgalmal indulót és egy lírai lassút hallunk. Utóbbi a neoklasszicizmus üde levegőjét árasztó muzsika, mesteri disszonancia-kezeléssel; visszatérése az előadás és a korong egyik leghihetősebb pillanata. A kvartett stílusát a nyitótételt letisztult polifóniáján és a második tétel franciás báján átütő magyar akcentusok határozzák meg.

A Zongoraötös különös alcímének (Dramma per musica) magyarázata nem maradt fenn, sem a kottában, sem máshol – írja Gyenge Enikő a bőségesen adatolt kísérőszövegben. A 37 perces kompozíció pompázatos zeneszerzői teljesítménynek mondható, két fűgával (az első magyaros), feltűnően gyakran elégikus karakterű, „romantikus” és az ezekkel szemben álló groteszk hangvételű „modern” szakaszokkal. Zongoraszólomának nagy, de hálás előadói feladatát Granik Anna teljesíti. Sikerral.

Németh G. István

Hungaroton Classic
HCD 32545

ERKEL: KÓRUSMŰVEK

Bartók Béla Férfikar, István Király Operakórus

●●●●●

A lemez a hazai köztudatban a Himnusz és két remekbe szabott opera – a Bánk Bán és a Hunyadi László – alkotójaként élő Erkel Ferenc művészetének eddig szinte teljesen ismeretlen részébe kalauzolja a hallgatót. A korong anyagának első felét kivevő dalművek és himnuszok pusztán zenetörténeti különlegességük révén is külön figyelmet érdemelnek, de – élükön a Himnusszal – jól példázzák azt az ihletet, hazafias hangvételt is, amely az egész erkeli életmű egyik alapkövét képezi. Ezen a nyomvonalon halad az István király című kései opera kórustételeinek keresztmetszete és az azt zárószakmánt követő nagyzenekari Magyar Cantate is. Külön figyelmet érdemel a lemez programjának felépítése is, amely a Himnusz férfikarának puritanizmusától a Magyar Cantate színpompás tuttijáig egyetlen, eleven ívvel kapcsolta össze a zenei anyagot. Az István király az ismert Erkel-operák hangzásvilágának nyelvén szólal meg. Itt a markáns vegyeskari felületekhez és a szólisták érzékenyen megformált karaktereihez társuló zongorakíséretből világosan érezhetjük azt a hangszereles gazdagságot, amelynek nem kis szerepe lehetett a mű 1885-ös páratlan sikerében. Aki hallott részleteket a Bátori Mária, Dózsa György vagy a Brankovics György operákból, jól tudja, hogy a két ismert Erkel-opera mellett vitán felül megállnak a helyüket a Verdi- és Wagner-operák mezőnyében. Azzal együtt, hogy ez az István királyról is kétségkívül elmondható, be kell látnunk: a jelenleg reális cél a hazai színpadok meghódítása a méltatlanul elfeledett Erkel-operák számára. Olyan kulturális küldetés és becsületbeli ügy ez, amelynek jelen korong is kiváló reprezentánsa; csak kívánhatjuk, hogy üzenetének tartalmi magja befogadó és termékeny közeg földjébe hulljon.

Winkler Nemes Gábor

Hungaroton Classic
HCD 32683

Váltson **Új Színház Szabadbérletet**
és élvezze a **Pártoló Tagság** nyújtotta
kedvezményeket **ingyen!**

A 2011/12-es
bérletek már
kaphatók,
még idei áron,
csak májusban!

EGYSZER KETTECSKÉN
SZIMPLA
DUPLA
GENERÁCIÓ
BEAVATÓ ISKOLAI BÉRLET

Új Színház Nonprofit Kft.

1061 Budapest, Paulay Ede u. 35.

Jegypénztár: 351-1406

Szervezés:

351-1405, 269-6024, 321-4889

www.ujszinhaz.hu

2011/12

A részletekről és a Pártoló Tagság
előnyeiről érdeklődjön
az Új Színház szervezésén!

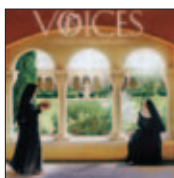

**GREGORIÁN
ÉNEKEK**
Chanticleer

Az 1958-ban indított, jobbnál jobb felvételeket felsorakoztató Das alte Werk sorozat újrakiadott darabjai között találjuk a Chanticleer énekegyüttes különböző egyházi ünnepek szerint csoportosított gregorián énekeket tartalmazó lemezét is 1993-ból. Erről megértjük, miért nevezik a háromszoros Grammy-díjas énekegyüttest hang-zenekarnak: mennyire egységesen, egy emberként éneklük a közös éneklés magasiskoláját jelentő régi egyezsólamú repertoárt (is). Hiszen a tizenkét énekesnek minden hangot, minden szózárt másállangzót egyszerre kell kiejtenie; az intonáció ennél aligha lehet tisztább, a dallamok vezetése, indítása, életben tartása és lekerekítése csodálatos. Csak szuperlatívuszokban lehet szólni a produkcióról, és keserű sajnálkozás uralkodik el a hallgatón, amiért nem hallotta őket a Műpában, 2008 februárjában. VT

Warner C. & J. – Magneoton
2564 68362-4

**GREGORIÁN
ÉNEKEK**
AVIGNONBÓL

2010 júliusában a Decca versenyt rendezett, amelyre gregorián énekekkel lehetett nevezni. A világ minden tájáról több mint hetven egyházi gyülekezet kórusa indult, győztesen egy rendkívül fiatal, 2005-ben felszentelt, dél-franciaországi bencés apátság nőikara került ki, elnyerve a lemezszerződést. Amint a booklet utolsó oldalán próbetűkkel írják, Claude Pateau nővér vezeti az együttest, amely nem veszi fel a versenyt a professzionális énekegyüttesekkel, de ahhoz képest, hogy olajfákat, szőlőket, gyümölcsösöket gondoznak, levendulamezőket művelnek, valamint lekvárt főznek, és gyerekruhákat varrnak, tiszteletré méltó teljesítményt nyújtanak gregorián ének terén is. Nem énekórákon tanulják a zenét, hanem a gyakorlatban: napjában nyolcszor énekelnek Istennek – és most már nekünk is. Szívvel és lélekkel. VT

Decca Classics – Universal
2748264

DRUMS 'N' CHANT
Martin Grubinger
– ütőhangszerek

Pimasz, tiszteletlen fiú, messzire merészkedik: a münsterschwarzachi bencés apátság barátkörűsának gregorián énekére játssza rá partnereivel többnyire édesapja impozáns ütőhangszer-arsenált foglalkoztató kompozícióit. Kell egyfajta idegrendszert ehhez: az enyém akkor „riasztott” először, amikor a Dominus dixit ad me karácsonyi introitus basszusgitár-rumbatók-konga hármására szólalt meg. A Crucem tuam adoramus nagypénteki antifóna – talán valamiféle ábrázolási kényszerrel vezérelve – ütődob, tam tam, cintányér és szelgép előidézte monumentális csúcspont után csendül fel, de természetesen a csörgés, dobolás folytatódik. Elefánt a porcelánboltban – vagy ízlések és pofonok? Talán lesznek, akik izgalmasnak találják ezt a hangzásvilágot. A koncepció kétségtelenül eredeti. VT

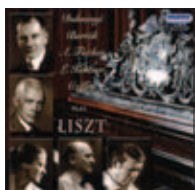
Deutsche Grammophon – Universal
477 8797

LISZT MŰVEI

Arthur Rubinstein – zongora
Sony Entertainment
 88697840192

Tíz mű került a két korongra a Liszt-év alkalmából, reprezentatív válogatás az Esz-dúr zongoraversenytől a h-moll szonátán és a Funérailles-on keresztül a harmadik Consolationig és az I. Mefisztó-keringőig. Az I. elfelejtett keringő két időpontból is szerepel. Az 1950 és 1970 közötti két évtizedben készültek a felvételek, a gyenge pont az RCA Victor házi zenekara, amely világosan hallhatóan nem áll egy szinten Rubinstein művészetével, ráadásul a mikrofonozáson is hallik az eltelt bő félszáz év. A h-moll szonátát lehangolóan virtuóz előadásban halljuk – sajnos ennél semmi több nem mondható el róla. Tudjuk, milyen gyorsan avul el a humor, talán ezért nem találjuk nyomát az I. Mefisztó-keringőben. A III. Consolation egyszerűsége, hullámváza már megsejtet valamit abból, amiben ez a nagy művész igazán nagy...

LISZT MŰVEI

Hungaroton Classic
 HCD 32704

...de aztán következik Dohnányival ugyanaz a III. Consolation, mint Rubinsteinnel, és a zene életre kel. Hirtelen olyan magától értetődő lesz minden, noha a pillanatban születik ez a minden. Rubinstein nagy király volt, de úgy látszik, Dohnányi – legalábbis ebben biztosan – még nagyobb. A kiváló válogatásba olyan tételek kerültek, amelyeket a zongorazene szerelmesei bizonyára jól ismer-

nek a Hungaroton korábbi archív kiadványairól. És itt van a Sursum corda Bartókkal, meg a h-moll szonáta Fischer Annie-val, akinek a keze alatt már a két elkülönülő kezdőhangnak is jelentése van. Következik a Két koncertetűd Kentner Lajossal, majd az I. elfelejtett keringő Cziffrával, akinek az előadásában a XV. magyar rapszódia (közismert nevén Rákóczi-induló) is lehangolóan virtuóz változatban szólal meg, bámulatra méltó eleganciával. VT

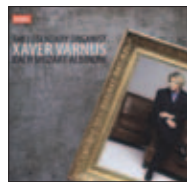

BRITTEN, CASSADÓ, AMOYEL, KODÁLY MŰVEI

Emmanuelle Bertrand – cselló
Harmonia Mundi – Karsay és Társa

Rendesen megpakolták Emmanuelle Bertrand albumát, amely már hetedik a Harmonia Mundi-nál: a CD mellé portréfilmes DVD-t is bújattak a tokba. Amiben több ez a kiadvány az elődeinél: ezúttal nem Pascal Amoyellel rögzített kamaraművek, hanem kizárólag szóló alkotások hallhatók rajta. Ez ám a bátorság: egy szál csellóval kiállni a világ elé, és nem Bach-szviteket, hanem a nagyközönség előtt viszonylag ismeretlen műveket előadni. Britten nagyszabású Harmadik szvitjét Cassadó 1926-os Szvitje követi, majd a Bertrand-nal egy évben, 1971-ben született Amoyel 2003-ban komponált, kontemplatív, Vándorlás című opusa szól, a lemezt Kodály majd százéves Szólószonátája zárja. A lemez címe: a cselló beszél. Ez a régebbi korokra izgalmasan reflektáló Britten-mű előadására remekül illik, de – a tűz ugyan nem hiányzik belőle – a Kodály-darabra már sajnos kevésbé. Elképesztő technikai fegyvertárral, makulátlan hanggal van dolgunk, az improvizatív, kockázatos ösztön, ami a rögzített kottaképből élő zenét varázsol, hiányzik. VT

ORGONAMŰVEK

Varnus Xavér – orgona
EMI Classics
 0702022

Nem nevezném a marketing csúcsának, hogy valaki 2010-ben 1986-os újságcikkével reklámozza magát a minimálbookletben. Ja, hogy a felvétel 1991-ben készült?! Lehet, hogy update-elni kellett volna a reklámat is – biztosan lehetett volna miből választani. A művész a szentgotthárdi apátság barokk orgonáján szólaltatja meg az orgonairodalom népszerű alkotásait, Bach, Mozart, Albinoni műveit. A d-moll toccata és fuga átetszően regisztrált szövetét, a választékos artikulációs módokkal megszólaltatott részek hatását hatásvadász túljerjesztések rontják, de mintha az orgonista eleve hajlana a grandiózus hangzásra: Mozart K. 617 számú Adagio és Rondójának nyitányai alatt is drakulakastélyi hangulat lep meg, jöllehet – érzésünk szerint – inkább tragikus ez a c-moll. Egyébiránt kellemes, könnyed kis lemez, jól műsor-összeállítás. VT

SCHUMANN ÉS KILLMAYER MŰVEI

Nicolas Altstaedt – cselló
José Gallardo – zongora
Genuin Select
 GEN 10187

A szemfüleseknek mindkét előadó ismerős lehet: José Gallardo tavaly lépett fel a Kaposvári Fesztiválon (idén is jön), áprilisban Berg-Kammerkonzertet játszott Kelemen Barnabással. Nicolas Altstaedt Kurtág idei szü-

letésnap koncertjén hallhattuk – öt szinten üdvözölhetjük Kaposváron –, de jó tudni, hogy tavaly fellépett a Bécsi Filharmonikusokkal is, Dudamel vezényletével. Ezen a lemezen két szerző műveit játsszák, érdekesen, fiatalosan, frissen, színesen, árnyalatokban gazdagon. Az 1927-ben született Wilhelm Killmayer Öt románcához és Nyolc bagatelljéhez – ezek mind first recordingként kerültek korongra – ismert műveket kapcsolta: Robert Schumann Három románcát és Öt népi darabját (Fünf Stücke im Volkston). Rendkívüli manuális képességeknek lehetünk fültanúi, a művek iránti szeretet és tiszteltettség az előadásban; értelem és érzelem, magas rendű kamarazene. VT

MENDELSSOHN MŰVEI

Karmester: N. Harnoncourt
Warner C. & J. – Magneoton
 2564 67870-5

Nehéz mosolygás, sőt nevetés nélkül megállni a nyitányt, elképesztő vitalitás sugárzik belőle, a pregnáns ritmusok, vidám, villódzó mozgások – a szó eredeti értelmében – fantasztikusan, képzeletet felgyújtóan szólnak az Európai Kamarazenekar vonósain, fafűvészein, ophikleidjén (Mendelssohn a tuba helyett még ezt használta a Szentivánéji álom nyitányában). A Shakespeare-kísézőzenével párba állított goethei Első Walpurgis-éj szintén olyan elevenen látatja velünk a karaktereket, a situációt, mintha csak mozivásznon néznénk a cselekményt. Ennek hatodik tétele, a mű leghatásosabb része, a nép és a druidák karával – ahogy Berlioz mondta róla – „áttetsző zürzavar, tökéletes művészet”, de ez nemcsak a műre, hanem az előadásra is igaz. Szatíra és dráma csodálatos romantikus elegyét halljuk-látjuk, egy szeniális karmester víziójában. VT

Alia Vox

Channel Classics

Soli Deo Gloria

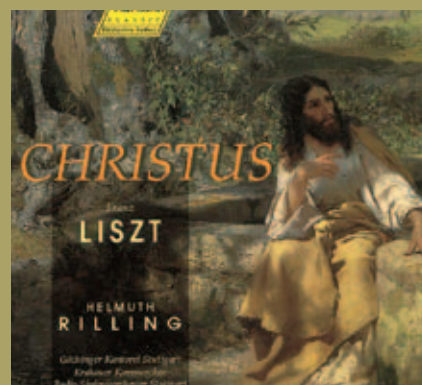
naïve

Orfeo

Hänssler Classic

Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

„Nem akartam általános édesapa lenni”

Fischer Ádám a Lohengrinről és a Wagner-napok jövőjéről

A június 4. és 19. között megrendezendő Budapesti Wagner-napok repertoárja új művel gyarapszik: a Lohengrint mutatják be a Művészetek Palotájában. Az idei programban – ahogy az utóbbi években Bayreuthban is – egy ifjúsági verzió is színre kerül, A hattyúlovag címmel.

• Albert Mária

Gramofon: *Az alkotói teamben ön képviseli az állandóságot. A Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem terében – ami adottság – lehet-e új munkatársakkal másfélét létrehozni?*

Fischer Ádám: A környezet ugyanaz, de a Budapesti Wagner-napok alapítása óta hangsúlyozzuk, hogy nem akarjuk csak egyfajta rendezői stílusra korlátozni az előadásokat. A Ringnél természetesen azonos eszközöket használtunk, de a Parsifal, a Trisztán és Izolda is különbözött. Ugyanúgy, mint Bayreuthban, vannak és lesznek ilyen meg olyan produkciók. Művészeti és gyakorlati indokokkal egyaránt magyarázhatom az eltéréseket, bár nem tudom, mennyire tartozik ez a közönségre. Az első alkalommal egy olyan nagy operát, mint a Parsifal, nem merem idegen ajkú rendezőre bízni, hiszen komoly logisztikai feladatokat adott a nagy kórus beállítása és mozgatása. Bayreuthban e téren több mint százhusz éves rutinnal bírnak, a Ring nélküli években Németország valamennyi minőségi kórus-énekese a Zöld dombon tölti a nyarat, hiszen folyamatosan ki kell szolgálniuk a többi, nagy létszámú kart foglalkoztató darabot. Mi, tudatosan, egyszerűbb úton indultunk. Jövőre a Tannhäusert, 2013-ban, a Wagner-évben pedig a Nürnbergi mesterdalmnokokat tűzzük műsorra. Amikor A varázsfüvolában dolgoztam a Vígszínházban Marton Lászlóval, feltűnt, milyen érdekesek az asz-szociációi. Úgy vélem, érdemes nyitnunk, nyissunk az ő gondolatvilága irányába.

G.: *Idén a Lohengrint mutatják be, és a már játszott Parsifal és Trisztán és Izoldát adják.*

F. Á.: Hét előadásunk lesz a Budapesti Wagner-napokon. A Lohengrint szeretnénk bevezetni, műsoron tartani. Jövőre nem tudjuk játszani, de 2013-ban megint lesz. A nibelung gyűrűjét természetesen nem akarjuk elhagyni. Rendszeresen visszatérő Ring-előadások nélkül nem lát-nám értelmét a Wagner-napoknak. Néha pihentetni kell egy-egy évre, de a tetralógiának maradnia kell. 2013-ban mindenképp szüneteltetni akartuk Kiss Imrével, hiszen a Wagner-bicentenárium esztendejében – ahogy látom a terveket – valóságos Ring-cunami várható. A szüneteltetés-nek az is az oka, hogy korábban japán partnerek jelentkeztek, megvásárolták azt a különleges falat, amelyet a tetralógia díszleteként használtunk, nagyon tetszettek nekik az előadásaink. Most, hogy ott az igazi, tragikus cunami anynyi mindent elsöpört, lemondták például Daniel Barenboim és a berlini opera vendégszereplését. De amint hallani, elég gyorsan újraindul az élet minden téren. Már a földrengés előtt felkértek, vezényeljem náluk jövőre a Tannhäusert, ettől nem léptek vissza. Ezt a Ring-produkciót tehát nem csinálhatjuk, ha tényleg bayreuthi ritmus-

ban akarjuk bővíteni a repertoárt. A fal beépítése ugyanis három napot vett igénybe. A legrövidebb próbaidőszak is egy hétig tart az egyes művek előtt – ez azt jelenti, hogy három nap plusz egy hét szükséges, így a Rajna kincse előtt tíz napig nem tudnánk semmit sem próbálni, illetve játszani.

G.: *A Wagner-napok darabjai egy szereposztással mentek. Tavaly előfordult, hogy betegség miatt hirtelen másik énekest kellett hozni. Idén eleve két Elza és két Ortrud neve olvasható a műsorlapon.*

F. Á.: Mindkét Elza – Camilla Nylund és Ricarda Merbeth – énekel Bayreuthban is, sakkozni kellett, mi-kor, melyikük ér rá, én egyikükről sem akartam lemondani. Ortrud Petra Lang és Németh Judit lesz, Lohengrin Burkhard Fritz, Telramund pedig Perencz Béla. Evelyn Herlitzius Izoldaként tér vissza. A közönség nyilván örül, hogy Trisztánként és Parsifalként újra találkozhat Christian Franz-cal, és megismerheti Kundry alak-jában Waltraud Meiert. A kettő szereposztás ad némi biztonságot, de teljes biz-tonság nem létezik. Elég gyakran következik be – ta-lán érvényesül Murphy törvénye –, hogy az úgynevezett cover is megbetegszik.

G.: *Az a furesza helyzet áll elő, hogy bár a Magyar Állami Operaházban nem vezényel, a Lohengrint mégis az operaze-nekarral játssza.*

F. Á.: Úgy képzeltem, hogy jó az együttesnek, ha szolgálat-ban és nem „hakniban” dolgoznak a premieren; hogy az alátámasztja a zenekar létszámának jogosultságát, és jó fel-adatban vehetnek részt. Ezt ők nem vették, vagy nem akarták észrevenni. Lehet, hogy igazuk van, és nem ettől függnek a dolgok. Szó volt arról, hogy a Budapesti Filhar-móniai Társaság Zenekaraként lépnek fel, ami számomra éppenséggel előnyös lett volna, mert nem a kollektív szerződés szerint kellett volna próbálnom, a napokat sza-badabban cserélhettem volna. Végül maradtak operaházi zenekarként a produkcióban. Ugyanez a probléma fel-vetődött az MR Szimfonikusoknál is, amely státuszát te-kintve egyelőre lebeg... Hogy jövőre milyen zenekar, mi-lyen néven vesz részt a munkában, nem tudható. Egy biz-tos, a Ringet 2012-ben – elvileg – a rádiózenekarnak kell csinálni, elsősorban azért, mert megtanulták, tudják. Az operazenekar a dalszínházban foglalt az ottani tetralógia miatt. A Rajna kincse egynegyede Az istenek alkonyának, de azt is legalább két hónapig kell próbálnom. Hakniban pedig ez a Múpa számára megfizethetetlen. Hogy mi lesz például a rádiózenekarral vagy az operáival – ez szintén nem világos. De azok a muzikusok, akik a műveket meg-

---

**„Matthäus azért jött,
hogy vezesse az edzéseket,
és megmondja, milyen erővel kell
belefelekedni a lövésbe”**

---

tanulták – mindegy, hogy milyen kötelékben –, reményeim szerint meglesznek. Új tervünk Káel Csabával, hogy 2013-tól már nem egyedül vezényelem a műveket, szeretnénk nemcsak a legjobb énekeseket, hanem a legnevesebb Wagner-dirigenseket is Budapestre hozni.

G.: Nem kerülhetjük meg a kérdést: hogy látja saját szerepét, amit a magyar zenei életben, az Operaházban betöltött?

F. Á.: Az egyik próbán egy rádiózenekaros hegedűs azt mondta nekem, én vertem a korporsójukba az első szöveget, mert azt mondtam a nyilvánosság előtt már 2007-ben, hogy a rádióknak nincs szüksége zenekarra. Én pont az ellenezőjére akartam felhívni a figyelmet, arra, hogy szerte Európában keresik a rádiókhoz kötődő együttesek a funkciójukat, az aktuális miniszternek nyilatkozni kell, mit kezd egy ilyen kiemelkedő művészi értékkel. Meg kell találni a helyét, és hogy nem a rádió vezetőinél, hanem a minisztériumban szükséges lobbizni a társulat érdekében. Úgy látszik, ezt nem tudtam elég jól kommunikálni. Két sakkhúzással előre való gondolkodás volt, ám ha ebből csak az maradt meg, hogy én mondtam ki valamit először, akkor nagyon kell vigyáznom.

G.: Azt hiszem, kommunikációs zavart idézett elő az Operaházban is.

F. Á.: Sarkítva: úgy tapasztalni, hogy a jelenlegi magyar szituációban nem azt várják el egy vezető karmestertől, hogy jól vezényeljen, hanem azt, szerezzon pénzt. Én tökéletesen idegennek bizonyultam, mert nem fogadtam el, hogy nekem bármi közöm lenne a pénz előteremtéséhez. Valószínűleg nem hoztam elég nyilvánvalóan a tudtukra, nem szeretnék az „általános” édesapjuk lenni. Sokan kárhoztattak, mert engem csak a vezénylés érdekelt. Az a fajta munka, amit nyújtottam, nagyjából az első vendégkarmesteri pozíciónak felel meg, én ezt is csináltam, engem tényleg csak a vezénylés érdekelt, ezáltal valószínűleg sokaknak csalódást okoztam. Próbáltam megértetni mindezeket a „hivatalossággal” is, például amikor visszaléptem a főzeneigazgatói posztból. Szóltam: itt kérem baj van, mert

a lobbizást nem csinálja senki. Erre bólogattak, igen, igen, de az én feladatom lenne... Seiji Ozawának Bécsben fogalma sem volt arról, hogy mekkora a szubvenció, nem az ő dolga volt. Őt azért szerződtették oda, hogy előadásokat vezényeljen, és mondja meg, hol üljön a klarinétos, ezt vagy azt a Mozartot milyen tempóban kell játszani.

Semmi mást nem vártak tőle. Ez olyan volt, mint a fociválogatottnál Lothar Matthäus, aki a német válogatott egyik leghíresebb tagja volt. Ha

egy ilyen kvalitású edzőt szerződtetnek, az nem jelenti, hogy a magyar csapat egy csapásra világbajnok lesz. Matthäus azért jött, hogy vezesse az edzéseket, és megmondja, milyen erővel kell belefeküdni a lövésbe, de semmi mást nem tudhatott csinálni.

G.: Nem vált munkanélkülivé, sok helyen találkozunk a nevével. Áprilisban Bécsben a beteg főzeneigazgató, Franz Welsch-Möst helyett vezényelte a tetralógia első három darabját.

F. Á.: Normál beugrás volt. Bécsben mindig jól érzem magamat, régóta ismerem a zenészeket. Ugyanaz volt a koncertmester, az az angolkürtös játszott, aki 1980-ban az első előadásomon, együtt öregszünk. Volt egy fura élményem is: ránéztem a klarinétosra, jé, ugyanúgy néz ki, mint harminc évvel ezelőtt! Aztán kiderült, hogy a fia ül a helyén. Ez alighanem az egyik fontos titka a bécsi együttesnek. Kötöttem egy keretszerződést a Bécsi Szimfonikusokkal. Novemberben Schönberg, Stravinsky és Richard Strauss műveket vezényelek. A Konzerthausba három különleges előadásra a zene és a társzművészetek kapcsolatát Christopher Widauer bábművész közreműködésével mutatják be: januárban Schubert Rosamunda nyitányát, A csodahárfát és Bartók Csodálatos mandarin-szvitjét adjuk elő bábillusztrációval. Dolgom bőven van, nem panaszkodom. De tisztába kellett jönnöm magammal, és egy picit másként kell szerveznem az életemet. ■

Fent és lent: jelmeztervek a Lohengrinhez (Benedek Mari munkája)

Bartók + Verdi

2011. június 9–19.

Miskolci Nemzetközi Operafesztivál

NÉPSZERŰ VERDI-MŰVEK

2011. június 10. **A trubadúr**

Miskolci Operafesztivál – Debrecen

2011. június 13. **Rigoletto**

Galina Vishnevskaja Opera Center (Moszkva)

2011. június 14. **Nabucco**

Helikon Opera (Moszkva)

2011. június 15. **Az álarcosbál**

Kolozsvári Magyar Opera

MAGYARORSZÁGI BEMUTATÓ!

2011. június 18. **Verdi: A kalóz**

A Nemzeti Filharmonikusok

és a Miskolci Operafesztivál közös produkciója.

BARTÓK-PROGRAM

2011. június 12.

Bartók: **A kékszakállú herceg vára**

Thomas Mann–Vajda János: **Mario és a varázsló**

A Miskolci Operafesztivál Nonprofit Kft., a Budapesti

Operettszínház és a Pécsi Nemzeti Színház közös

produkciója.

LISZT-PROGRAM

2011. június 11. Liszt Ferenc: **Don Sanche**

Operabemutató a Miskolci Operafesztivál, Bayreuth, Eisenstadt és Kassa közreműködésével.

2011. június 11. Liszt: **Via Crucis**

A Stuttgart-i Hochschule és a

Stuttgart-i Filharmóniai kórus produkciója.

2011. június 17. **Tokody Ilona dal- és áriaestje**

Közreműködik: Szennai Kálmán (zongora)

2011. június 18. **A Collegium Musicum orgonaestek sorozat nyitóhangversenye**

Közreműködik: Pálúr János orgonaművész,

Kertesi Ingrid operaénekes

A Filharmónia Kelet-Magyarország Nonprofit Kft.

és a Miskolci Operafesztivál Nonprofit Kft. közös

produkciója.

BARTÓK+NÉPZENE

2011. június 14. **A Muzsikás együttes és**

Jandó Jenő közös koncertje

2011. június 17. **A MozART Group –**

Lengyelország (programon kívüli kiemelt előadás)

www.mozartgroup.org

GYERMEKOPERÁK

Szokolay Sándor: **A tavaszhozó kisleány**, Szőnyi Erzsébet: **Aranyszárnyú méhecske**,

Kerek Gábor: **Szelídecske terve**

Gálakoncertek, kamarakoncertek, filmvetítések és elméleti előadások.

Részletes program és jegyinformáció: www.operafesztival.hu

Magyar Nemzeti Jogi Virok Osztály

NEMZETI ERŐFORRÁS MINISZTERIUM

Öt Verdi-opera a programban

Miskolci Nemzetközi Operafesztivál 2011

Ünnepelhetne a Bartók + Verdi Miskolci Nemzetközi Operafesztivál, mert a 2001-ben indult programsorozat 2010-ben lezárta első, nagyszerű évtizedét, és indulhatna a pluszokat tekintve új körrel. Ünnepelhetne, ha finanszírozási gondok miatt nem kellett volna karsúsítania műsorát.

◆ AM

„Verdi páratlanul gazdag és sokszínű életműve az egyetemes operatörténet nagy értéke. Ezt szerettük volna teljességében bemutatni a 2011-es fesztiválon” – beszél elképzeléseiről Bátor Tamás ügyvezető igazgató. A tervek egy része azonban idén csupán terv marad, anyagi okokból. Öt élő operaelőadást tűzünk műsorra – fűzi hozzá. A Nabuccót a visszatérő vendégnek számító moszkvai Helikon Opera és a szentpétervári Mariinszkij Színház közös produkciójában, a neves Dmitri Bertman rendezésében láthatja a néző. Koncertszerű előadásban kerül színre a Debreceni Csokonai Színházzal együttműködésben A trubadúr, a címszerepben Lee Wong Jeonggal, Leonóra Carmen Gurban lesz, Azucena pedig Wiedemann Bernadett. A moszkvai Galina Vishnevskaya Opera Center produkciójában szólal meg a Rigoletto, a figyelemre méltó fiatal énekesek gálaesten is bemutatkoznak. „Szinte minden fesztiválon vendégünk volt a Kolozsvári Magyar Opera. Idén Az álarcosbállal vesznek részt a programban. A darabot Ascher Tamás rendezte, Ameliát Kele Brigitta, Richard gróft Pataki Adorján, Renét Fülöp Márton személyesíti meg, Selmecci György zenei irányításával.”

Minden évben létrehoztak új, saját produkciót is. A fesztivál rövid történetének kimagasló eseményei voltak a Nemzeti Filharmonikusokkal koprodukcióban bemutatott ritkaságok, például Schönberg Mózes és Áronja, Richard Strauss Daphnéja. Idén Verdi Magyarországon alig ismert művét, A kalózt adják elő Kocsis Zoltán vezényletével. Corradoként Luciano Ganci hallható, Medora az Armel Operaversenyen kétszer is sikerrel szerepelt Kristin Sampson, Szeid pedig Jorge Lagunes lesz. A mexikói bariton, Plácido Domingo Operaliájának díjazottja már a június 9-i nyitókoncerten is fellép. A nyitóest másik sztárja Serena Farnocchia szoprán, Mirella Frenihez hasonlítható belcanto énekesnő – állítja Bátor Tamás.

„Sajnos nem tudjuk sem az Otellót, sem a Falstaffot játszani. Pedig már majdnem aláírtuk a szerződést a zágrábi színházzal, amely egy csodálatos, modern Falstaffot vitt színre. Bócz Sándor filmsorozatában azonban a Falstaff éppúgy

Forrás: Liszt Múzeum

A Don Sanche című operát Liszt Ferenc tizenévesen komponálta

látható majd, mint a Simon Boccanegra, a Giovanna d'Arco, az Ernani, az Attila, valamint a Verdi életéről szóló háromrészes olasz széria is, a RAI, az itáliai köztelevízió munkája” – mondja az igazgató. Verdi mellett a 200 éve született Liszt Ferenc munkássága is a program fókuszában áll 2011-ben. Liszt egyetlen, kamaszkorban komponált operája, a Don Sanche avagy a szerelem kastélya című mű is az érdekességek számát gyarapítja. A fesztivál igazgató elérte, hogy Bayreuth, Eisenstadt és Kassa város közreműködésével hozzák tető alá a miskolci premiert. „Láttam a szegedi operaegyüttes kitűnő Don Sanche-előadását, Anger Ferenc rendezését. Remélem, másoknak is érdekes összehasonlítást kínálhatunk a miskolci változattal, amelynek színrevitelét a Liszt-leszármazott és bayreuthi társintendáns Katharina Wagner felügyeli. A nemzetközi meghallgatásokon kiválasztott szereplőgárda július elején Bayreuthban két alkalommal eljátssza a darabot. Az előkészületekhez és a produkció megvalósításához a Hungarofest Klassz Zenei Irodája járult hozzá” – említi Bátor Tamás. Liszt Via crucis (A keresztút) című oratóriumát a Stuttgarter Hochschule és a Stuttgarter Filharmoniai szólistatja meg Johannes Knecht vezényletével. A fesztivál vezetője szerette volna Miskolcon köszönteni az ötven éve színpadra lépett Renato Brusont, aki már fellépett Miskolcon. Sajnos a milánói Scala „elhódította” az énekest. Helyette Vladimir Stoyanov lép fel a június 19-i zárógálán. A bariton a Veronai Arénából érkezik, ahol a Traviata Giorgio Germont-ját énekli. ■

A fesztivál hivatalos honlapja:

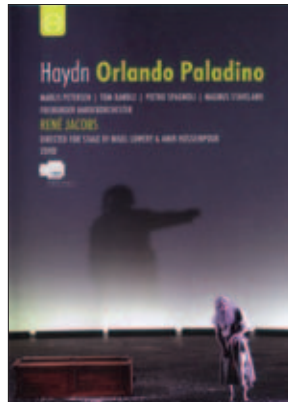
www.operafesztival.hu

WAGNER: A NIBELUNG GYŰRŰJE**Uusitalo, Larsson, Salminen – ének****Karmester: Zubin Mehta** ●●●●●

Érdekes összehasonlítást tehetünk: a budapesti Művészetek Palotája, a Szófia királynő nevét viselő valenciai Müpa és a New York-i Metropolitan Opera Ringje között – bár az utóbbi, csak a tetralógia előjátékát, A Rajna kincsét és A walkürt mutatta be, a következő szezonra marad a Siegfried és Az istenek alkonya. Ám Robert Lepage rendező azonos színpadképben játszotta az első két művet, nyilván nem fogja másként a többit. A Palau de les Arts csodálatos építmény, de színpada nem jobban fölszerelt, mint magyar rokonáé. A katalán La Fura del Baus csoport Carlus Padrissa irányításával vitte színe a Ringet, ez a csapat fantasztikus színházi látványairól híres, asszociációik pompások. A tetralógiát 21. századi meseként játsszák, a Harry Potter, a Csillagok háborúja és az Avatar korában nem is lehet másként felfogni a mondavilág szövegét. Ebben azonos a valenciai 2009–2010-es felfogás a 2010–2011-es New York-ival. A gondolati-morális tartalom egyikben sem sikkad el, ahogy nem veszett el Budapesten sem. A 19. századi muzsikára kíváncsi művész számára Wagner zenéje igazodási pont – mondja a karmester, Zubin Mehta –, a Ring pedig mese kis és nagy gyerekeknek. Carlus Padrissa A walkürben történelmi korszakváltást lát: a farkaskölykök, Sieglinde és Siegmund, az állati lét képviselői megérkeznek a homo sapiens világába. A La Fura del Baus, mivel a forgószínpadot és zsinórpaddást nem használhatta, „holdjárókat” és egyéb különös eszközöket, 3D-s alkalmazásokat használ. (A bulvárosan fogalmazott budapesti hír, hogy itt lenne először operaelőadás eszköze a 3D-ben vetített színpadkép, porhintés.) A káprázatos rendezői „trükkök” mellett is mindenütt az énekeseké a főszerep.

*Albert Mária***C Major – Mevex**

700508, 700804, 700908, 701108

HAYDN: ORLANDO PALADINO**Petersen, Randle, Spagnoli – ének****Karmester: René Jacobs** ●●●●●

Haydnról elsőnek a bécsi klasszicizmus kifejezés, aztán Eszterháza jut eszünkbe. Az orosz nagyhercegi pár látogatására rendelte meg Esterházy Fényes Miklós hercege a művet, ám a látogatás elmaradt. A mester Eszterházában töltött harminc évének e gyöngyszemét 1782. december 6-án, Miklós napon mutatták be. Haydnnál a klasszicizmus nem a mértéktartás rideg gögjét, hanem az egyensúly keresését jelenti, a különleges színek használatát. Ez az „eroicomico” stílus, amelyben a hősiesség a humorral karöltve jelenik meg, ritka szereplője az operairodalomnak. A rendező, Nigel Lowery és iráni koreográfusa, Amir Hosseinpour modern meseként fogalmazza meg az operát. Nagy, vastonra festett kép hullik le, amikor a cselekmény elkezdődik. Előtűnik a mese fenyőerdeje, benne csodálányokkal és egy középkori várral a forgószínpadon. Indul Orlando örült féltékenységi hajszája Angelika (Marlis Petersen) és szerelmese, Medoro (Magnus Staveland) után, amelyből csak a varázslónő, Alcina (Alexandrina Pendatschanska) képes kigyógyítani. Hogy az alkotók a mai ember lelkeig elérjenek, modern kosztümök, modern táncos kézmozdulatok színezik az elképzelést. René Jacobs, aki elismert interpretátora a régi zenének, a zenei effektusokat a humor forrásaként kezeli. A scherzo alatt áramütéstől rángatóznak, a da capo előtt marionettfigurákként rognak össze, és az új zenével kelnek csak életre az énekesek. Makulátlan az énektechnika, a koloratúrákészség, muzikalitás. Énekesi bravúrok, amelyekért a hangszín egy percre sincs föláldozva. Szépség és profizmus egysége. Amivel a magyar érdeklődő is megismerkedhet, ha átruccan Kismartonba: a tavasszal indult Esterházy Fesztiválon augusztusban két estén látható és hallható a mű, René Jacobs vezényletével.

*Bátori Éva***EuroArts – Mevex**

2057788

GOUNOD: FAUST**Gheorghiu, Alagna, Keenlyside – ének****Karmester: A. Pappano** ●●●●●

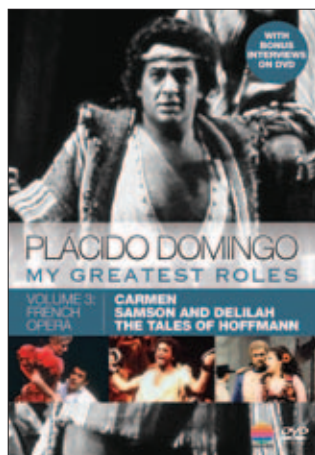
Kicsit mintha az ősz szakállú Charles Gounod-ra volna maszkírozva az öregségtől reszketeg, reményvesztett Faust. A színpad bal szélén színházi páholy („a pokol bugyra”), jobb szélén templomi orgonásipok („mennyország”). Ez is mintha Gounod életének alapdilemmájára utalna. Meg talán arra a ketősségre is, amellyel főművét mindmáig megítélik. „Gounod invenciója sem nem böven áradó, sem nem átütően eredeti. Sokkal inkább van dolgunk választékosan kifinomult tehetséggel, amely bensőséges érzelemmel elmélyítette, sokoldalú képesséssel továbbfejlesztette magát” – szögezte le Eduard Hanslick, az éles fülű s elméjű kortárs. David McVicar szolid rendezése intelligens módon a zeneszerző korába, a Második Császárság idejére helyezte a cselekményt; a második felvonás népünnepele éppen azt a háborút élteti, amely utóbb véget vet III. Napóleon uralmának. (Ezt a koncepciót támasztja alá a kísérőfüzetben Patrick O’Connor esszéje is a 19. század Párizsáról, benne a kocsmák, kabarék, kávéházak, meg a nők s az egyház szerepéről.) Igazán azonban a Walpurgis-éjen kapjuk föl a fejünket: azon, ahogy az illedelmes, tütüs balettjelenet eldurvul, egyre csúfodórosabban szembeesíti Faustot a bűneivel. A felvétel a 2000-es évtized álomszereposztását örökíti meg: Angela Gheorghiu törekeny Marguerite-je és Roberto Alagna magas céken kívül cigánykeretek (!) is hányó Faustja mellett Simon Keenlyside nemesen balek Valentinje és Sophie Koch együgyű, bicebóca Siébelje emlékezetes. És persze Méphistophélésként Bryn Terfel, aki olyan szuggesztív, hogy még azt is megbocsátjuk neki: ömlő hangja nem igazi basszus, hanem „csak” basszbariton. (Máskor nyitható körülmény: Terfel „királynői” föllépése a Walpurgis-éjen... Azt látni kell, mert leírhatatlan!) *Mesterházi Máté*

EMI Classics

6 31611 9

**PLACIDO DOMINGO:
LEGNAGYOBB SZEREPEIM**

3. rész: Francia operák

BIZET: CARMEN

**Jelena Obrazcova, Isobel Buchanan,
Yuri Mazurok – ének**

A Bécsi Állami Opera produkciója

Karmester: Carlos Kleiber

Rendező: Franco Zeffirelli

SAINT-SAËNS: SÁMSON ÉS DELILA

Shirley Verrett, Wolfgang Brendel – ének

A San Franciscó-i Opera produkciója

Karmester: Julius Rudel

Rendező: Nicolas Joel

OFFENBACH: HOFFMANN MESÉI

**Luciana Serra, Ileana Cotrubas,
Agnes Baltsa, Robert Lloyd,
Geraint Evans, Nicola Ghiuselev,
Siegfried Nimsgern – ének**

A londoni Covent Garden produkciója

Karmester: Georges Prêtre

Rendező: John Schlesinger

Placido Domingo harmadik filmgyűjteményének jogosságát sem lehet elvitatni: ahogy Verdi és Puccini művei, úgy az úgynevezett francia reper-toár is sajátja az all-round művészek. Korai Carmen, híres Hoffmann és egy – a mű helyzeténél fogva is – kevesebbet szem előtt lévő Sámson-produkció fért a boxba, plusz az elmaradhatatlan, a felvételeket kommentáló interjúfilm.

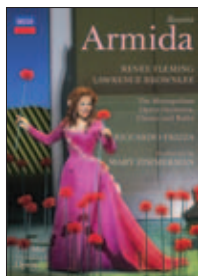
Kezdjük mi is a doboz rendje szerint, a **Carmen**-nel! Zeffirelli díszlete nagyszabású, térérzetű, benne álldogálni a kórusnak még instruálatlanul is emlékezetes marad. Hogy a szovjet Jelena Obrazcova 1978-ban hiteles cigánylány-e, annak eldöntése viszont legalább kétdimenziós. Ha figurában nem is tudja hozni a bombanót, helyébe intakt és egységes mezzoszopránját állítja, figyelemre méltó szövegmondással (a Guiraud-féle accompnatók nélkül játsszák a darabot), amelyet ha megszorunk Carlos Kleiber energiaközpontú, roppant igényes vezényletével, így is robbanóelegyet kapunk. Domingo gesztenyebarna káplárként lép elének, Don José „hangszögéből” a legalkalmasabb pályaszakaszban – még hajlékony, franciásan nazális tenorja hihetően építi be a falzettet is. Nem épp a Virágáriában, de azt hívnám művészetnek, amely annak ellenére sem hagy hiányt, és úgy produkál széteső, meztelenre vetkőzött lelkű katonát, hogy saját B-s tenorsága miatt eltérni mer az ária tetőpontjának dinamika-jelzésétől.

Domingo szavai szerint a **Sámson és Delila** egyike a legszebb operáknak, ennek ellenére még a Carnegie Hallban is előadták oratóriumként. Akárcsak az Aidában, hamar exponálja magát Sámson, a potenciális hadvezér (és felöltöztetni se nagyon megy másként az első felvonásban, csak mintha Radames komoly hajhosszabbításon esett volna át). Nicolas Joel látványvilága mai fantasy-filmeket idéz, nem egyszerűen közel-keleti hangulatot, a satrapa jelmeze míves arany szarvasbogár-

hoz hasonlatos, de sosem válik nevetségessé. Domingo nyitott mellkasú, erőművész tenorjára itt minden torkok egyik legbővebbje, a bármit eléneklő, ám ekkor már nem fiatal Shirley Verrett rezonál Delilaként. Nem szépségével hódít (bár még a filiszteus szüzek balettjába is beáll), más kor volt még az 1981-ben... Viszont vokális minősége a drámai alttól a lírizáló szopránig maradéktalan. Julius Rudel zenekara ellenben gyakran szőrös és elomló, a Bacchanáliában pedig a stilizált kereketek szétfeszítő brutális (csak a dűnnyögő sügöt nem nyomja el!) – mindezt Kirk Browning sok közeli plánnal dolgozó csapatának korrekt képei sem tudják meg nem történné tenni.

Ami a **Hoffmann meséit** illeti, a kísérőlemezen Domingo érdekes tervét osztja meg velünk: mivel E. T. A. Hoffmann, Beethoven és Goya személyiségét hasonlónak látja, világéletében közös filmet szeretett volna róluk. Most mégsem abba a vízióba, hanem John Schlesinger 1980. decemberi, londoni produkciójába csöppenünk. Láttuk már szászor, de ami jó, egyszerűen nem avul. Pedig ez is „korhű” előadás, ám Domingo nem véletlenül emeli ki a néhai tervező nagyasszony, a svéd Maria Björnson jelmezeit: kövéredő, alkoholtól puffadt Hoffmann tántorog a prologusba, aztán karcsú, húszszal fiatalabb dandyként tér vissza. A meglehetősen kicsi mozgástérben, amely egy efféle tenorszerepben nyílik, Domingo hangszíne ugyanúgy alkalmas a változásra, mellette Luciana Serra porcelánbabaként, Ileana Cotrubas gyönyörű szopránjával, Agnes Baltsa magnetikus művészetével van jelen – Domingo jellemzése ez. Brian Large megint közel merészkedett, eljött kamerával a zenekari mellvédig, és (pláne harminc évvel ezelőtt!) szokatlan képeket komponált. Bravúros előadás, további rondószűrő rojtosra nézése ajánlott – a közzjátékokban pedig a másik két filmet szemléljük.

Ókovács Szilveszter

ROSSINI: ARMIDA
Fleming,
Brownlee – ének
Karmester:
Riccardo Frizza
Rendező:
Mary Zimmerman

RENÉE FLEMING: A BELSŐ HANG
 Magyar Állami Operaház, 263 oldal

Be kell vallania elfoglaltságát a recenzensnek, az ismertetésre váró DVD ezüst tintával aláírva van birtokában. A korongokon egy mulatságos, ritkán játszott Rossini-mű szerepel. Akár Dido karthágói

királynő, úgy **Armida** története is több szerző által zenésített meg, a sor gazdag és tiszteletre méltó: Jommelli, Traetta, Mysliveček, Haydn, Dvořák, Lully és Gluck. A sztori kis eltérésekkel azonos, valóságos történelmi alak, a szentföldi háborúban vitézkedő Bouillon Gottfried, a jeruzsálemi királyság első uralkodója köré kerít operai tündérmesét, Tasso Megszabadított Jeruzsáleme alapján. Gottfried, azaz Goffredo hős lovagja, az ifjú Rinaldo rabolja el a varázserejű Armida szívét. A „rablás” egyoldalú, Rinaldo meginog, majd ellenáll. A nápolyi opera számára komponált darab ugyanabban az esztendőben készül el, mint a Hamupipóke és A tolvaj szarka, Rossini huszonöt éves ekkor. Igazi belcanto operát írt, amely ha nem is lesz olyan biztos eleme a jelenlegi repertoárnak, mint A sevillei borbély vagy a Hamupipóke, visszakérülhet a dalszínházak műsorrendjére. Lawrence Brownlee a Met neveltje. Már a Hamupipókében is feltűnt, milyen hiánycikkzámba menő, hajlékony belcanto tenor tulajdonosa. Fleming méltó utóda a címszerepet egykor éneklő divának, Isabella Colbrannak. Mary Zimmerman nem mondható az operaszínpad merész újítójának, előadásai szellemesek, de általában egyszerűsége törekednek. Riccardo Frizza a Met kiváló zenekara élén pezsgő tempóban tartja az előadást.

Renée Fleming budapesti fellépése alkalmából jelent meg **A belső hang** című könyv, az énekesnő egyik rajongójának a támogatásával. A kötet pazar kiállítású, nem tudni, vajon a sietség vagy a túlzott magabiztosság magyarázza, hogy nyelvhelyességi szempontból egyáltalán nem makulátlan. Fellengzős az alcím – Egy énekes születik –, holott éppen arról van szó, hogyan „csinálják” az énekest. Fleming – előadóművésztől szokatlanul – kitárulkozik az olvasó előtt: éppen azt mondja el, hogy küzdött meg kikezdetlen technikájáért, mennyit és hányféle mesterrel dolgozott, hogy a hivatásához szükséges sokféle tudást megszerezze. Ír a légzésről, az izmok használatáról, milyen kemény munkával sajátította el, hogy a nyelvét hátrahúzza, anélkül, hogy megfulladna, és a szájüregbe belső térfogatát megnövelje. Ezt olvasva a laikus olvasó másként nézi például az Armidát, megfigyelheti, hogyan él ezzel az eszközzel az énekesnő. Lefegyverzően őszinte és bölcs írás ez, amit operaénekes növendékeknek, de jó néhány tanárnak és gyakorló énekesnek is erősen ajánlott elolvasni.

Albert Mária

Decca Classics – Universal
 0743416DX2

G. CHARPENTIER:
LOUISE
Lott, Pruett, Gorr –
ének; Karmester:
S. Camberling

Vannak egylágeres szerzők, vannak egyáriás operák. A Louise ilyen, de komponistáját más ág is húzza: keveri a fél világ Marc-Antoine Charpentierrel. Nos, a romantikus Louise-nak is nekiveselkedik húszévente egy-egy karmester, és a „Depuis le jour” franciás lírája köré megpróbálja felhúzni a sosemvolt katedrális. A brüsszeli Monnaie produkciója tisztességes, bár a gyárban sikerült elnyomatni a lemezcímkeket: valójában a harmadik CD-n indul a felvétel. A Louise már csak azért is problematikus, mert 39 magánénekest követel, ami még gombócból is sok. De legalább az angol címszereplő, Felicity Lott lenne pazar: sajnos, nem az. Kellemtelen hangszíne megfoszt minket attól az epigonszerű, de nosztalgikus szépségtől, amelynek jegyében mint holmi Werther-iker, a Louise megíródott.

ÓSz

DEBUSSY: PELLÉAS
ÉS MÉLISANDE
von Stade,
Stilwell – ének
Karmester: Karajan

Ismertem szopránt, aki azért növesztette szépség- és hajvéjg-ellenesen hosszúra hajzatát, hogy megfeleljen a Debussy-partitúra harmadik felvonásbéli képtelen előírásának: a fésülködő Mélisande hajkoronája alá leng a mélybe. Az esetben érzékelteti, mily furcsa szerzetek fognának neki az impresszionista szerző egyetlen igazi operájának. Herbert von Karajan 1978-as Pelléas-stúdiófelvétele nem németes, nem parancsnokias. Meglepően lágy és visszafogott, mintha a szerző szándékkal fel nem oldott rejtélyeit tartaná tiszteletben. Frederica von Stade nőies, kellően félnék Mélisande, míg Pelléas zwischenfach szerepében az illúziótlanul zörgő hangú Richard Stilwell lép fel – viszont José van Dam néha annyira szelíd Golaud, hogy mi, bizony, ezt a féltestvért választanánk...

ÓSz

EMI Classics
 9 66723 2 7

GIORDANO: FEDORA
Gheorghiu,
Domingo – ének
Karmester:
A. Veronesi

A Fedora témája a cári Oroszországba visz, amely maga módján hasonló egzotikum a századforduló Itáliában, mint ahogy Mozart albánokhoz fordult a Cosi-szereplők átlányegítésekor. Szentpétersvári, testőrség, nagy hidegben nagy érzelmek – jókora távolságból. Domingo fellépett már Loris Ipanoff szerepében, de stúdiófelvételt nem készített: és akkor mi van, kérdezhetnénk, de kell valami ürügy, hogy felmatricázzák a borítót. Viszont a lemez jó! Pedig a Monnaie zenekara most sem az élvonal, ugyanez azonban Veronesiről, a verista stílus szak-karmesteréről, vagy Angela Gheorghiu-ról nem állítható. És a hetvenéves maestro hangja sem kilazult, hanem csengő, drámai töltettel teli – így még abban sem lehetünk biztosak, hogy a néhai Caruso ősbemutatói szerepe Domingo utolsó szólama lenne.

ÓSz

Deutsche Grammophon – Universal
 477 8367

Warner C. & J. – Magneoton
 2564 67900-2

HÁROM BAROKK TENOR
Ian Bostridge – ének
The English Concert
Karmester: B. Labadie

Mint a rendőrségi fotókon, Bostridge bal és jobb profilból, és szemből. A borító azt fejezi ki, hogy a brit tenor három jeles 18. századi elődjének, John Beardnek, Francesco Borosininék és Annibale Pio Fabrinak óhajt emléket állítani. Kasztráltakat még foglalkoztatnak operaegyüttesek, de feljövőben a tenorok csillaga. Már akié, hiszen sok előadás szerkezete például a szerint is változhatott, milyen képességű énekes állt a szerző rendelkezésére: csak magas hangokban excellált, vagy a közép-lágében is. Bostridge nagyszerű „ősei” korából választott műveket is, főként Vivaldi, Händel operarészleteket. Bostridge egymaga idézi meg a három régi énekest: a kontratenor magasságtól és karcsúságtól a baritonális mélységeig minden szépen szól. Elegáns és törekvő énekes – tudtuk. Kiderül: bravúros is.

AM

EMI Classics
 50999 6 26864 2 6

ERKEL: BÁNK BÁN (ÖSVÁLTOZAT)
Kertesi, Bándi, Lukács – ének; Karmester: Héja Domonkos

Kevesebb dicsőség jutott Erkelnek, mint sokan szerették volna születése 200. évfordulóján. Nincs mód e hiány okát részletezni. Tény, hogy az 1861-ben bemutatott Bánk bán úgynevezett ösváltozata a tervekkel ellentétben csak koncertszerűen hangzott el Budapesten. Megjelent azonban a premier 150. évfordulójára e verzió lemezen, amely egyúttal a Magyar Állami Operaház első, önállóan kiadott CD-je. Az album értékes dokumentum, de nem győz meg arról, hogy a Nádasdy–Rékai-féle átszerkesztés főlegesen lett volna. Matók István hangmérnök, Matz László zenei rendező nagyszerű munkát végzett. Visszatetsző, hogy a közsőnettel megtisztelt személyek közül bürokrátákat uraznak, az alkotókat meg nem. A booklet szerkesztése hanyag, e téren még sokat kell fejlődni a dalszínháznak.

AM

Magyar Állami Operaház
 MÁO 001

PURCELL-DALOK ÉS -ÁRIÁK
Andreas Scholl – ének
Accademia Bizantina

„A Dido és Aeneas, melyet egy chelsea-i leányiskola számára írt (1689), az Arthur király meg a Tündérkirálynő azért tudnak egészen-mesék, egészen-muzsikák s egészen az élet képei lenni, mert jókedvükben és melankóliájukban, természetábrándjaikban és démonzenéikben egyaránt az élet nagy boldogsága és tenyésző szabadsága lélegzik. Zenei szépségük sokszor megtéveszt: a muzsikusk csak a líra újszerű formáját látna bennük. De Purcell, rövid életének néhány nagy percében, igazán drámaíró volt, egyéniségeket, sorsokat és összeütközéseket is tudott formálni – volt benne valami a Shakespeare véréből, ha lágyabb és ködösebb árnyalatban is.” Szabolcsi Bence ír így A zene történetében, s talán az ő szavai magyarázzák meg legjobban azt a fenntartást is, amelyet a hallgató a máskülönben remek kiadvánnyal szemben érez(het). A drámai összefüggésükből kiragadott csúcspontok – gyakran „on a Ground” azaz ostinato (legtöbbször chaconne-) basszusra komponált, nagyjából színtelen, azaz moll tételék – egyvégtében való meghallgatása monoton hatást keltethet bennünk. A CD mindemellett nem csak olyan slágereket vonultat fel, mint a „Sound the trumpet”, a „What power art thou” (a vacogós „Cold Song”) vagy a „When I am laid in earth” (Dido búcsúja). És nem is csak olyan ismertebb gyöngyszemeket, mint a „Strike the viol”, a „Fairest isle”, a „One charming night”, a „Sweeter than roses”, a „Here the deities approve” vagy a „Music for a while”. Hanem olyan, talán kevésbé népszerű, de nem kevésbé értékes darabokat is, mint az „If music be the food of love”, az „O dive custos” vagy az irodalmilag is kiemelkedő, nyilván nem véletlenül címadó – a lemez egész melankóliáját tükröző – „O solitude, my sweetest choice”. Ha lány és ködös árnyalatban is, azért egy merő élvezet ez a CD!

Mesterházi Máté

Decca Classics – Universal
 478 2262

SZERELMES LEVELEK
Magdalena Kožená – ének; Private Musicke
Karmester: Pierre Pitzl

A Deutsche Grammophon lassan divatot, idővel tán új portréműfajt is teremthet abból, hogy mutatós énekesnőit gyakorlatilag ismeretlen barokk műveken keresztül hozza helyzetbe. És nem szerző szerint válogatja a lemez műsorát, hanem valamilyen horizontális szempontot talál: nemrég például Patricia Petibonnak is ezt a sanszot adták, jelen esetben pedig Magdalena Kožená szűri át magát itáliai kismesterek szerelmi kompozícióin. Az üdvöske-szerepű ifjú mezzo szinte poposan jól fotografálható, a Szerelmes levelek lemezcím pedig a marketing osztálynak okoz pár ráncsal kevesebbet. Hogy e porlepte darabok mit érnek, más kérdés. Afféle vakteszt is: tizenhat sosem hallott szerző közül megismerjük-e a bekevert egy-egy Monteverdi- vagy Caccini-dalocskát? Jelentem, én elvéreztem. Sigismondo d’India panaszos áriáját, a Cruda Amarilli kezdetű hittem volna a legműve-sebbnek. Az is igaz viszont, hogy csupa feldolgozást hallunk, hisz némely komponistának még életadatai sincsenek meg, nemhogy tisztára írott partitúráiból dolgozhatna egy autentikus együttes. A Private Musicke tehát felöltözteti a dallamokat, a ma illő vagány módon nyúl gitár, theorba, lirone, de csörgők után is, sok hallható improvizációjával elragadó, friss élményt nyújt. Kožená kisasszony viszont csalódás: valójában zwischenfach sopránja nem tudja ébren tartani a figyelmet. Nincs benne annyi temperamentum, amennyivel az emlegetett Patricia Petibon bír, kellemdús frázisai tanultnak hatnak, az invenció jelenideje tökéletesen hiányzik belőlük. Amit pedig a lemezzel legszívesebben hallgattunk, az egyik instrumentális tánc: négyakkordos kis közzene, Luis de Briçeno pennájából. Pitzl muzsikusi úgy pengetik, mintha a Gipsy Kingsszel fúzióztak volna előtte...

Ókovács Szilveszter

Deutsche Grammophon – Universal
 002894778764

Zenélni jó

ez köztudott. Napjainkban azonban – sajnos – mégis nagyon kevés embertársunk él ezzel a lehetőséggel. Társadalmunk ugyanakkor egyre nyitottabb az egészséges és tartalmas életet kínáló wellness vagy selfness irányába; így számukra csupán egy kis lépés közelebről is megismerkedni egy hangszerrel.

Statistikák szerint az emberek közel 80 százaléka szeretne megtanulni valamilyen hangszeren játszani, de mégis csupán a lakosság 10 százaléka zenél aktívan. Azt mindenki tudja, hogy zenélni szórakoztató dolog. De azt már talán kevesebben, hogy az aktív zenélés jótékony hatásai az emberi szervezet számára tudományosan bizonyított tények: könnyebb tanulás, kreatívabb élet, stresszmentesebb hétköznapok, gyorsabb regenerálódás, a szakmai kiegészés esélyének csökkentése – hogy a legfontosabbakat említsük.

Ráadásul az aktív zenélés nyújtotta mentális, fizikai, pszichikai és szociális előnyök nem csupán egy adott korosztály számára elérhetőek, hanem nemre és korra való tekintet nélkül élvezhetjük azokat.

A fiatalok esetében az aktív zenélés kedvezően befolyásolja a kognitív képességek fejlődését. Javítja az önkifejező készséget és a kreativitást. Fontos, hogy a szociális készségek, a kapcsolatépítés területén is fejlesztik a gyerekeket. A felnőttek, időskorúak számára pedig segítséget nyújt a memóriaműködésben. Csökkenti a stresszt, és csökkenti a vérnyomást. Segít a depressziós panaszok megoldásában, és segít megelőzni a magányérzet kialakulását.

Jellemző, hogy míg manapság gyermekkorban létezik a hangszertanulás intézménye, a kamaszkorban az esetek nagy százalékában abbamarad, felnőttkorban pedig... nos, ez bizonyára mindenki számára ismeretes. Alapvetően két magas falat húzunk magunk elé a felnőttkori zenetanulás kycapsán: „nincs hozzá tehetségem, és nincs rá időm, hiszen hangszeren megtanulni játszani nagyon időigényes dolog”, mondjuk mentséggként. Tévedés.

A világban az úgynevezett rekreációs zenélés már létező, működő és jól bevált módszer. A módszer lényege nem az, hogy valaki mennyire ismeri a kettőskeresztet és a bét, hogy olvas kottát. Hogy milyen érzésekkel szánja idejét és energiáját a zenélésre, az számít igazán. Az elsődleges cél nem a művészi magasságokba emelkedő zenei produkció, hanem az aktív

**ZENÉLÉS SEMMIHEZ SEM FOGHATÓ,
CSODÁLATOS ÉLMÉNYE.**

Bővebb információ: info@rolandee.hu
www.rolandee.hu

 Roland

Élet a funkért:

Nils Landgren

Július 28-án a VeszprémFesten lép fel a Nils Landgren Funk Unit. Az ötvenöt éves muzsikus, aki apja jazzlemezein nőtt fel, s a svéd népzenei hatásokra is mindig nyitott volt, először amerikai stílusú zenekarokban kapott szerepet. Első saját lemeze 1983-ban jelent meg, azóta a világ egyik legjobb zenekar-vezetőjévé és legkeresettebb szólolistájává vált. A Funk Unit is lassan tízéves, és sok nagy slágert tett le az asztalra. Nyári turnéja és aktuális lemeze, a Funk For Life koncepciózus segélyprogram része, mellyel egy afrikai nyomor-egyedben élőkön próbálnak segíteni.

❖ Zipernovszky Kornél

G.: Nem harsonázni kezdett, amikor gyerekkorban választott, mégis elválaszthatatlanoknak tűnnek, ön és a hangszere, ugye?

N. L.: Bizony, több időt töltök a harsonámmal, mint a feleségemmel... Azt is mondhatnám, hogy nagyon szoros barátságban vagyunk, én és a hangszerelem.

G.: Hogyan tett szert erre a jelképévé vált, vörös színű hangszere?

N. L.: Talán 1995-ben történt, hogy a Yamaha azzal keresett meg, nem akarnék-e az ő hangszerükön játszani. Azt választottam, hogy szívesen, de csak ha két feltételemet teljesítik. Az egyik, hogy jobb hangszert kell adjanak a kezembe, mint amilyenek akkor játszottam, a másik pedig, hogy legyen vörös színű. Megkaptam, amit kértem, mert vörös is volt, és a legjobb hangszer, amin valaha játszottam.

G.: Mi volt az elképzelése azzal, hogy éppen a vörös színt választotta?

N. L.: Először is, ugye, a vörös a szerelem színe. Másrészt történetesen a kedvenc helyi focicsapatom színe is.

G.: Melyik csapat a kedvence?

N. L.: Nem hiszem, hogy ismerné, mert nem a svéd első osztályban játszanak.

G.: Egyszer statisztikus módszerrel azt állapították meg, hogy amelyik csapat vörösben játszik, annak nagyobb esélye van nyerni.

N. L.: Nem tudtam erről, ez nagyon jó hír a csapatomnak. De lehet valami benne, mert én is meg szoktam nyerni a meccseimet...

G.: Úgy sejtem, legalábbis a színpadi szerepléseiből és a lemezeiből, hogy ön erős személyiség. Nemcsak hangszerén játszik, hanem énekel, és producerként, szerzőként, zenekarvezetőként is dolgozik.

N. L.: Szeretek különböző dolgokkal foglalkozni. Az éneklés olyasmí, amit szerintem majdnem mindenki ki akar próbálni, csak nem mindenkinek van hozzá bátorsága. Én a hangszeremen keresztül és a szokott módon is szeretek énekelni. Mintha két hangszer közül választhatnék. Ezenkívül mindig részese lehetek a zenei folyamatnak, nem kell a többiekre várni, hogy beléphessek, és én lehetek a vezető szólista is, ami ugyancsak jó érzés.

G.: Dolgozott fesztiváligazgatóként is, a híres Berlii Jazzfesztivál művészeti vezetője volt. Ez a feladat a produceri–zenekarvezetői vagy inkább a szólista munkáinak volt folyamánya?

N. L.: Talán leginkább mindezek kombinációja. Már 2000-ben megkérdezett a Berlii Művészeti Játékok új igazgatója, van-e kedvem elvállalni a művészeti vezetői szerepet a következő évben. Azt hiszem, az első felkérés leginkább muzsikusként kaptam. Szívesen fogadtam el, de akkor csak egy évig maradhattam a poszton, mert minden évben mást kértek fel a feladatra. 2007-ben hívhattak ismét, amikor már nem volt érvényben az időbeli korlát. Ez most a negyedik évem egyhuzamban, és egyben az utolsó

ebben a periódusban. Mivel a berlii a legnagyobb, nem nyári jazzfesztivál Németországban, ezért ez komoly kihívás.

G.: Biztosan rengeteg zenét kell meghallgasson a program összeállításakor. Élvezi is ezt a részét?

N. L.: Hogyne. Persze nem minden élvezetes, amit meghallgatok, de rengeteg jó zene jut el hozzám, és főleg rengeteg kiváló zenészt nyílik módomban megismerni. Természetesen a fesztivál tervezett fellépőinek jó részét eleve ismerem. Attól függően, hogy az adott évben mi a fesztivál mottója, már van némi elképzelésem róla, mit akarok bemutatni. Tavaly például kizárólag szinte ismeretlen európai muzikusokat hívtunk meg. Volt benne rizikó, nem is kicsi, mégis nagyon jól sikerült. Meg akartam mutatni, mennyi jó zene van Európában, nem kell mindig Amerikába menni érte. Az emberek igenis kíváncsiak voltak rá, hogy a különböző országokból származó európai muzikusok milyen zenét játszanak.

G.: Mi itt, Magyarországon is úgy gondoljuk, hogy vannak érdekes és figyelemre méltó muzikusaink, úgyhogy majd szívesen átnyújtunk néhány CD-t tőlük.

N. L.: Nem sok magyar muzikust ismerek. Nemrég összebarátkoztam egy fantasztikusan jó klasszikus harsonással. Kiss Zoltánnak hívják, Bécsben dolgozik, híres rezes együttesük neve Mnozil Brass.

G.: Néhány éve Budapesten szerepelt Joe Sample-lel és a Crusadersszel, emlékezetes koncert volt. Most viszont a Funk Unittal érkeznek, és az új lemezt, a Funk For Life-ot mutatják be, amelynek zenén túli missziója is van.

Fotó: Samuel Svensäter

Fotó: Samuel Svensäter

Fotó: Máttas Klum

N. L.: A lemez kimondottan egy ügy érdekében készült. A Funk For Life-ot az Orvosok Határok Nélkül (Médecins Sans Frontières) nevű nemzetközi szervezettel való együttműködés keretén belül rögzítettük. Nyitottunk egy bankzámlát is, melyre minden eladott lemez után egy eurót utalunk az MSF-nek; de meghatároztuk, hogy minimum 25 ezer eurót juttatunk a szervezetnek akkor is, ha a bevétel ezt nem érné el. Amikor megkezdődött az anyagot bemutató koncertturné, minden koncertszervező csatlakozott a kezdeményezésünkhöz, most már tehát minden eladott koncertjegyünk is egy-egy euró adományt jelent a segélyszervezetnek. Az akció közelebbi célja egyébként Afrika egyik legnagyobb nyomornegyedének, a Nairobi-beli Kibera lakosainak a megsegítése. Ezen a két és fél négyzetkilométeren majdnem egymillió ember él, nincs villany, nincs víz, nincs szinte semmijük, nagyon nehéz az életük. Emellett elindítottunk egy öt éven át tartó programot helyi iskolákban, melynek során hangszereket juttatunk az iskolásoknak. Nem írjuk elő, mit játsszanak rajtuk; persze tanítjuk őket, de hogy milyen formában próbálnak szerencsét a hangszer segítségével, az rájuk van bízva. Eddig egy-

szer jártunk Kiberában, augusztusban megyünk újra, hogy lássuk, hol tart a program.

G.: *Ha jól értem, a Funk Unit lényege, hogy a bluest mai fogalmakra lefordítva szólaltassa meg. Ezt különösen nagy sikerrel teszi, hiszen néhány más jazzegyüttessel szemben valóban képes megszólítani vele a fiatalokat.*

N. L.: Először is, ugye, ez a zene a bluestól indult. Amikor gyerek voltam, az apám régi jazzlemezeket hallgatott, Duke Ellingtont, Count Basie-t és hasonló zenekarokat, akiknek a harmincas években alakult ki a stílusa. Ők nagyon is közeli viszonyban voltak a blues-zal. Ugyanazt a formát használták, ugyanazzal a szókinccsel szólaltak meg, és az énekeseik, akiket egyébként sokat szerepeltettek, kifejezetten blues-os dalokat adtak elő. Imádtam azt a zenét. Amikor muzikálni kezdtem, persze hogy hatott rám, amit gyerekkoromban úgy megszerettem. És ez így van mind a mai napig. Annak ellenére, hogy Svédországban nőtem fel, a zenei gyökereim az amerikai bluesba és jazzbe nyúlnak vissza, legalább annyira, mint a svéd népzenebe. Azután persze megpróbáltam kombinálni a kettőt.

AZ IDEI PROGRAM

Az eddig Veszprémi Ünnepi Játékok néven ismert rendezvényisorozat idéntől VeszprémFest elnevezéssel működik, ám a négynapos fesztivál programválasztéka továbbra is a megszokott magas színvonalat és stílárú sokszínűséget képviseli.

Július 27-én, szerdán este Gilberto Gil héttagú zenekara játszik bossa novával és sambával mélyen átitatott jazzt. Másnap Nils Landgren Funk Unitja mellett a királynék városának vendége lesz a funk egy másik kedvenc előadója, az Incognito is, ezért ezen a napon a műsor kivételesen nyolc órakor kezdődik. Pénteken, 29-én a Concerto Budapest Snétberger Ferencsel és az Amadinda Űtögegyüttessel Spanyolhonhoz kötődő darabokat szólaltat meg. A fesztivál „ál-zárónapján”, július 30-án a szenegáli Youssou Ndour és Super Etoile de Dakar elnevezésű népes csapata szórtat nemcsak zenével, hanem táncsal is. Lesz azonban nulladik és plusznap is: 26-án a Veszprémi Petőfi Színház és a Magyar Állami Operaház előadásában láthatjuk a Pomádé király új ruhája című gyerekoperát, 31-én pedig az Auer Szimfonia lép fel a veszprémi vár történelmi környezetében felépített színpadon. Az esőhelyszín most is a Veszprém Aréna lesz. További információ: www.veszpremfest.hu

G.: *A zenekarában nem mindenki svéd. Dobosa például, Robert Ikiz, aki félig török, nemrégén járt Magyarországon. Van-e valami megkülönböztető svéd komponens az ön zenéjében, vagy a többi, számtalan sikeres svéd zenész és együttes zenéjében?*

N. L.: Kell lennie valami svéd jellegzetességnek a Funk Unit zenéjében, de hogy ez micsoda, azt én nem tudom megállapítani. Mindenki maga kell eldöntse, hall-e különlegesen svéd elemet benne. Tény, hogy nem mindenki svéd. Ikiz azonfelül nem is félig, hanem teljesen töröknek tartja magát. Basszusgitárosunk, aki énekel is, Magnum Coltrane Price, félig amerikai, félig svéd, a többiek közül a zongorista és a trombitás német, ráadásul egyikük cseh felmenőkkel, tehát – ahogy mondta is – nemzetközi a zenekar. Nem azt nézem, milyen nemzetiségűek, hanem hogy kivel szeretek turnéra indulni. A társaim nemcsak jó szólisták kell legyenek, fontos, hogy társaságba is jól beilleszkedjenek. Olyan partnereket választok, akikkel jó dolgozni, jó huzamosabban együtt lenni, és akiknek kellemes a személyisége. Ez is fontos, nem csak a zenei képzettség. ■

40 év, 4 nap, 40 fellépő Debrecenben

Évfordulóra készül az ország legrégebb jazzfesztiválja

Vannak nevek: Pori, Marciac, Perugia, Moers, Molde, Wiesen és mások. Jazz-zarándokhelyek, amelyek fesztiváljuk révén kerültek fel Európa kulturális térképére. Debrecennek nincs vonzó természeti vagy épített környezete, fesztiváljának költségvetése pedig nagyságrenddel marad el a neves európai seregszemlékétől. A Debreceni Jazznapok az 1980-as évekre mégis olyan eseményvé vált Közép-Kelet-Európában, amely az ország minden részéből, sőt a „testvéri” szocialista országokból is vonzotta a műfaj kedvelőit.

➔ Turi Gábor

Amikor a Magyar Rádió és a Kőlcsey Ferenc Művelődési Központ 1972. november 23-án a Bartók teremben az első hangversenyt megrendezte, senki nem sejtette, hogy több évtizedes sorozat magját vetették el. Az este sikere, amit ifj. Balogh Gyula triója (Miskolc), a Debreceni Jazz Kvarrett, Kovács Gyula együttese és az Apostol együttes fellépése váltott ki, további programok rendezésére sarkallta a szervezőket. Ezt az is motiválta, hogy bizonytalan lett az egyetlen hazai jazzfesztivál, a székesfehérvári Alba Regia sorsa. A célkitűzés az volt, hogy a hangversenysorozat néhány év alatt érje el egy Európa-szerte ismert fesztivál rangját, és egyúttal legyen a magyar jazzélet fóruma.

A hatékony munkamegosztás jegyében a programot a Magyar Rádió szervezte, a helyi művelődési központ pedig a rendezvény logisztikai háttérét biztosította. A Bartók Teremhez helyszínként kezdetben a Csokonai Színház, majd a városi sportcsarnok, később a művelődési központ épületei, néhány évig pedig a Nagyerdő társult. Olykor változott az időtartam és az időpont is: a négy napban állandósult fesztivált eleinte szeptember második hétvégéjén rendez-

AZ IDEI PROGRAM

A szeptember 1. és 4. közt zajló Debreceni Jazz Napokon a Kőlcsey Központ földszinti kiállítótermében énekesnők zongoristákkal, bőgősökkel és gitárosokkal duóznak, az emeleti Bálteremben a V4 Jazz Marathon zajlik majd, s a Színház Teremben lépnek fel a „nagy koncertek” szereplői, köztük a fesztivál sztárvendége, Chris Potter és a Budapest Jazz Orchestra. A MODEM kertben a fiatalok megszólítása a cél. A Baltazár téren a 45 éves Debreceni Jazz Együttes nyitja, majd vasárnap délben dixieland térzene zárja a 40. fesztivált. Az idén két „Artist in Residence” is lesz: Szakcsi Lakatos Béla és Subicz Gábor.

ték, aztán átkerült nyárra, majd tavaszra, s az utóbbi években ismét szeptember elején szól a jazz a cívisvárosban.

Az igazi jazzfesztiválnak lelke van, ami a muzikusok és a közönség egymásra találásában, a szabadság, a spontaneitás és a minőség tiszteletében jut kifejezésre. A Debreceni Jazznapok forró hangulatú hangversenyeivel, több ezres közönségével az első évtized végére felülmúlta a hasonló hazai jazzrendezvényeket. Felvonult itt a magyar mezőny színe-java, a rádió által közvetített fellépések hallgatósága új művek sorát ismertette meg, a műhelyegyüttesekben, az örömenéléseken pedig külföldi muzikusokkal nyílt mód közös játékra. A publicitást meghívott szakemberek jelenléte biztosította. A nemzetközi sztárok sorát 1977-ben két formáció, a Colors és a MUMPS nyitotta meg, akiket az évek során megannyi kiemelkedő muzikus követett: Zbigniew Namysłowski, Tony Scott, Oregon, Steps Ahead, Peter Brötzmann, Kenny Wheeler, Jan Garbarek, Paul Motian, Joe Lovano, Larry Coryell, Chet Baker, Joe Zawinul, John Scofield, Dollar Brand, Elvin Jones, Johnny Griffin, Charles Lloyd, Bill Frisell, Marcus Miller, Wayne Shorter, Patricia Barber. Jazztörténet a Hortobágy mellékén.

A négy évtizednek voltak csúcspontjai, és akadtak hullámvölgyei is. A társadalmi viszonyok gyökeresen megváltoztak, de a Debreceni Jazznapok túlélte a nehéz időket, és a város kiemelt rendezvényeként negyvenedik évében is igényes programokkal várja az improvizatív zene híveit.

Az idei fesztivál sztárvendége: Chris Potter

Tárguló tér, szűkülő piac – jelentés Brémából

A népes, de annál nyugodtabb észak-német városban hatodszor rendezték meg a jazzahead!-et, amelyről már sokszor elhangzott, hogy az utóbbi időben Európa legrangosabb jazzvásárává nőtte ki magát – ehhez kétség sem férhet.

➔ Szabó Bálint

Mathias Eick

A jazzahead! jelentőségének emelkedésében talán közrejátszik az is, hogy a MIDEM egyre zsugorodik, és nemcsak a jazz, hanem a klasszikus zene súlya is csökkenő tendenciát mutat. A brémai börze viszont továbbra is stabilan gyarapszik, Sybille Kornitschky, a jazzahead! igazgatója a következő adatokat közölte a nyitó estén: a kiállítók száma 2011-ben 345-re nőtt, ami az előző évhez képest 20%-os növekedést jelent, a börze területe majdnem kétszeresére növekedett, és egyre nagyobb arányt képeznek az Európán kívülről érkező cégek.

Magyarország jelenléte ellenben nem sokat változott a tavalyi évhez képest, továbbra is mindössze két szervezet, a BMC és a Mediawave képviseltette magát ezen a rendkívül fontos eseményen. Ennek minden bizonnyal pénzügyi okai vannak, amin persze kellő kezdeményező készséggel és összefogással sokat lehetne javítani. A nagyobb országok esetében sem ritka, hogy közös standon mutatják be hazájuk jazzéletét, hiszen ennek nem pusztán anyagi előnyei lehetnek: a látogatók könnyebben eligazodnak, az adott ország kiállítói pedig egyszerűbben megismerhetik egymás külföldi partnereit, ami további együttműködések eredményezhet.

A jazzahead! nem pusztán szokásos értelemben vett vásár, hanem egyszerre grandiózus koncertmustra is: a booking agent-ek, lemezkiadók és a média képviselői mellett a fesztiváligazgatók és koncertszervező klubok is jelentős számban vannak jelen. A showcase-koncertek keretében há-

rom nap leforgása alatt a legelszántabbak akár 36 koncertbe is belehallgathattak.

Az Európai jazztalálkozóznak elnevezett program a két közbülső nap délutánján, a vásár területén lévő két koncertteremben kapott helyet. A húsz előadás egyike volt az Oláh Kálmán, Perico Sambeat, Szandai Mátyás és Marc Miralta alkotta spanyol-magyar kvartett koncertje, melyen megszólalt néhány kompozíció a nemrég megjelent Sketches of Pangea című albumról (e CD-ről a 74. oldalon olvasható recenzió). A legérdekesebb fellépőkről felsorolásszerűen: a finn Kalle Kalima kvartett Lynch-filmek által ihletett kompozíciói, negyedhangú tangóharmonika kísérettel; Stian Westerhus gitáros szólóban, széteffektvezve, négy erősítőn; Michiel Braam együttlélegző triója; a színpadra született, elbűvölő norvég énekesnő, Randi Tytingvåg; a Jef Neve-Pascal Schumacher duó.

Az esti koncertek az egykori vágóhíd épületében (Kulturzentrum Schlachthof) szoktak helyet kapni. Az első este mondhatni már hagyományosan a tengerentúli zenekaroké. Tavaly az izlandi vulkán hamuja erősen megtizedelte a fellépők és a nézők számát egyaránt, ez alkalommal viszont teltház fogadta a négy bemutatkozó zenekart. A színvonal az est előrehaladtával csökkent: a fiatal tehetségekből álló ausztrál zongoratrió (Trichotomy) volt a legmeggyőzőbb, a virtuóz mandolinos Hamilton de Hollanda brazil gyökerű zenéje érdekes volt pár szám erejéig, ez azonban már kevésbé mondható el az őket követő kanadai zongoratrióról, vagy az inkább amatőr zenekar benyomását keltő és legfeljebb is csak kuriózumnak tekinthető indonéz csapatról.

A második estét hat német jazzformáció kapta, velük párhuzamosan pedig a vásár történetében először klubkoncertekre lehetett ellátogatni a város különböző lakóhelyeire. Mi végül az ECM-esten kötöttünk ki a brémai rádió egykori, elég rossz akusztikai adottságokkal „megáldott” termében, ahol két vadonatúj lemez bemutatójába hallgattunk bele (Colin Vallon Trio: Rruga, **Mathias Eick**: Skala). A német estről egyébként másnap többek azt mondták, hogy Frederik Köster trombitás nyújtotta a legemlékezetesebb élményt.

Az utolsó este a törököké és így inkább a világzenéé volt, aminek a helyi Baba Zula-rajongók örülhettek a legjobban. Mozdulni nem lehetett, annyian voltak, számomra azonban Derya Türkan kamáncse-játéka tette oda végérvényesen a jazzahead! mögé a felkiáltójelet – jövőre is ott kell lennünk! ■

A jazzahead hivatalos honlapja: www2.jazzahead.de

A dalban gondolkodó énekesnő – Karosi Júlia

A gyönyörű hangja mellett zeneszerzői és szövegírói tehetséggel is megáldott, saját kvartettjét vezető énekesnő, aki tavaly különdíjat nyert a lengyelországi Voicingers jazzénekkonkursumon, 2008 óta a jazz tanszék hallgatója. A Zeneakadémia pályázatán kiemelt tehetségként egyhangú döntéssel nyert idénre továbbképzési lehetőséget.

◆ Bércesi Barbara

Karosi Júlia zenei közegben nőtt fel: édesanyja Pászthy Júlia opera-énekesnő, bátyja Karosi Bálint orgonaművész. Juli számára a legtermészetesebb dolgok közé tartozott a muzsika jelenléte, így érthető módon azt sem tudja felidézni, mi lehetett a szikra, mely őt is a zene bűvkörébe vonta. Egy különös korai tapasztalása még születése előttről származik. Történt, hogy tizenéves korában igen megérintette egy Villa Lobos-dalciklus, amelyet megmutatott édesanyjának. Ő csodálkozva mondta: épp ezt a dalciklust énekelte lemezre, amikor Julival volt terhes.

Írni, olvasni sem tudott, amikor bátyja zongorázását hallva Juli maga is kedvet kapott a hangszerhez. Hosszú éveken át képezte magát rajta, de mivel a konzervatóriumba zongora szakra nem, csak szolfézásra vették fel, ő inkább a hagyományos gimnázium mellett döntött, zongoraművészi ambícióit pedig feladta. Öt évig hegedülni is tanult, de nem érezte magáénak a hangszerét. A kórusban való éneklést annál inkább. Gimnazistaként nyolcadik helyet ért el a filozófia OKTV-n, ami egyrészt rendkívül tiszteletre méltó teljesítmény, másrészt egyenes utat jelentett számára az ELTE filozófia-esztétika szakpárjára. „Mindig szerettem olvasni és írni is, tízévesen például még író akartam lenni” – próbálja érzékeltetni Juli, mennyire nem volt átlagos kislány. A filozófia szeretetével is bátyja „fertőzte meg”. „Először talán Platón kezdetem olvasni, és azonnal éreztem, hogy olyan élményt nyújtanak a dialógusai, amelyet egy szépirodalmi szöveg sohasem tudott.”

A szikra, amely Julinak a jazz iránti szeretetét gyújtotta, könnyebben azonosítható. Jazzrajongó édesapja lemezgyűjteményének több darabját, köztük Oscar Peterson, Shirley Horn, Ella Fitzgerald vagy Sarah Vaughan albumait is nagy kedvvel hallgatta már tizenévesen. Aztán a maga örömeire megtanult háromkötetnyi Gershwin-darabot. Ez a vonzalom odáig „fajult”, hogy végzős bölcsészhallgatóként beiratkozott az Etűd zeneiskolába. Winand Gábor tanítványaként azonnal a mélyvízbe került. „Már az első órán imp-

Karosi Júlia: Platónról Petersonig

rovizálnom kellett, amit akkor próbáltam életemben először. Úgy éreztem, szárnyalok, katartikus élmény volt!” – meséli mosolyogva. Később Lakatos Ágnes is tanította, aki Berki Tamással együtt a jazz tanszéken jelenleg is oktatja őt. Előbbinél a szisztematikus pedagógusi módszerek és a hangképzéssel kapcsolatos tanácsok, utóbbinál az ösztönös zenei megközelítések keresésére irányuló inspiráció adta a legtöbb segítséget Julinak.

A gyerekkori írói ambíciók máig élnek Karosi Júliában: saját dalszövegeket ír, sőt komponál is, ami nem lenne feltétlenül elvárható egy jazzénekesnőtől – bár tény, hogy manapság e tekintetben nagyobb nyomás nehezedik a vokalistákra. „Szerintem kétféle hozzáállás léte-

zik. Mondhatja azt egy énekes, hogy ő interpretáló művész, ezért nem komponál; ez is érthető. Én viszont a 21. században élő európai és magyar művészként úgy érzem, definiálnom kell, hogyan viszonyulok a jazz műfajához, amely alapvetően afro-amerikai gyökerű zene” – magyarázza Juli, akinek valóban komoly célkitűzése, hogy művészete által meghatározza önmagát. Zene- és szövegszerzőként is az egyszerűsége törekszik, ami a hozzá legközelebb álló dal műfaj fontos jellemzője, egyszersmind igyekszik távol tartani magát a közhelyektől.

A Balázs Tamás zongorista, Horváth Balázs bőgős és Juli férje, Varga Bendegúz dobos által teljes Karosi Júlia Quartet már dolgozik első lemezanyagán. „Még kéne néhány számot írnom dűrban, mert eddig túl borongós az alaphang” – mondja, s hozzáteszi, sokan furcsállják is zenéje árnyas hangulatát, hisz ő maga kifejezetten vidám, derűs jelenség. A remélhetőleg napsugarakkal teli végeredmény az év végére várható. ■

Karosi Júlia hivatalos honlapja:

www.myspace.com/karosijulia

A Karosi Júlia Quartet következő fellépései:

Június 3. Gödi Jazz Fesztivál

Július 1. Zsámbék Jazz Open

Harmadik évtizedét kezdi a Mediawave

Már tavaly is a Szombathelyi Est különszáma adott hírt a Mediawave aktuális programkínálatáról, és idén is itt olvashatjuk a 2011. június 2–11. közt zajló, 21. fesztivál programját. Az Arrabonából Savariába költözött film- és zenei fesztivál azonos üzenettel, célkitűzésekkel, a megszokott stílári

programfelhozattal várja régi és új híveit. A jazz és az annál tágabban értelmezett improvizatív zenék nyújtotta választék most is tartalmaz több nemzetiségű, kifejezetten az alkalomra szerveződő, műhelymunka eredményeként megvalósuló projekteket, melyek közül június 8-án a Weöres Sándor Színházban a Bede Péter szaxofonos által megálmodott Iszap formáció és Busa Pista MC fogadja Oli Mayne vibrafonost, június 11-én pedig ugyanott egy magyar/francia/német/amerikai erőegyesítésből származó Jazz Reggae Projektnek örülhetünk – részben a BMC jóvoltából. A névsor: Michael Schiefel, Carsten Daerr, **Tóth Viktor** (képünkön), Christophe Monniot, Manu Codija, Szandai Mátyás, Hamid Drake. Látens nemzetközi produkció a Franciaországban élő Kovács Tickmayer István zongorista találkozása Grensó Istvánnal és Geröly Tamással, akik június 10-én az említett színházban koncerteznek, de előttük még ugyanaznap az Impro Víziók 2.2 játszik erdélyi magyar népzenei ihletésű és arra alapuló improvizált zenét.

További információ: www.mediawavefestival.hu

Névadóját ünnepli a bánki fesztivál

A VIII. Louis Armstrong Jazz Fesztivál a Bánki-tó partján sok ingyencéggel ünnepli a száztíz éve született és 40 éve hiányolt fekete trombitást. Az első napon, június 24-én a Police Big Band játssza a megnyitó fanfárokot, majd a Bohém Ragtime Jazz Bandhez csatlakozik a kanadai Bria Skonberg trombitás. Az International Swing Quartet névre keresztelt francia–amerikai formáció adja a nap zárókoncertjét, mely után levezetésként jam sessionön lazulhatnak a swingzene hívei a Tó Hotel kertjében. Másnap délután ugyanon indul újra a buli, mikor is Skonberg az International Swing Quartetet erősíti, aztán a Svájcban élő, itthon ritka vendégnek számító Csík Gusztáv all-star (avagy both stars) triója, vagyis Reggie Johnson bőgős és Alvin Queen dobos fogadja Joan Faulkner énekesnőt. Utánuk a Louis Armstrong Tribute Band néven futó magyar sztárválogatott mellett lép színpadra két amerikai nagyjágyú, **Warren Vaché** kornettjátékos (képünkön) és Scott Robinson fúvós multiinstrumentalista. A fesztivál zárásaként a Louis Armstrong Jazz Festival All Stars zenél, és lesz még egy búcsú-jam session.

További információ: www.jazzfestival.hu

Sergio Mendes budapesti szülinapi bulija

A Papp László Budapest Sportarénában lép fel július 7-én a hatvanas évek legnagyobb brazil jazzsztárja, Sergio Mendes zongorista, zeneszerző. A Gramofon olvasói is tapasztalhatták, hogy a hetvenedik születésnapját ünneplő Mendes az utóbbi években újra módfelett termékeny, 2006-ban jelent meg Timeless, 2008-ban Encanto és 2010-ben Bom Tempo című albuma – mind a Concord kiadó gondozásában. A brazil sztár nemrégiben kitágította horizontját, és a Black Eyed Peas-zel való együttműködése által nemcsak a latin jazz, hanem a dance és a hip-hop rajongói felé is tett jó pár lépést. Mendesnek az egykor Brasil '66 néven, majd a változó időknek megfelelően új évszámokkal futó csapatai évtizedeken át hódítottak hazájukban és az észak-amerikai kontinensen is. Felvételeik rendre uralták a slágerlistákat. Mendesnek pályája elején Antonio Carlos Jobimmal és João Gilbertóval is volt módja együtt játszani, majd a jazz hőseivel, Cannonball Adderley-vel, Art Farmerrel, Phil Woods-zal és másokkal készített felvételeket. Popslágerek bossa novásításával már a hatvanas években próbálkozott, óriási sikert hoztak Beatles-, Simon és Garfunkel-, illetve Otis Redding-feldolgozásai. Sergio Mendes minden bizonnyal tánra ingerli majd közönségét Budapesten.

További információ: www.danubiusmusic.com

Új helyszínen a 14. Sambosi Jazzfesztivál

Ez évtől a pesti belváros helyett a budafoki Törley Pezsgőpincészetbe várja a zenei élmény és a pezsgő által emelkedett hangulatba kerülni vágyókat Bosnyák Ilona, aki immár 14. alkalommal szervezi meg jazzfesztiválját. A kétnapos rendezvény első napján, augusztus 2-án 20 órától Tony Lakatos német kvintettje (képünkön) játszik, a hírneves saxofonos mellett Axel Schlosser trombitás-szárnykürtös, Michael Flügel zongorista, Thomas Heidepriem bőgős és Jean-Paul Hochstatter dobos lesz hallható. Másnap a Sárk Péter Trió kezdi az estét, majd 21 órától a Kozma Orsi Quartet játszik. Mindkét formációra jellemző, hogy közérthető zenéjüket lenyűgöző virtuozitással adják elő. Érkezéskor a fesztivál minden vendégét egy pohár Törley pezsgővel fogadják a szervezők.

További információ: sambosi.hu

Jazz a Palotában

Amióta a Művészetek Palotája 2005-ben megnyitotta kapuit, az augusztus 20-i tűzijáték előhangjaként minden évben jazz szól a ház falain belül és kívül. Nem lesz ez másként idén sem. Amíg a belvárosi helyszíneken a tradicionális és a modern jazz avatott képviselőiből álló kisenekarok és a hozzájuk szabadon csatlakozó, egymást váltó szólisták zenélnek jam session jelleggel, addig a nagyszínpadon egyedi produkcióval készül délután a Little Jazz Band, este pedig a Police Big Band, illetve karmesterük, a trombita- és harsonaművész Szalóky Béla. A big band swingzenéjére nyolctól az első tűzijátékok fellövéséig forgathatják partnereiket az ünneplő egybegyűltek.

További információ: www.mupa.hu

Az összeállítást készítette: **Bércesi Barbara**

Húszéves a Gyulai Vár Jazz Fesztivál

Évfordulót ünnepel a Gyulai Vár Jazz Fesztivál, mely 1992 óta több mint nyolcvan formációnak adott fellépési lehetőséget. A jazzeseményekhez évekig dixielandfesztivál, néhány éve bluesfesztivál kapcsolódik, az idei, július 23-án tartandó jubileumi eseménnyel egy időben pedig az elmúlt két évtizedet illusztráló fotókiállítás is nyílik, s ugyanekkor mutatják be azt a könyvet, amely összefoglalja a fesztivál gazdag történetét. A huszadik fesztivál első fellépője a Gyulai Big Band lesz, akik együtt nőttek fel a fesztivállal. Utánuk húsz olyan kiemelkedő magyar jazz-zenész játszik, akik többször felléptek Gyulán az elmúlt két évtizedben: Binder Károly, Dresch Mihály, Szabados György, Grecsó István, Baló István, Szandai Mátyás, Lukács Miklós, Benkő Róbert, Geröly Tamás, Kovács Ferenc, Borbély Mihály, Vukán György, Kőszegi Imre, Berkes Balázs, Szakcsi Lakatos Béla, Balázs Elemér, Oláh Kálmán, Winand Gábor, Egri János és Fekete-Kovács Kornél. A jubileumi jazzfesztivál külföldi sztárvendége a basszusgitár világszerte elismert virtuóza, **Victor Bailey** (képünkön) és együttese.

További információ: www.gyulaivarszin haz.hu

Liszt, Armstrong és mások a Palotában

A hagyományos jazzműfajoktól a swingig utazhatunk a hetedik éve töretlen népszerűségnek örvendő háromnapos New Orleans Swing fesztiválon, amely kezdetnek még a huszadik századnál is korábbra repít. Augusztus 26-án a több mint negyedszázada működő **Bohém Ragtime Jazz Band** (képünkön) mutatja be Ittész Tamás jazz- és Zsoldos Bálint klasszikus zongoravirtuóz segítségével, hogyan hatott Liszt Ferenc munkássága a ragtime-ra. 27-én a tízéves Jazz Steps zenekar muzsikál, akik a korai és késői swing-repertoárból is válogatnak csemegéket. Estjük megkoronázásaként az amerikai Janice Harrington lép színpadra, aki olyan sztárok mellett énekelt, mint Frank Sinatra Jr., Sammy Davis Jr. vagy Lionel Hampton. 28-án, a fesztivál zárónapján a 110 éve született trombitás király művészetét ünnepelhetjük a Louis Armstrong Revival Band jóvoltából, akik Németországból érkeznek. A különleges formációban három külön trombitaszólam kelti új életre Armstrong jeles melódiáit és ismert szólóit.

MICHAEL DREGNI: DJANGO REINHARDT

Cartaphilus, 384 oldal

Szinte hihetetlen, de immár ötvenedik kötetéhez érkezett a kissé bizarr elnevezésű „Legendák élve vagy halva” könyvsorozat. A kiadó röpke fél évtized alatt a rock, a pop, a blues és a jazz számos kiemelkedő személyiségének történetével ismertette meg a magyar olvasóközönséget. A nevezetes eseményt a műfaj legregényesebb életútját bejárta roma művészeről, a 100 éve született Django Reinhardtól írott művel tették emlékeztetéssé.

A könyv jelentősége abban áll, hogy az elmúlt években a legfontosabb amerikai zenészekről még csak-csak volt némi információk a nehezen beszert angol és német nyelvű szakirodalom révén, de egy – a számunkra az elzárkózás évtizedeit jelentő időszakban élt – francia művészlől vajmi kevés. Ezért (is) hézagpótló ez a mű. Ráadásul lebilincselően olvasmányos, azaz annak is érdekes lehet ez a – valóban regényes – emberi sors, aki soha nem hallotta Django egyetlen felvételét sem, sőt maga a műfaj sem érdekli különösebben.

A legendás francia gitáros igazi vándorcigányként született és voltaképpen még sikerei csúcán sem kívánt konszolidált életet élni. A 13 fejezet mind-egyikében bőven találunk elképesztő történeteket a zseniális zenészlől, aki

csaknem analfabéta volt, a kottát sem ismerte, nem érdekelte a pénz, az anyagi javak gyűjtése, nem vonzotta a városi életforma komfortja és igazán csak övéi körében érezte jól magát.

Érdekfeszítő megismerni azt, hogy hősünk hogyan vészelté át a német megszállást, két hosszabb – angol nyelvterületen való – tartózkodása is szinte teljesen ismeretlen volt eddig számunkra. Ő ugyanis igazi francia volt, nem szeretett külföldön élni, nem beszélt angolul és nehezen tolerálta a számára idegen szokásokat, ételeket, öltözködést, életvitelt.

Kifejezetten meglepő a Zarándokút 1946–47 című fejezet Django amerikai útjáról. Jóllehet nagy volt a respektje a tengerentúlon, csalódással és kiábrándultsággal végződött a jazz szülőföldjén tett látogatása. Dregni remek könyvét lapozgatva nem csodálkozhatunk rajta, hogy ez a rendkívüli személyiség, aki szinte nem is erre a világra való volt, mindössze 43

évet élt, és éppen akkor távozott, amikor a Jazz at the Philharmonic

koncertturnéi révén már életében világhírűvé válhatott volna.

Nagyon impozáns a szerző által áttanulmányozott – több száz cikket és tanulmányt tartalmazó – irodalomjegyzék. A képanyag viszont meglehetősen szegényes (mindössze 16 kisméretű illusztráció), amely sem az otthoni fellépésekről, sem az amerikai vendégszereplésen készült fotókból nem tartalmaz egyet sem.

Márton Attila

www.jazzma.hu

A jazzkedvelők számára nem kell bemutatni Maloschik Róbertet – s nem csak azért, mert a Gramofon 2010–2011. téli számában egy hosszabb interjú jelent meg vele. Több generáció követte figyelemmel jazzműsorait a Magyar Rádióban, vett részt az ő művészeti vezetésével zajlott Zsámbék Jazz Open sorozatokon vagy a Márványteremben rendezett koncerteken, és sokan fogták kézbe 1995 és 1996 között legalább egy példányát a havonta megjelent Majazz folyóiratnak. Ugyanebben az interjúban Maloschik azzal a gondolat-ral zárta a beszélgetést, miszerint: ha megtehetné, nyugdíjas éveiben egyebek közt saját jazzlapot is indítana. 2011. március 1-jén megtette.

Az általa „a világ egyetlen naponta többször is frissülő jazz napilapja”-nak nevezett kiadvány internetes orgánus, hiszen a 21. században, egy réteg-műfaj esetében ilyet célszerű működtetni. A cím természetesen jelzi, hogy ez

a néhai havilap egyfajta jogutódja, napi kiadásban. Amint betölti a böngésző a kezdőoldalt, letisztult, egyszerű, átlátható dizájn fogadja a látogatót – valamint felbukkan a „személyi kultusz” első jele, amennyiben a menüsor feletti fotókon csupa olyan jazzsztár néz (vagy nem néz) ránk, akik egykor Maloschikék által szervezett koncerteken léptek fel. Persze az arcképcsarnok impozáns, lehet kivel büszkélkedni...

Ami a tartalmat illeti, részben a portáljelleg mutatkozik meg benne, vagyis jelentős mennyiségű naprakész információt érhetünk el, de a JazzMa hosszú távon többre is vállalkozik: a jazztörténet egészét kívánja lefedni stílusmeghatározásokkal, hazai és külföldi előadók adatait tartalmazó lexikkal, diszkográfiával. Természetes, hogy az adathalmaz itt folyamatosan bővül, ami annál is nagyobb feladatot jelent a főszerkesztő és maroknyi munkatársa számára, hogy a naponta frissülő anyag mennyisége már eleve tetemes. No, de Maloschik elhivatottsága, sőt megszállottsága közismert.

A precízen szerkesztett, részletes és informatív koncertkalendárium, a friss lemezkritikák, a „sztár-interjú” és az aktuális hírek valóban „képben tartanak” a honi jazzéletéről. Becsülendő törekvés, hogy külön figyelem irányul a vidékre (I. Provincia). Izgalmasak a negyven-ötven évvel ezelőtti koncertekről írott Világsztárok Magyarországon cikkek.

A Majazz és a JazzMa közti legkevésbé vágyott hasonlóság, hogy Maloschik túlzó mértékben ad hangot személyes vélekedéseinek. Legalább is szükségtelennek érzem az „(– a szerk.)” beszúrásokat, hiszen a JazzMa amúgy különleges értéket képvisel.

Bércesi Barbara

**JOE LOVANO US FIVE:
BIRD SONGS**

Az album címe nem dalos madarak hangzására, hanem a legendás Charlie Parker szerzeményeire utal, de ez se nem Parker- emlékalbum, sem pedig a bebop alapítóatyja munkájának modern átértelmezése, mint amilyen például Django Bates nemrég megjelent Beloved Bird lemeze volt. A Lovano album felvillantja azokat a javarészt kiaknázatlan zenéi lehetőségeket, amelyeket Parker muzsikája nyújt az Ornette Coleman és Coltrane-t követő zenészgenerációknak. Parker szólói elképesztő ötletek sorából tevődtek össze, melyek mindegyike egymagában is tökéletes dallam volt. Lovano ezt aknázza ki nagyszerű kvintettje élén abban a tudatban, hogy Parker olyan lélegzetelállító sebességgel ontotta magából a kompozíció szintjén mozgó rögtönzéseket, hogy az improvizációban rejlő melódiákat a közönség fel sem ismerte. Így aztán, amikor Lovano az eredetileg altszaxofonon és nyaktörő tempóban játszott Donna Lee-t balladává lassítva, a swing-korszak nagy tenorosaira emlékeztető tónusban, jó levegősen adja elő, vagy a másik végletben, a free jazzre hajazó „élve boncoló” módszerrel darabolja fel a parkeri életmű korszakalkotó darabját, a Kó-kót, először rá sem jövünk, hogy mit hallunk. Az egész album tudatos és zseniális ötletparádé, ami ugyanakkor nem agyonkomponált és rengeteg alkalmat nyújt az improvizációra. A tudatosságot jól jellemzi az ellenpontozásos Blues Collage, amelyen Lovano, a bőgős Esperanza Spalding és a zongorista James Weidman szimultán játssza három különböző blues-alapú Parker-szám témáját, melynek összehatása egy bájos, neoklasszikus fuga. A Bird songs diszkrét főhajtás olyan jazzóriások, mint Sonny Rollins, Dexter Gordon, Ornette Coleman vagy Roland Kirk öröksége előtt.

Pallai Péter

Blue Note – EMI
5099990586125

**GRENCÓS OPEN COLLECTIVE WITH LEWIS
JORDAN: LOCAL TIME**

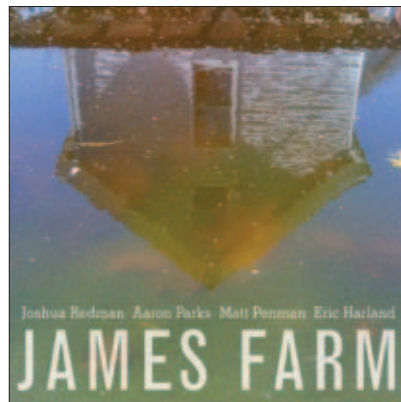
Aki látta a „Szabad vagyok” című portréfilmet Grencsó Istvánról, az megismerhette ennek az öntörvényű művésznek sajátos filozófiáját, spirituális életszemléletét. „A zene megmaradt transzcendensnek” – vallja. A hazai avantgárd legfontosabb képviselőjének zenei világa nem kategorizálható, olykor jazznek aposztrofált improvizatív kortárs zene. A fekete amerikai jazz legjobb hagyományait a hazai talajba átlátható Grencsó Pista „kollektívái” gyakran változnak, előző albumán például még két dobos, most viszont két bőgős (Benkő Robi és Hock Ernő, utóbbi basszusgitáron is játszik) található a szokatlan felállásban. Grencsó partnerei még a holland harsonás-trombitás Hans van Vliet, új dobosa Miklós Szilveszter és az amerikai altszaxofonos–költő Lewis Jordan.

Ha igaz, hogy nincsenek véletlenek, akkor Grencsó és Jordan találkozása a győri Mediawave-en, majd évvel később Budapesten szinte sorsszerűen mondható, annyira rokon lelkek. Immáron második közös albumuk is megszületett a progresszív törekvéseket felkaroló BMC kiadó jóvoltából. Lehetetlen eldönteni, hogy az ötletes témák (többnyire Grencsó-kompozíciók), a hangszerelések, a szólók, a zenekari összjáték vagy az egész zenei anyag komplexitása tetszik-e jobban. Kiemelkedő a címadó darab, ez a legjobb kompozíció és egyben a legsikerültebb interpretáció is.

A költészet integrálása a jazzbe már az ötvenes évektől megkísérelte a műfaj legjobbjait, még hírneves hazánkfia, Zoller Attila is készített egy sikeres albumot Heinrich Heine: Jazz&Lyrik címmel. Jordan artikulált versmondása a zene szerves részét képezi, a nagy amerikai elődök, Langston Hughes és Charles Mingus együttműködéseit idézve.

Márton Attila

BMC Records
BMC CD 181

JAMES FARM

„A James Farm Joshua Redman szaxofonos, Aaron Parks zongorista, Matt Penman bőgős és Eric Harland dobos együttese, amely a hagyományos jazzkvartett-felállást progresszív magatartással és modern hangzással ötvözi, az eredmény pedig ritmikailag és technikailag komplex, ugyanakkor harmóniákban gazdag, dallamosságában tetszetős, érzelmileg megkapó zene. A tagok kollektív improvizáció iránti elkötelezettsége dalközpontú megközelítéssel párosul, amely magába olvasztja a rock-, soul-, folk- és klasszikus zenéi hatásokat. A James Farm zenéjében közös nevezőre kerül a komolyság a kifinomultsággal, a mozgékonyosság a célirányossággal, a szerves zenélés a tudatossággal.”

Eddig a Joshua Redman 2009-es montreali fesztiválszereplésére összeállt csapat honlapjáról idézett bemutatás, amivel véget is érhetne a kritikus szerepe, hiszen a zene árnyalt leírását kapjuk. Az együttes összetétele és az alapítását követő fellépéssorozat 'supergroup' létrejöttére utal. A csapat tagjai jól ismerik egymást, különböző változatokban többször játszottak együtt, és kétségtelenül az amerikai közép-nemzedék kiemelkedő muzikusait tisztelhetjük bennük. A zene minőségére sem lehet panasz, hiszen kevés ennyire átgondoltan építkező, mégis közvetlen hatású, a közös játékot előtérbe állító, ugyanakkor az egyéni megnyilvánulásoknak is teret adó produkcióval találkozni manapság. Kifogás inkább ízlésbeli lehet. Esetemben ez a tudatosság olykor kiszámítottságnak ható jelenléte, a kor érzelmi amplitúdójára rezonáló romantikus hangvétel miatt fogalmazható meg. Mintha nem a csoportkohézióban formálódó spontán energiák, hanem a jazzipar szükségletei hozták volna létre a formációt – amely ezért boldog létre ítéltetett a Földön.

Turi Gábor

Nonesuch – Warner
526294

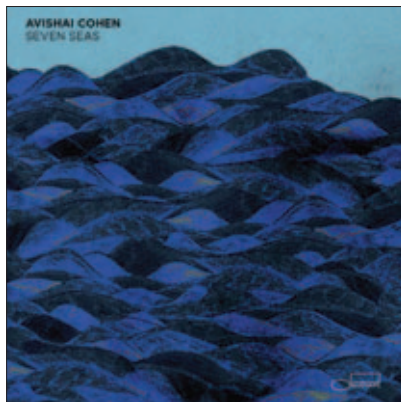

**OLÁH KÁLMÁN/PERICO SAMBEAT/
SZANDAI MÁTYÁS/MARC MIRALTA:
SKETCHES OF PANGAEA** ●●●●●

Oláh Kálmán kezének érintése a követ is képes arannyá változtatni. Melodikus invenció, harmóniai gazdagság, érzeleműs, modern hangzás, sodró zeneiség – sorolhatjuk zenéje jellemzőit. Jelenléte akkor is meghatározó, mint a Sketches of Pangea esetében, amikor a tizenkét számnak csak a harmadát jegyzi. A kvartett két magyar és két katalán muzsikussal együtt, és a meghatározás a kapcsolat lényegét is kifejezi: a nemzetiségi és távolságbeli különbségek ellenére közös nevező fűzi össze az előadókat. Mintha zenei tejtésvérek kezelnék a hangszereket. Semmi nem fejezi ezt ki jobban, mint Oláh Magyar Vázlat No.2. című szerzeménye, amely a pentaton magyar népdalformából kasztanyettával kísért spanyolos lüktetésbe vált a téma kibontása után. Persze van más, a jazz törzanyagához közelebb eső találkozási pont is, mint a magyar zongoristának az excentrikus amerikai előd, Thelonious Monk előtt tisztelgő kompozíciója. A lemez címe történelem előtt időkre utal. A Pangea vagy Pangaea (ógörög Πανγαία, azaz „az egész föld”) az a szuperkontinens, amely a paleozoikum és mezozoikum korszakokban létezett, és amelyből a lemeztektonikai mozgások révén kivált minden mai kontinens. A keletkezéstörténet persze csak tematikus keretét adja annak a sokrétű és sokszínű modern mainstream zenének, ami a zene anyagát kiteszi. A lemez erős kompozíciós bázisra épül, amelyhez a szoprán- és altzaxofonon is erőteljesen játszó Perico Sambeat öt darabban járul hozzá. De talán ennél is fontosabb a megvalósítás módja, amely a kitűnő egyéni teljesítmények révén esetünkben magas osztályzatra érdemesíti a BMC nemzetköziesítési törekvését. Katalónia és a Kárpát-medence a Pangeán sem lehetett ennyire közel egymáshoz.

Turi Gábor

BMC Records
BMC CD 180

**AVISHAI COHEN:
SEVEN SEAS** ●●●●●

Térdig gázolunk bele az „itt és most”-ba – ahogy a lemezborító belső lapjain látható portrék mutatják bögösünket, egy nagy, de sekély vízben. Cohen, az éneklő nagybögős Chick Corea mellett tűnt fel, utána kemény éveket húzott le New Yorkban is, és már tekintélyes, igazi polyglott jazzerként költözött Izraelbe. Addigra már nagy név volt saját zenekarával, rengeteg helyre hívják azóta is állandóan, pompás új lemezének turnéja éppen Budapestről indult. Ez az áradó, pozitív energiákkal teli, rafináltan megírt és hangszerelt, csupa lüktetés zene fiatalok széles rétegeinek is nagyon bejön. És bár gondolhatunk az e.s.t.-re vagy akár a Bad Plusra is, Cohen mindegyiknél romantikusabb és egyben ritmikusabb. Harmóniai ugyan utalnak a Közél-Keletre, de ennek nem szabad túl nagy jelentőséget tulajdonítani, kubai emigráns és más dialektusokat ugyanolyan flottul beszél. A klasszikusra és a popra egyaránt nyitott stílusának a romantikus dal, a szabályos formák adják a keretet, maisága és népszerűsége azonban nem ebből fakad, hanem az általa nagyon komolyan vett és a legnagyobb mértékben ki- és felhasznált poliritmián, mellyel egyszerű dolgokat is árnyal, át- és rárejtegez. Az alaptrío mindhárom tagja ritmust játszik vagy „énekel”. A lenyűgöző Shai Maestro játéka engem Lyle Maysére emlékeztet. A lemezen, szemben a turnéval, az oud, a szaxofon és még további hangszerek erősítik az emberi hangra emlékeztető közvetlenséget, Karen Malka énekesnőről nem is beszélve. Második Blue Note-albumán Cohen tovább építkezik, nagyszerű dalainak és hangszereléseinek nyomában új horizontok nyílnak. Avishai Cohen és zenéje úgy kellett a műfaj egészének, mint a friss, tengeri szellő kell a parti fáknak.

Zipernouszky Kornél

Blue Note – EMI
5099994954920

**COREA, CLARKE & WHITE:
FOREVER** ●●●●○

A Return to Forever 2008-as visszatérése után a zenekar három tagja Al DiMeola nélkül egy akusztikus turnét szervezett, amelyet ez a dupla lemez dokumentál. Kissé félvezetőnek érzem a címet, hiszen az albumnak nem sok köze van a fusionhöz. Az első lemezen található koncertfelvételek, amelyek nem okoznak meglepetést: hangszerűk legnagyobbjai közé tartozó, egymással évtizedek óta dolgozó nagymesterek ismert (többnyire saját) szerzemények előadásával mutatják meg, milyen a kifogástalan együttjáték, ennél több ambíciójuk azonban nincs. A második lemezen a koncertre való felkészülés próbáiban készült felvételek találhatók, ahol az alaptrío kívül három vendég is hallható: Jean-Luc Ponty hegedűn, Bill Connors gitáron, valamint az énekes Chaka Khan. A standardek természetesen kiváló nyersanyagul szolgálnak egy könnyed jam sessionhoz, amelynek kötetlen hangulatát a keverésnél helyenként meghagyott, számok közti szövegelésekkel is jelezni próbálták. A Return to Forever fusion-klasszikusait viszont annak idején részben ugyanezek a szereplők összehasonlíthatatlanul lelkesebben és izgalmasabban adták elő. Furcsa játék az idővel, hogy a zenekar modernebb darabokat „antikol” és szólaltat meg úgy, mintha azok is standardek lennének. Úgy érzem azonban, hogy ezek a változatok semmit nem tettek hozzá az akkori gondolatokhoz, pedig azt, hogy ez akár másképpen is lehetne, az egyik főszereplő, Stanley Clarke tavalyi lemeze bizonyítja, ahol szintén a fusion fénykorát idézi a számok egy része, csak sokkal érdekesebb a végeredmény. A lemez csúcspontja az a két szám, amelyben Chaka Khan is szerepel. Minden idők egyik legnagyobb énekeséről megint kiderül, hogy miért lett belőle énekesek generációinak példaképe.

Huszár Endre

Concord – Universal
8 88072 32627 9

**MAGNUS ÖSTRÖM:
THREAD OF LIFE**

Az egykori e.s.t. mindkét tagja saját zenekart alapított a zongorista szerencsétlenül végződött balcsese után. Míg a bőgős Dan Berglund már második albumát jelenteti meg az ACT kiadónál, addig Magnus Öströmnek több év kellett a történetek feldolgozásához, és úgy tűnik ennek az időszaknak a legjobb lenyomatául a nemrég megjelent Thread of Life szolgálhat. Igazi hommage-lemezt tarthatunk kezünkben: a fekete lemezborítón a gyásztól kissé meggyötört arcú Magnus képe azt sugallja, hogy bár szinte lehetetlen, mégis tovább kell lépni. Ennek eleget téve tíz saját szerzeményt hallhatunk a rendkívüli dobostól, a páratlan ritmusú groove-ok seprőlő királyától, vele teljesen egyenrangú három fiatal zenész társ gyűriójében.

A Prelude egy csapásra megadja a lemez atmoszféráját és egyben témáját: az élet fonálát szövő három moirát hallhatjuk, akik az ember sorsát saját kényük-kedvük szerint alakítják. Pontosan ebben a kiszolgáltatottság-érzésben rejlik melankólia az, amely áthatja az egész albumot. A prelúdiumot követően felhangzik egy, a legendás trió világát idéző páratlan ritmusú opus – itt rögtön ki is kell emelnünk, hogy sem a zongorista, sem a bőgős nem esett bele a hasonlítani akarás csapdájába, és ez különösen fontos egy olyan lemeznél, amely akarva-akaratlanul Esbjörn Svenssonnak (és triójának) állít emléket. Érdekes módon egyedül a híres Avatar stúdióban felvett Ballad for E lög ki a szerzemények közül, melyen Dan Berglund bőgözik, és az egykori e.s.t.-vendég, Pat Metheny gitározik – ez a darab kissé unalmasra és semmitmondóra sikerült. Az összes többiről viszont elmondható, hogy méltó emlékezés E-re, és ezzel Magnus meg is tette az első lépést onnan, ahol egykor a trióval abbahagyta.

Szabó Bálint

ACT
9025-2

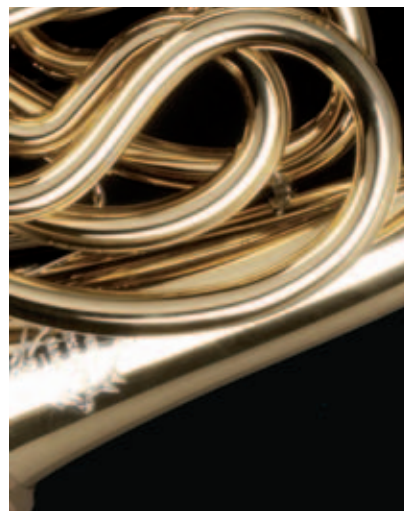
**THEO JÖRGENSMANN / BINDER
KÁROLY: IN CONCERT**

Binder Károly és Theo Jörgensmann 1986-ban találkozott először a leverkuseni jazznapokon, amikor a cseh szaxofonos és fuvolista, Jiri Stivin műhelyszerűen működő alkalmi zenekarában játszottak. Érezték, hogy sok közülük lesz még egymáshoz, hiszen rögtön kölcsönös tisztelet ébredt bennük egymás virtuóz hangszerkezelése, szabad ötletei és a zene iránti elkötelezettsége okán. Binder diszkográfiájából már ismerhettünk néhány opust, mely bizonyítja, mennyire a sors által vezérelt volt a magyar zongorista és a német klarinétos találkozás a negyedszázaddal ezelőtt. 1995-ben jelent meg a Pannon Jazz gondozásában az 1989-ben a Vigadóban adott duókoncertjük anyaga, 1993-ban pedig Binder saját kiadásban jelentette meg Zeneakadémia-beli fellépésük felvételét. A most, ismét saját labelen napvilágot látott korong felvételei 1990-ben készültek Németországban, a Duisburg közelében fekvő Moersben. A számcímek nem ismeretlenek Binder kedvelőinek és ismerőinek körében, e témák, köztük a Megrepedt lépcsőkön, a Tánc zene vagy a Júniusi koncentrátum például az 1989-es koncerten is kiindulási alapul szolgált a közös improvizációknak, de főleg az első kettő későbbi Binder-lemezekben is vissza-visszatér átérlelt változatokban. Megtalált hangok ezek, klasszikusok, ajándék, ha valakinek születnek effélék. Jörgensmann – aki magyar társához hasonlóan előszeretettel duózik, akár azonos hangszerrel – hallhatóan élvezni nemcsak a közös szabad szárnyalást, de a nehéz megírt futamok interpretálását is. Egyikük sem merevedik bele a feszült figyelembe, amely a váratlan helyeken elkövetkező kapcsolódási pontok megtalálásához szükséges, felszabadult, örömmel zenélnék. Élmény lehetett jelen lenni a Schlosstheaterben.

Bércesi Barbara

Binder Music Manufactory
BMM 2010-8037

Fújjon bele!

500 féle kipróbálható hangszer
www.fontrade.hu

FON
TRADE MUSIC

HANGSZERBOLT ÉS FÜVŐS
HANGSZERESZMŰHELY
1081 Budapest, Kiss József utca 14.
Telefon: 1 210 2790, 30 488 6622
Nyitva: munkanapokon
9:00–17:30-ig

**BIN-JIP:
ENTER**

Lehetne amellet is érvelni, hogy a Bin-Jip debütáló lemezének nincs helye a jazzrovatban. Szerintünk mégis van. A zenekar tagjai, legalábbis Harcsa Veronika énekesnő, Kaltenecker Zsolt és Gyémánt Bálint gitáros jazz-zenei végzettségű és műveltségű muzikusok, de Andrew J ritmus- és effektgyáros, lemezlovas is már jó ideje dolgozik jazzistákkal, köztük Kalteneckerrel vagy tíz éve. Az Enter pedig magasán kiemelkedik (nem csak) a hazai pop- vagy elektronikuszenei kínálatból a rajta sorakozó szerzemények egyedi hangvétele, kidolgozottsága, ötletessége által, a szövegek mondani- valójának köszönhetően, és azért, hogy az egész album (nem csak körzövel mérve) kerek egész, hangulati íve van. Számtalanszor újra hallgatható anélkül, hogy unalmassá válna, annak ellenére, hogy sem a témák, sem a harmóniamenetek nem kifejezetten komplikáltak, és hangszerszólókból sincs sok. A titok a részletekben bújkál meg, a szintetizált hangszínek érzékeny egymás mellé helyezésében, a telibe talált groove-okban, az azokra történő organikus építkezésben, a feszítésekben és oldásokban, illetve Veronika hangjában, amely most mintha a szokottnál többször vesztene el „szordínóját”, és válna szabadon zengővé (amit korábban sokan hiányoltak tőle). A Bin-Jip zenéje egyben arra is példa, hogy kortárs populáris zenéket hogyan tudhat a jazz megtermékenyítőleg, új stílári utak kiépítéséhez alapköként használni. Ed-dig is voltak jazzberkekben, akik felismerték, mennyire cizellált tud lenni a Depeche Mode, Björk, a Massive Attack vagy a Radiohead, és hogy jócskán adhatnak alapot improvizált zenék születéséhez, csak még túl sokakban él az idegenség érzése, talán a csápoló tömegek felrémlő képe miatt. Nyitnikék. *Bércesi Barbara*

LAB6
LB6CD01

**MAX RAABE:
KÜSSEN KANN MAN NICHT ALLEINE**

Egyszer majd azt a rejtélyt is megoldja valaki, miért illetnek „jazz” jelzővel olyan lemezeket is, amelyeknek vajmi kevés a közük e műfajhoz. Aktuális megoldási javaslatom: ezúttal a Decca tréfás kedvű, címkézésért felelős munkatársa úgy gondolta, jól megréfal majd mindenkit, és jazzlemez-ként bocsátja piacra ezt a kedélyeskedő berlini giccsparádét, és valahányszor beérkeznek a céghez az újabb eladási adatok, a Deccánál fetrengenek majd a nevetéstől, hogy immár 50 vagy 100 ezer embert sikerült becsapni.

A németajkú országok tévéi előszeretettel készítenek „mulatós” showműsorokat, ahol minden és mindenki kedélyes és fesztelen, röviden: gemütlich. Az ötvenfelé közeledő Max Raabe (eredetileg: Matthias Otto) mintha a tömegszórakoztatásnak ebből a változatából lépett volna elő. Már a dalcímei is dermesztők: Egyedül nem lehet csókolózni, Mindig veled akarok szilveszterezni, meg hasonló. Hallgatjuk ezeket a félurbánus, szelíden idióta nyálcsöpögéseket, és úgy érezzük, az egykori kis holland trotli, Heintje mai felnőtt inkarnációja negédeskedik a korongon. A butácska, de a mai kor átlagemberének világismeretéhez igazított, „jópofa” szövegeket a stílharmónia jegyében tubabrummogással vegyített tilinkózás, sörkerti hangszerelek kísérik a Palast Orchester jóvoltából. A Heintje-inkarnáció saját szerzeményei a nyolcvan-kilencven évvel ezelőtti német filmdalocskák bugyuta világát nosztalgizálja vissza. Amit itt jazzként akar eladni nekünk a lemezkiadó, az se nem több, se nem kevesebb, mint Schlager. A jól szabott sötét öltöny, fehér ing és hanyagul megkötött nyakkendő senkit se tévesszen meg: ezen a lemezen nem a német Peter Cincottival vagy Harry Connickkal találkozunk majd. *Máté J. György*

Decca – Universal
275 539-5

**POCSAI KRISZTA:
HOME AT LAST**

Egyik leggyönyörűbb hangú, de sajnálatosan ritkán hallható énekesnőnk a jazz és a latin zene világába tesz kirándulást ezzel az albummal. Noha napjainkban kritikai elvárás, hogy a zenészek saját szerzeményekkel jelentkezzenek, az elvárás módfelett igazságtalan, mert számos jazzművész egyáltalán nem rendelkezik komponista adottságokkal. Sarah Vaughan, Ella Fitzgerald vagy Anita O'Day nem tudott volna összehozni egy szerzői-előadói albumot. Annál nagyobb és kellemesebb meglepetés, hogy az album mind a tíz számának szerzője vagy társszerzője, Pocsai Kriszta milyen nagyszerű kompozíciókkal rukkolt elő. Amikor először végighallgattam a lemezt, nem olvastam el a fülszöveget és a nyitószám, a Really tricky esetében gyanítottam, hogy Annie Ross egyik akrobatikus vokáljeljesítményt igénylő kompozícióját hallom. A latin számok hallatán is furdalt a kíváncsiság, honnan jönnek ezek a szívbemarkolóan szép melódiák. Nem gondoltam volna, hogy maga az énekesnő zenésítette meg Carlos Castaneda, Unamuno, illetve Ruben Darío verseit. Az album alapérzését megmagyarázza, hogy Pocsai Kriszta megtalálta otthonát, párját és a felvételek idején már a szíve alatt hordta első gyermeküket. Nem meglepő, hogy a boldogság, a szeretet és a szerelem érzését sugározzák a szerzemények, kiváltképp a remekbe szabott balladák, de a humoros, akár standardnek beillő számok is. A vonósokkal bővülő címadó szám – Pocsai Kriszta és férje, Frey György közös szerzeménye – annyira megható, hogy a Beatles–George Martin repertoárból sem lógna ki. Az album másik erőssége a fantasztikus kíséret, amelyet zongorán Cseke Gábor, bőgőn Barcza Horváth József és dobon Mohay András szolgáltat. Melegen ajánlom, nem csak jazzkedvelőknek. *Pallai Péter*

Gramy Records
GR-092

**POZSÁR MÁTÉ:
FOHÁSZ**

Pozsár Máté örökzöldekkel indítja bemutatkozó szólóalbumát. Miután annyi érvényes feldolgozás született például a Round Midnightből, még újabb letétet csak úgy érdemes produkálni, ha önálló mondanivalót közvetít a darab. A 24 éves Pozsár gondolatai olyan sűrűek, ráadásul a lehető leglevegősebb elbeszélésben, tűnény párába burkolva, hogy szinte szétfeszítik az első nyolc percet, amely a Time Remembereddel indul. Izgalmasan szövi tovább kortárs zenei felfogású, nagyfeszültségű megregészt, melyet az addigra már sokrétűen megelölegezett Monk-témával old fel. Az intellektuális gazdagság miatt fel sem tűnik a kérelhetetlenül lassú tempó, sőt a szám döntő részében a meg-megálló parlando. A második tracken ott folytatja (hangnemben is), ahol abbahagyta, test és lélek végső kérdéseiről filozofál a Body and Soul aporopóján, ami egy megbízható website szerint a legtöbbet feldolgozott standard – Pozsár ebben is tud újat mondani. A magas absztrakciós szint egy szép Naima-verzióval és egy Peacocks-szal is megajándékoz bennünket. A lemez közel felét kitevő saját témák belesimulnak az örökzöldek adta hangütésbe, közben Satie, meg a modernnek is bekucskálnak. Mese, Fohász, Ima, a legősibb topozok kapnak új megvilágítást. „A zenéket a tiszta formák és a megfontolt diszharmoniai kettősége formálta. ... Az eredmény a minimál harmóniak elegye a free játékmóddal egy szabadon értelmezett idősíkban.” Pozsár a borítószövegben Koala Fusion nevű kvartettjére is utal, amellyel eltérő felfogásban közelítenek a (részben azonos) anyaghoz. Ez a lemez – melyen Binder Károly tanárként és producerként is jelen van – nem csak Pozsár pályáján mérföldkő; a magyar jazz egy nagyszerű tehetség beérésének tapsolhat. *Zipernouszky Kornél*

Binder Music Manufactory
BMM 2010-8437

**NELS CLINE TRIO:
SILENCER**

Meglepően familiáris zenét hallhatunk Nels Cline régi-új albumán. Leginkább John Abercrombie ECM-es korszakát idézi mind a hangzás, mind a gitározás tekintetében. 1990 decemberében rögzítették a most újra napvilágot látott albumot, ami némiképp magyarázattal szolgálhat, hiszen Abercrombie mindössze néhány évvel ezt megelőzően készített több, ma már mérföldkőnek számító lemezt. Aki ismeri valamennyire a most ötvenöt éves gitáros, szerző munkásságát, tudja, mennyire meghatározó Cline számára a hangzás. Ez a fajta elkötelezettség nyilvánvaló a Silencerrel kapcsolatban is. Érdekes, hogy az akkor modernnek számító, túlságosan is színezett gitárhang ma már mennyire nem hat természetesnek. Épp Abercrombie mondta egy interjújában: „...egyszerre szoktam le a gitárszintetizátor használatáról és a cigarettáról; mindkettő káros az egészségre”. A kompozíciók egy része kifejezetten könnyen befogadható dallamokra épül. Az album második felét az amúgy Cline munkásságát jellemző kísérletezés határozza meg inkább. Ami a ritmusszekciót illeti: meglepő pontatlanságok jelennek meg Mark London Sims basszusgitáros játékában. A dobos Michael Preussner tisztességgel végzi a munkáját, nem lóg ki semmilyen értelemben. Hogy sem a kompozíciók, sem a gitárjáték nem túl eredeti, még nem lenne baj, hiszen a maga korában az album igen jó korrajznak számíthatott. Meglepő viszont, hogy miért dönt ma egy kiadó – miközben igen nehéz a lemezpiacon életben maradni – az újrakiadás mellett, ha friss és magasabb szintű anyagot is megjelentethetett volna. Sok ennél jobb gitáros trió létezik manapság, maga Cline is olyan izgalmasabb, avantgarde-ba hajló jazz-rock orientációjú zenét játszik, ami méltóbb lenne a publikálásra.

Párniczky András

Enja – Varga
ENJ-9568 2

JAZZ ÉS VILÁGZENE

**Magyarországon
forgalmazza
Varga István**
(ist.varga@t-online.hu)

**FOR TUNES QUARTET:
TWO LAMBS**

Formabontó, szokatlan, avantgarde zenei anyagra számít a hallgató, ha meglátja a borítót, melyen egy nehezen értelmezhető kreatúra szerepel egy befászlított fejű (fejnélküli?) emberrel és két báránytorzóval. Fe Lugossy László grafikája ez. A zene ehhez képest sokkal kevésbé formabontó, leginkább a modern mainstream jazz kategóriájába sorolható, néhol swingelő, néhol nyolcados, van a számok közt bebop, latin, funk és ballada, és mindezek teljes mértékben észlelhető előadásban szólalnak meg. Ha valaki nem találkozott volna még a For Tunes zenekarral, az Kollmann Gábor szaxofonos, Horányi Sándor gitáros, Lutz János bőgős és Sramkó János dobos kvartetttel – vagyis a muzsikuskok személyének ismeretében sem lett volna valószínűsíthető, hogy free futamok vagy avantgarde agyemenések kerülnek itt terítékre. A 2007-ben alakult csapatnak ez, a Two Lambs a második lemeze (az első 2008-ban látott napvilágot), rajta három vendégszólista is közreműködik: Urbán Orsolya énekesnő, Fogarasi János orgonista és Schreck Ferenc harsonás. Mindnyájan hangszerük legjobbjai közé tartoznak, és szólóikkal ezt most is bizonyítják. A kompozíciók közül négyet Horányi Sándor jegyez (nem véletlen, hogy ezek mutatnak némi Pege Aladár-hatást, hiszen Horányi éveken át volt a bőgőfenomén zenekarának tagja), három pedig Kollmann Gáboré. Mind egyikből érződik a hagyományos formák iránti tisztelet, miközben a témák egyéni ízűek. Az előadásból annak ellenére hiányolom az átütő erőt, hogy a rezidens és a vendégszólisták egyaránt remekül teljesítenek. A ritmusszekció oldaláról azonban nem érzem, hogy teljes energia-bedobással vennék részt a produkcióban, csak decens a játékuk.

Bércesi Barbara

Binder Music Manufactory
BMM 2010-8137

**ANDI KISSENBECK'S CLUB BOOGALOO:
TONES TALES TABLEAUS**

Eddig ha németországi, sőt európai hammondosokról volt szó, először a szintén német Barbara Dennerlein neve ugrott be. Bár újra divatja van a hangszernek, azért a zongoristák elenyésző aránya vált Hammondra, ha másért nem, a hangszer erősen problematikus hordozhatósága miatt. Nálunk szinte csak Fogarasi használta intenzívebben. Mostanában Premez Máttyás végez egészen eredményes „kutatásokat” a témában. Kissenbeck saját gondozásban kiadott lemezének 11 trackje közül a nyitó (Blap) és zárószám (Brother Jack) a két Hammond-ikon: Jimmy Smith és Jack McDuff előtt tiszteleg. A Blapban, a Smith-védjegynek számító groove-jazz darabban Kissenbeck is, Tony Lakatos is stílushűen ráz. Torsten Goods gitáros folyamatos nyolcadmeneteivel nem éppen a legjobb benyomást kelti, de ez a benyomás később átértékelődni látszik. A Little Birthday Songban bemutatkozik a felvétel trombitás szólistája, Thomas Gansch, aki végig biztosan látja el feladatát. A Dr Lonnie Smith-re emlékeztető 'dirty shuffle' (On and on), az orgonista zeneszerző/hangszerelő munkáját dicséri. A hangulat aztán jó pár fokkal forróbbá válik a funkys Quick and Dirty-ben, Goods is jobban beletalál szólójába, Kissenbeck pedig már a hangnemet is kezdi feszegetni. A lírai hangvétellő If you like it or notban ritka szép szoprán-szaxofon-szólót kapunk a mi 'Tónikánk'-tól. A The Yellow Theme-ben a gitáros titkos fegyvereit bedobva felülírja a korábban kialakított képet. Az orgonista 'stop chorus'-át, melyben csak lábmasszus és jobb kéz játszik, tanítani lehetne. A sok megidézés, tisztelgés után Kissenbeck páratlan ütemben íródott Rattle Trap-jével megérkezünk a jelenbe, mely tényleges kihívás a zenekarnak és ennek megfelelően az eredmény is a legüdébb.

Bori Viktor

BHM – Varga
BHM 1053-2

**KÉKNYÚL:
NAHÁT BABÁM**

Meglepődik, aki kézbe veszi a bizarr nevet viselő szexített első albumát, mert a címlapon a gazda hangját lemezről hallgató kutya helyett egy nyúl repül ki a gramofon tölcseréből. Nahát...

Meglepetés a zenei anyag is, mégpedig kellemes meglepetés. Bátran állíthatom, hogy hazai zenészekről ilyen funky-soul jazzt még nem sokszor hallhattunk. Ráadásul, ha van itthon teljesen elhanyagolt hangszer, akkor a Hammond B-3 igazán az. Premez Máttyás személyében viszont egy igaz mesterét ismerhetjük meg, aki – nem mellesleg – kiváló komponista is. Egyetlen – Reuben Wilson tollából való – témától eltekintve kizárólag saját, illetve az altszaxofonos Jász Andrásal jegyzett kitűnő szerzeményeit mutatja be debütáló lemezén. Különösen az album címadó darabja és a Könnyű blues emelkednek ki az órányi zenefolyamból. A tavaly ősszel a Gödör klubban rögzített koncertfelvétel másik hőse Zádor Tamás gitáros, akinek szólói tökéletesen illeszkednek a kompozíciók hangulatához. Az orgona amerikai mesterei fúvosokat ritkán alkalmaztak, ha igen, akkor is beérték egy szaxofonossal. A Kéknyúlban három fúvós játszik, alt- és tenorszaxofon, valamint pozan is szerepel. Különösen a tenoros neve jól ismert a hazai jazz berkeiben: Ávéd János, akinek a remek hangszerelések is köszönhetőek. Szépen felépített szólói a modern szaxofonjáték fölülényes ismeretéről tesznek tanúbizonyságot. Egyébként a csapat minden tagja jól képzett zenész, erről meggyőződhetek mindazok, akik hallották az együttes szükségyszerűen nyúlfarknyira sikerült bemutatkozását az ideai Jazz Showcase-en, a Műpában. Azóta is meglehetősen sikerrel szerepelnek kisebb helyeken, bár teljesítményük alapján sokkal rangosabb helyszíneket érdemelnének.

Márton Attila

Kept Alive Records – Moiras Records
KAR CD 001

**DOUMKA CLARINET ENSEMBLE:
AFAR**

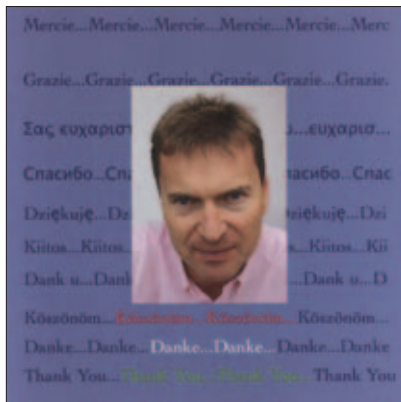

Míg a hangszerek hierarchiájában a legelölkelőbb helyeket eleinte a vonós hangszerek foglalták el, a klasszikával kezdődően, de főleg a romantikus zenei gyakorlattal megindult a fúvósok lassú emancipációja. A fúvós hangszerek hátrányos helyzetébe legkevésbé talán a klarinétosok tudtak belenyugodni. Bizonyára ennek köszönhető, hogy az artisztikák szólójátékon kívül e valóban széles hangterjedelmű hangszer különféle méretű és hangfekvésű, kizárólag saját családjába tartozó egységeiből együtteseket is létrehozhat.

A Doumka Clarinet Ensemble csupán három fiatalemberről áll, ők is a teljes klarinétarzenált alkalmazzák a hangszer piccolo, normál, basszektürt, illetve basszus változataiban. Afar című albumukon a hallhatóan hibátlan klasszikus hangszertudás birtokában azonban improvizatívabb zenék irányába mozdulnak. A Földközi-tenger környéke, a Balkán és a klezmer zenei világába kalauzolnak bennünket, így meglehetősen fájdalmas, bő szekundokban nem szűkölködő mollos világ jelenik meg, az aszimmetrikus metrumok sokféleségével gazdagítva. A három klarinétos, Hervé Bouchard, Alexis Ciesla és Franck René még két muzsikussal, az egy nagyszerű gitárszólót is előadó, az egész albumon bőgőn közreműködő Christoph Gauvert-rel és Christoph Durand ütőhangszeressel hallható. A klarinétosok játéka hibátlan, artisztikus, még hatalmas érzelmi csúcspontok építkezéseire is vállalkoznak, ezekből azonban számomra hiányzik, mondjuk, egy balkáni pásztor klarinétos egyszerűségében rejlé ereje. Gauvert nagybőgős jazzes játékát kiemelném.

A Doumka klarinétegyüttes e lemezen a mai divatoknak megfelelő, inkább etno, mint jazz-zenét játszik szép hangszínekkel, bravúros, talán túlzottan is művészi előadásban. *Friedrich Károly*

Enja – Varga
ENJ-9569 2

**DEMETER LÁSZLÓ:
DANKE**

Demeter László nevét talán kevesebben ismerik idehaza, aminek oka, hogy a többek közt Csepregi Gyula szaxofonossal, Bori Viktor zongoristával és Lattmann Béla basszusgitárossal egy évfolyamon végzett dobos Ausztriában él. (Nem mellékesen építési diplomát is birtokol.) Az egykori osztálytársak közül Demeter mellett a Danke című albumon jelen van Bori Viktor, a további közreműködők közt pedig megtaláljuk Zsoldos Bélát, aki vibrafonon, marimbán és ütőhangszereken játszik, valamint Florian Bramböck szoprán-, alt-, tenor- és baritonszaxofonost (igen, mindegyiket kezeli!), illetve Thomas Hauser bőgős-basszusgitáros. A kvintett tehát egy magyar-osztrák vegyesválogatott. Kár, hogy a boriton nem szerepel semmilyen szöveges információ, amelyből kiderülne mindekenélőtt, mit és kinek köszön meg Demeter, pedig így legfeljebb csak találkozásba bocsátkozhatunk. Az tudható, hogy Demeter a szerzője és hangszerelője mind a 13 kompozíciónak, melyek közül hét foglalkoztatja csak a teljes zenekart. A nyitó és záró fohász, valamint egy stílusvariációs trilógia dobszóló, egy további darab pedig duó Zsoldos Bélával. Luxusnak érzem, hogy ha olyan közismerten virtuóz és invenciózus szólistákat invitált Demeter a közreműködésre, mint Zsoldos Béla vagy Bori Viktor, illetve olyan nem közismerten, de szintén felettébb meggyőző hangszereket, mint Bramböck és Hauser, akkor miért nem alkalmazta őket több tracken. Esetleg jó lett volna még, ha a többiekől is érkezik egy-egy szerzemény. Demeter darabjai ugyanis inkább stílusgyakorlat-szerűek. Viszont kiderül, mennyire sokoldalú dobos, milyen érzékenyen színezt és kísért, és hogy mennyire nem csak ritmushangszer a dob. *Bércesi Barbara*

ASS
28693

RING ENSEMBLE

„Gyermekeként Ulrike húgommal együtt muzsikáltunk. Ő időközben barokk muzsikos, jómagam pedig jazz-zongorista lettem. (...) Most ismét a testvéremmel játszom. Remélem, önök is hallják, milyen öröm számunka az együtt muzsikálás.”

A fentiek Simon Slowik, az általa vezetett Ring Trio zongoristájának szavai. Ő komponálta a Ring Ensemble CD-jének anyagát. Adott tehát egy jazz-trió, valamint egy barokk trió hegedű-, brácsa-, cselló-, illetve gambajátékosokkal, akiknek alapvetően az a feladata, hogy a leírt muzsikát gyönyörűen eljátsszák. Egy esetenként improvizáló lantjátékos is csatlakozik hozzájuk. Az album szimpatikusan kezdődik, a jazztrió többé-kevésbé jazzt játszik, azaz inkább a jazzes kereteket biztosítja a barokk muzsikások által megszólaltatott dallamok számára, amelyek gondosan megírt, szép részek, főleg előadásban. A lantjátékos, Andreas Arend improvizálgat, színezget, töltöget, inkább barokkosan, mint jazzesen. Vártam, hogy a jazztrió mikor engedi el magát, mikor jönnek nagy lélegzetű, improvizált jazzszólók. Nem jöttek. Ez a felfogás az egész albumon így maradt, még az utolsó, a barokk zenészek nélkül előadott triódarab is úgy hat, mint egy megkomponált zenei alap. A hatodik darabtól mintha kifulladásra, a kompozíciókban több a merészség, mint az invenció, tartósan már nem tudják hozni a lemez első felének színvonalát.

Érdekes kísérlet a lemezen hallható zene, bizonyára nem értek a lehetőségek végére a muzsikások. Kompozíciós és formai szempontból van még mit fejleszteni. A jazzegyüttes koncepciójában mintha teljesen a kompozíciós szempontoknak vetné magát alá, játéka dinamikailag és ritmikailag egyaránt nagyon visszafogott. Egyszer-kétszer nem ártana robbanni! *Friedrich Károly*

Enja – Varga
ENJ-9566 2

„Egyszerűen jólesik játszani”

Beszélgetés Csík Jánossal

Forrás: Csík Zenekar

Mintegy negyedszázada a magyar zenei élet része az autentikus népzenei élet – azt máig játszó – és a világzeneben is óriási népszerűséget kivívó Csík zenekar. A névadó Csík Jánossal áttekintettük a számos díjjal elismert formáció történetének jelentős állomásait, számba vettük a buktatókat és fordulópontokat, megpróbáltuk megfejteni a zenekar sikereinek a titkát.

➡ Bencsik Gyula

Gramofon: Mikor a beszélgetésre jöttem, a Blaha Lujza téri aluljáróban egy cimbalmos kezdett épp játszani a hangszerén a köréje gyűlt embereknek. Ez használ, vagy árt a népzene megkedveltetésének?

Csik János: Több szempontból érdekes az eset. Egyrészt szomorú, hogy annak a valószínűleg jó zenésznek ott kell dolgoznia – felteszem, vegyes dallamokat játszva – a megélhetésért, degradálva azt a műfajt, aminek egyébként a művelője lehet. Végeztek egyszer egy kísérletet Amerikában: Joshua Bell világhírű hegedűs lement egy aluljáróba, ahol legalább egymillió dollárt érő Stradivarin Bachot adott elő kristálytisztán, parádés technikai tudással, miközben a metróhoz igyekvő emberek közül néhányan bedobtak pár dollárt a hegedűtokba. Két nap múlva ugyanő egy hatalmas koncertteremben a több száz dolláros belépőjegyet megváltó közönség előtt adta elő ugyanazt a műsort. Ennyit számít a körítés és a helyszín. (Ezt a „kísérletet” később Kelemen Barnabás is elvégezte Budapesten.) Az emberek sokszor magára a produkcióra nem figyelnek oda. Nekünk, akik nem kényszerülünk aluljáróba, nagyon oda kell figyelnünk arra, amit művelünk.

G.: A szervezésen túl min múlik, hogy a muzsikátokat szívesen fogadják-e, hogy jól sikerül-e egy koncert?

Cs. J.: Nekünk is tudnunk kell, kiknek fogunk játszani. Ahol van rá lehetőségem, a fellépések előtt alaposan megnézem a helyszínt, az érkező közönséget, próbálom kipuhatolni, milyen a hangulat, mi esne jól aznap este az odalátogató embereknek. Ha előttünk más is fellép, figyelem, hogyan fogadja a zenéjüket a közönség. Mindezek tükrében fejben még az utolsó percben is szerkesztem a műsorunkat, néha előfordul, hogy a kezdés előtti pillanatban még csak én tudom, mi lesz a következő szám.

G.: Honnan kaptad a népzene olyan mérvű szeretetét, hogy a tanulmányaidat is ezen a vonalon kezdted? Hol maradt az életedből a rock and roll, a blues, a punk, amin a kortársak java része fölött?

Cs. J.: Valószínűleg korán jó társaságba keveredtem, már gyerekkoromban néptáncos voltam. Az biztos, hogy mikor a szüleim elvittek a nagyszüleimhez valamilyen családi rendezvényre, lagzira, disznótorra, akkor ott borozgatás mellett mindig énekelt a rokonság, többnyire népdalokat, magyar nótákat. Másfelől én ugyanúgy szocializálódtam, mint a velem egyidős városi fiatalok, szívesen hallgattam a Hobo Blues Bandet, az Eddát vagy a Hungária nagy slágereit, mindamelllett a rádiókból és a diszkókban tombolt a Boney M és az Abba. Talán az az élmény ragadott el a népi kultú-

ra felé, hogy néptáncosként valóban megtáncoltathattuk a lányokat az iskolabálokon, a diszkós lötyögés vagy a koncerten való csápolás helyett. A néptánc kiváló lehetőséget kínált az önmegvalósításra. A táncház-mozgalom meglepetésként és elementáris élményként hatott a fiatalokra, ráadásul a szocialista rendszerben magában hordozta az egészséges nemzeti öntudatot is, ami a hivatalostól eltérő gondolkodásra is inspirálóan hatott. Ebből a szempontból párhuzamba állítható a nyolcvanas években induló alternatív zenekarok – Kontroll Csoport, Európa Kiadó – másfajta zenei és szövegvilágával.

G.: *Milyen elképzelésekkel hívtad életre a Csík zenekart 1988-ban?*

Cs. J.: Az örömmel volt a célunk, az, hogy ellessük, megtanuljuk és továbbadjuk, amit az öregek tudtak. Nem lebegett előttünk a népszerűség – az éppen jelen lévő közönséget akartuk megörvendeztetni. Hogy egyre nagyobb színpadokra, egyre népesebb közönség elé állhassunk, arra készítetted bennünket, hogy még igényesebben viszonyuljunk a munkánkhoz. Az biztos, hogy amikor 2000-ben kiküldtek minket a sydney-i olimpiára képviselni a magyar népzene, azt óriási megtiszteltetésként éltük meg, és fordulatot jelentett az életünkben. A történetünk túllépett azon ponton, hogy szeretjük a népzene.

G.: *Mikor léptetek túl az autentikus népzene? Vagyis mikor és milyen indíttatásra döntöttetek úgy, hogy a népzenebe mást is belecsempésztetek?*

Cs. J.: Népzene a mai napig játszunk, és játszani is fogunk, ennyiben nem léptünk túl a népzene. 2001-ben jelent meg A kor falára című lemezünk, amelyen régi elképzelésem valósult meg: egy autentikus erdélyi, észak-mezőségi dallamot játszottunk el úgy, ahogy a régi öregek, csak jazzzenekarral, szving ritmusban. Az volt az első ilyenfajta próbálkozásunk, és a szakma nem tekerte ki a nyakunkat, sőt a visszajelzések bátorítást adtak a folytatáshoz hegedűsünknek, a blues-gitárosként is tevékenykedő Szabó Attilának is, aki a népzene és a könnyűzene elegyítése terén otthonosan mozog. Az említett jazzes feldolgozásunkat vitte el barátjának, Lovasi Andrásnak, aki azon nyomban betette a Kispál és a borz aktuális műsorába a nótát. Aztán szép lassan összefonódott a két formáció munkája. Lovi is hozott számokat hozzánk, amiket feldolgoztunk.

G.: *2002-es baleseted csaknem kettétörte a Csík zenekar felívelő karrierjét.*

Cs. J.: Egy rossz közúti döntésem mindkét értelemben komoly törést jelentett számomra és a zenekarom számára, majd másfél évig kérdéses volt, hogy egyáltalán képes lesz-e még hegedülni az életben. Annak az időszaknak az átvészeléséhez óriási erőt adtak a zenekar tagjai, a barátaim, rengeteget köszönhetek nekik. Sok minden kiesett a fejből és a kezemből, szinte újra kellett tanulnom a hegedülést. A többiek szeretete indította újra a zenekart, a szakmai tudásukon túli emberségüknek is betudhatók a mostani sikereink.

G.: *Kik ezek a kiváló emberek?*

Cs. J.: A balesetem óta, tehát kilenc éve nem változott a zenekar főállása. Bőgőn Bartók József játszik, aki korábban a Budapest Táncgyűttesben bőgőzött. Most múlik pontosan című számunk is főként annak köszönheti a népszerűségét, ahogyan ő megbőgőzi. Barcza Zsolt tangóharmonikázik és cimbalmozik, aki az Állami Népi Együttesben is muzsikált, többek között én forszíroztam, hogy tanuljon meg cimbalmon is játszani. A rendkívül igényes brácsás, Kunos Tamás, akivel közösen alapítottuk a zenekart 1988-ban. A fiatal és tehetséges fúvós, Makó Péter gyakori vendégzenészsünkkel, a jazzista Dresch Mihálllyal remekül kiegészítik egymást. Velünk van még Majorosi Marianna, aki táncosból lett énekes, őt illetet volna első helyen említeni. Ő az igazi lelke a zenekarnak. A hegedűs Szabó Attiláról pedig már esett szó, az ő játéka teszi igazán egyedivé a muzsikánkat más, feldolgozásokkal operáló formációkhoz képest. Én meg a Csík János vagyok.

G.: *Visszakanyarodva a fordulathoz: Lovasi és a Kispál után már automatikusan jött a többi Quimby- és Tankesapda-feldolgozás?*

Cs. J.: Ezeknek a közös produkcióknak az alapja a kölcsönös tisztelet, szeretjük egymás zenéjét. Ugyanerre alapozzuk Ferenczi Gyurival vagy Dresch Misivel a közös munkát, de Presser Gáborral is ezen a szalon indult el az együttműködés.

G.: *Maradtok a már bevált úton, vagy újabb kísérletezésekbe is beleváltok?*

Cs. J.: Ujdonságnak lehet nevezni közös koncertjeinket Ferenczi Gyurival és a Rackajammal A népzene-től a rock and roll forradalomig címmel, amellyel nyáron is többféle föllépünk. Izgalmas, ahogy az akusztikus hangszereken megszólal az amerikai népzene, a blues és a mi népzene. Érdekes párhuzam figyelhető meg az előadásokon a szóképekre épülő népdalok és kiváló költőink – Ady, Weöres Sándor – költeményei között. A másik, hogy szimfonikus zenekarral létrehoztunk egy Szvit című összeállítást, mert a szimfonikusok hangzásvilága kicsit más ízű, mint a klaszikus zenében megszokott, és gyönyörűen összeolvad a népzenevel. Egyszerűen jólesik játszani.

G.: *Mi a Csík zenekar titka?*

Cs. J.: A családi hangulat és az öröm, és a játékunk természetessége egyszerűen átragad az emberekre, könnyen azonosulnak a zenénkkel. Reméljük, júniusi, Rackajammal közös brüsszeli koncertünk közönsége is megéli ezt, akárcsak őszi, erdélyi nagyvárosokba szervezett műsoraink hallgatói. Talán egy év múlva már egy amerikai turnéről is beszámolhatok. Ha minden igaz, karácsonyra már új lemezünk is megjelenik. ■

A Csík Zenekar hivatalos honlapja:

www.csikband.hu

**DJABE:
IN THE FOOTSTEPS OF ATTILA AND
GENGHIS** ●●●●○

Van a Djabe, a maga tizenöt éves múltjával, és van az emberiség a maga évezredeivel... Benne Attila, Dzsingisz kán és a többiek. Hogyan kapcsolódik ez össze? Nos, a tizenöt éves jubileumra az együttes ünnepi turnét szervezett, ismét meghívta a Genesisből Steve Hackett gitárost, és Oroszországtól Bulgáriáig meg sem álltak. (A magyarországi állomások Budapest, Debrecen és Pécs voltak.) A turné alatt rögzített anyagból pedig most egy dupla CD-t adtak ki, a belső borítón Hackett úti jegyzeteivel. A zene elsősorban a Djabe szokásos alkotóárdáját dicséri, de helyet kapott közöttük két Genesis- és két Hackett-szólószám is, amilyenek eddig legfeljebb élőben voltak hallhatók. Sőt mindkét korongon van számítógéphez kíváncsi extra tartalom...

Ami az interpretációval kapcsolatban azonnal megragadja a hallgatót, hogy kivétel nélkül nagyon jók a szövegek. Néhol szépek is, ha az kell. De sajnos úgy érzem, nem mindig szellemesek. Minden számnak van valami jellemző erénye: az Erdő erdő például a bevezetés után igazán érzékeny harmóniákkal dolgozik, a Dark Soupban megszólíttatik a vérehulló fecskéfű, a Distant Dance sokféle hangulatot vonultat fel, a Clouds Dance-ben pedig még a giccses esőt is megbocsátjuk, ha meghalljuk benne a Hej tulipán és a Leszállott a páva mesteri összetorlasztását. Doromb a szám címe ellenére csak mutatóba jutott, a Last Trainben viszont kiváló az ének. Az anyag valahogy mégsem elég intenzív, összességében nem olyan átütő, mint várnánk. Bizonyára nagyobb volt a hatás a koncerthelyszíneken.

Ha már a főcím, a borító grafikája, sokszor a hangvétel és az egész turné apropóján minden keleti(es) a CD-n, hát a rovásírást becsempészni már végképp túlzásnak tűnik. *Pödör Eszter*

Gramy Records
GR-094

**SZALONNA ÉS BANDÁJA:
NÉPZENE A KÁRPÁT-MEDENCÉBŐL** ●●●●●

Pál István „Szalonna” második saját bandás lemezét adja ki, s ezúttal – persze csak szubjektív változtatásban – a teljes Kárpát-medencét lefedi. Szalonna különlegessége, hogy hegedűhangja össze-tevésztethetetlenül érzelmes és éneklő, amely kuriózumnak számít a puritánabb hangzást előtérbe helyező városi zenekaroknál. Ő ugyanis nem szégyelli a nóták és a cigányzene hatását, amely kétségtelenül jelen van számos hagyományörző cigányprímás játékában, s amelyet – egyébként érthető okokból – igyekeznek lenyesegetni az ilyen felvételekről tanuló népzeneészek. Ezek a hatások egyébként az anyaországi tájegységeknél kifejezettebben autentikusnak hatnak, legalábbis Szalonna játékában mindenképp. Minden stílusjegyet hibátlanul hoz, minden egyes tempót a tánchoz igazít, s legfeljebb a technikai háttérből sejtethetjük, hogy nem adatközlőt hallunk. Törekvéseiben megfelelő társakra talált Gera Attila tárogató- és Ūrmös Sándor cimbalomjátékában, akik szintén dinamikai, díszítésbeli gazdagsággal és rendkívül árnyaltan muzsikálnak. Az új énekes, Szalonna testvére, Pál Eszter autentikus éneke jó választás volt: a banda játéktílusához illeszkedik meleg és természetes hangszíne, valamint az átgondolt előadásmód, amellyel a legegyszerűbb népdalokat is felépíti. A tempóváltások összhangja, a szomorú és a vidám nóták, az egyes tájegységekről mutatott ismert és ritkaságnak számító dallamok aránya olyan egységet alkot, amely kiemeli ezt az albumot a hagyományos népzenei kínálatból. Az pedig különösen szép szín a lemezen, ahogy a Pál testvérek édesapja harmonikájával szlovák éneket kíséri: nem a gesztus, hanem az igazán élvezetes előadás teszi értékessé.

Kiss Eszter

FolkEurópa – Hangvető
FECD 051

**BUDA FOLK BAND:
SŪRŰ VÁNDOR** ●●●●○

Nincs híján az ötleteknek a Buda Folk Band: a zenekar a Sűrű vándorral lényegében megteremti a pesti magyar népzeneét. Nem igazán világzenét, hiszen jobbára csak magyar alapanyagból válogat, és azt vadítja meg a mai átlag pesti srácot érő igényesebb zenei ingerekkel, ritmusokkal, harmóniai menetekkel. Tulajdonképpen ez az út, persze jóval tovább gondolva, amelyen a Muzsikás fénykorában – még Csoórral együtt – elindult, s amelynek hangzásáért akkoriban egy egész ország rajongott, olyannyira, hogy a Muzsikás neve egybeforrt a tánchámozgalmak történetével. Ifjabb Csoóri Sándor később is próbálkozott hasonló, népzene alapú feldolgozásokkal, egészen a rockzenéig ment, persze menetközben akár a Vízöntő, akár más együttesek szintén hasonló zenei alapokból építkeztek. Hosszú ideje azonban nem volt igazán átütő, pusztán magyar népzenei elemeket használó, mégis városi fiataloknak szóló műfaj, mostanában a Buda Folk Band mellett a Kerekes Band és a Csík zenekar az, amelyik sikerrel debütált ebben a kategóriában. Ők azok, akik saját népi hangszereiken – kobzán, furulyán, hegedűn – oldják meg mindazt a színes hangzást, amit más gitáron, szintetizátoron vagy éppen a keverőpult mellől alakít „népiesre”. A Buda Folk Band esetében nem is akkora meglepetés ez, ha tudjuk, hogy lényegében ennek a generációnak a gyermekei, tanítványai alkotják az együttest, hiszen például a még ifjabb Csoóri Sándor vagy Éri Márton a legendás Muzsikást és egyáltalán a népzeneét annak idején az anyatejjel szívták magukba. Nemcsak a számok, az elnevezéseik is a pesti tánc házas szlengből nőttek ki, mint a Szennyes swingem vagy a Csíki-csuki, ami a felcsíki táncrendre utal.

Kiss Eszter

FolkEurópa – Hangvető
FECD 048

**KALINKA AND MOSCOW NIGHTS:
RED STAR ARMY CHORUS**

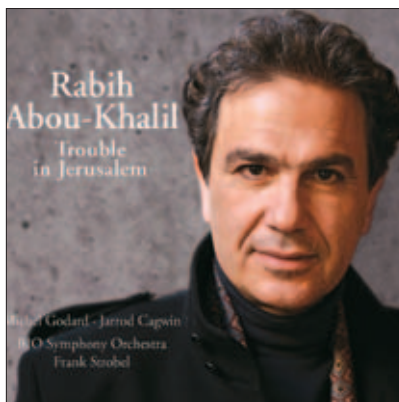

Ez most komoly?... – kérdezheti homlokát ráncolva valaki, ha a lemezek között válogatva rábukkan a Vörös Hadsereg Ének- és Zenekarának dupla CD-jére.

Bizony, nem tréfadolog, bár a borítóról nem derül ki azonnal, hogy paródiát tartalmaz-e a korong. Nos, népdalokról van szó, legnagyobb részük orosz népdal, méghozzá parádés hangszerelésben. A szimfonikus zenekar szokásos arzenálja mellett persze hangsúlyos szerephez jut a balalajka és a tangóharmonika, de a pálmát egyértelműen a kórus viszi el. Némelyik dalban szólólistákkal kiegészülve vagy csak zenekari kísérettel, vegyeskari, illetve egyneműkari felállásban is kiválóan szólnak. A legnagyobb dinamikájú, sodró dallamokban éppúgy, mint a szinte már nem is hallható pianókban. Bevallom, nekem ezek tetszetek igazán! Csak a legnehezebb kórusversenyeken edződött skandináv csapatok szólnak így. Az oroszoknak ez a repertoár pedig „hazai pálya”. Fegyelmezett, mindenben együtt rezdülő, remek szövegmondással, frazeálással előadott, élvezetes dalokat hallunk. A gazdag anyagban egyszer-kétszer billen csak meg a tiszta intonáció, akkor is inkább némelyik szólísta a „ludas”, szerencsére nem vészes a tendencia. Számunkra is ismerős a dallamok közül nem egy, a Volgai hajóvontatók dalától elkezdve a Bunkócskáig (ki hitte volna, hogy ez ennyire jó!), és persze a címadó dalok, de még egy-két „komolyabb” darab is rejtőzik a korongokon: Paganinire, Muszorgszkij Bolhadalára, meg Rimszkij-Koszakov Dongójára gondolok. Van néhány induló, amelyeknek esetenként túl nagy csinnadrattával jár a kísérete, de ez is csak mosolyt fakaszt: kicsit rajzfilm-kísérezés. Jó zene, jó vicc, még akár ajándéknak is.

Pödör Eszter

Warner C. & J. – Magneoton
256467984

**RABIH ABOU-KHALIL:
TROUBLE IN JERUSALEM**

Lessing 1779-ben a Bölcs Nátánban a vallási tolerancia, a megbocsátás, a humanizmus mellett agitál. Bár a dráma eredetileg a III. kereszties háború idején játszódik, sajnos e téma napjainkra sem veszített aktualitásából.

A mű filmadaptációja 1922-ben készült Manfred Noa rendezésében és Jeruzsálemben forgatták. Klasszikus FF némafilm, annak minden bájos tökéletlenségével, és állandó, posztromantikus jellegű zenével. Mivel Hitler uralma alatt minden kópiáját elégették, a filmet mindenki végleg eltűntnek hitte. Évtizedekkel később, Moszkvában mégis találtak belőle egy példányt, amit 1997-ben a Münchener Filmmúzeum megszerzett és felújított. Az új zene megírására Rabih Abou-Khalilt, az arab lant nemzetközileg elismert művészt kérték fel, aki korábban már számos szimfonikus zenekarral működött együtt, a BBC Symphony Orchestrától kezdve az Ensemble Modernig. Ezúttal a German Youth Symphony Orchestra játszik. A szólista Michel Godard (tuba, serpent) és Jarrod Cagwin (keretdob). A zene jó hangulatfestő, a szerző jól használja a szimfonikus zenekar hangszercsoportjait, és tökéletesen egybeolvasztja a trióval. Az unisono szakaszok (amikor mindenki ugyanazt a dallamot játssza) kétségtelenül keleties jelleget kölcsönöznek a zenének, viszont néhol túl hosszúak. Nos, egy filmzenéről szinte lehetetlen véleményt alkotni anélkül, hogy közben maga a film is peregne. Bár a film egyes részletei megtalálhatók az interneten, ezt a kiadványt hallgatva csak találgathatunk. Abou-Khalil vajon melyik hangot melyik képkocka mellé szánta. Esetleg a filmnek valamilyen más, teljesen vágott verzióját vetítik az opera jellegű előadások alkalmával? Jó lenne, ha az egészet DVD formájában is kiadnák.

Pödör Bálint

Enja – Varga
ENJ-9560 2

THE KARINDULA SESSIONS

Kongó ma a világ egyik legborzasztóbb helye. Már csaknem 50 éve, amióta Belgiumtól függetlenné vált, kaotikus a helyzet az országban. A gyakran cserélődő kormányok alatt kegyetlen harcok dúlnak a gyémántbányáért. (Sokunknak beugorhat Leonardo Di Caprio remek alakítása a Véres gyémántok című mozifilmben.) A 2009-es polgárháború óta öt és fél millió ember veszítette életét. (Ugyanaz a népi tánc játszódik le, amiről Don Cheadle mesél a Hotel Ruanda főszerepében.) Mindeközben a Congotronics sorozat megalkotója, a belga Vincent Kennis a kongói kultúrába ásta bele magát. Legújabb kincse, a kongói zene egy speciális rétege, a dél-keleti országrészre jellemző Karindula.

Ez a stílus egy hangszerről kapta a nevét, ami egy olajshordóra erősített óriási bendzsóféle. A kecskebőrrrel felbőrözött hordón ülve játszik a játékos, a hangszer egy nagyon hosszú, négyhúrú nyakban végződik. A hangzás állítólag akkor az igazi, ha a húrok és a nyak közé még egy üres tejporos zacskót is tesznek. Ez pengetéskor zizegő effektust hoz létre. (Máshol a balafon rezonátor tököcskéire való ritka pókfaj hálójáért zárandokolnak el több napi járóföldre...)

A Karindula alapvetően gyors és számunkra vidám stílus – annak ellenére, hogy gyászszertartásokon játsszák. 3-4 hangszeres és ugyanennyi vagy több énekes adja elő. Majdnem mindegyikük táncos is az előadás egyes részeiben. Habár mind egy-egy motívumot ismételtetnek, mégis apránként változik, fokozatosan fejlődik az adott zeneszám. Az egyes szövegek eltérő ritmusaiból bonyolult poliritmia bontakozik ki. A DVD révén minden érzékszervünkkel, testközelből vehetünk részt e fantasztikus, antropológiailag is érdekes Karindula-kiránduláson.

Pödör Bálint

Crammed – Varga
CRAW 70

Analóg vagy digitális?

Ötödik, befejező rész: a magnetofon

Előző két írásunkban a magnetofon működési elvét, vázlatos történetét s a stúdiótechnikában és zenében betöltött valóban korszakalkotó szerepét mutattuk be olvasóinknak. Ám mert a mágneses hangrögzítés az amatőr hangfelvétel-készítést is lehetővé tette, így a házi hangtechnikai tevékenységet sem hagyta érintetlenül. Az alábbiakban röviden erről, valamint a szalagok tárolásáról, hangminőségéről, élettartamáról olvashatnak.

❖ Ujházy László

A mágneses hangrögzítés a stúdiók mellett másik nagy győzelmét a háztartásokban aratta, hiszen általa létrejött egy olyan hangrögzítési lehetőség, mellyel bárki a rádiókból, hanglemezeiről, sőt mikrofon segítségével akár egy nevezetes hangeseményről hangfelvételt készíthetett. Nagy tömegben történő felhasználásra a hangtechnika történetében először nyílt ilyesmire lehetőség – bár ahogy már írtunk róla, kizárólag Magyarországon és nagyon korlátozottan egy másik házi hangfelvételi mód is létezett korábban: a röntgenlemez. A felvételkészítés lehetősége mellett – mintegy a hanglemez vetélytársaként – a gyárilag sokszorosított műsoros kazetták is fontos szerepet tölthettek be az otthoni zenehallgatásban vagy az oktatásban. Itt kell megemlítenünk az irodai munkát segítő diktafonokat is, hiszen Edisonnak a hangfelvétel felhasználására vonatkozó eredeti álma e készülékek révén teljesedett ki igazán.

A külföldi és hazai ipar viszonylag korán választott az új technika kihívásaira, s a kezdeti orsós magnók mellett hamarosan a könnyen kezelhető és rendkívül népszerű kazettás magnók is megjelentek. A kazettákba helyezett szalagok ettől kezdve a stúdiók szünetjelgépeitől a videó- és későbbi digitális hang- és képmagnókig rohamosan terjedtek. Az orsón vagy a stúdiók számára magon forgalmazott tekercsekkel szemben a kazetta nagy előnye, hogy a szalag befűzése automatikusan történik, továbbá a külső mechanikai behatásokkal és szennyeződésekkel szemben is védelmet nyújt.

A magnetofon-felvételek élettartama, tárolása

E kérdést illetően külön kell választanunk a stúdiók archívumaiban, illetve a lakószobai körülmények között őrzött szalagokat.

Az archívumokban mindenkor elsőrendű követelmény, hogy a szalagok minél tovább biztonságosan lejátszhatók legyenek, aminek érdekében a klíma, a mechanikai behatások és a mágneses környezet jellegzetességeit is szem előtt kell tartani. A szalagok egyik ellensége a száraz levegő. Ha a szalag műanyag rétege kiszárad, bármilyen dörzsölésre sztatikusan feltöltődik. Ez a feltöltött állapot lejátszásakor apró szikrakisülések formájában jelentkezik

(mint a levetett száraz műszálas ruhaneműk esetében), s bár a jelenség a felvételt nem károsítja (hiszen nem mágneses hatásról van szó), de az időnkénti pattogások kellemetlenek. Az ilyen szalagot lejátszás előtt érdemes nedves szivaccsal átdörzsölni. Ugyanakkor a túlságosan magas páratartalom vagy a szalagon történő páralecsapódás penészedést okozhat. Ezért az archívumok páratartalmát és hőmérsékletét is meghatározott értéken célszerű tartani, utóbbit a szobahőmérséklethez képest kb. 10 °C-kal alacsonyabban. Ám még így sem árt az óvatosság, ugyanis ha a kb. 15 °C-on tárolt tekercseket gyakran vizsik az ennél jóval magasabb hőmérsékletű stúdiókba, majd onnan vissza a hideg archívumba, az árthat a műanyag alapú szalagoknak, tehát a szalagok sem a magas hőmérsékletet, sem pedig a hirtelen nagyobb hőmérsékletingadozásokat nem kedvelik.

Az élettartamot meghatározó másik tényezőt a lejátszó magnetofonok mechanikai minősége jelenti, azaz hogy mennyire bánnak kíméletesen a szalagokkal, adott esetben mennyire rángatják, gyúrik vagy nyújtják azokat. A stúdiómagnók esetében (körültekintő kezelést feltételezve) a kíméletes lejátszás feltétele mindenkor teljesül, ám egyes kazettás magnókra ez nem érvényes maradéktalanul. A szalag szempontjából például nem az a készülék a jó, amely tekercseléskor egy pillanat alatt megállítja a szalagot.

A felvételt tartalmazó szalag harmadik ellensége a külső mágneses hatás: nagyobb vastárgyak, transzformátorok, villanymotorok, erős mágneses terek közelsége. Ezek a szalagot könnyen „demagnetizálják”, azaz törlik. (Hogy mit jelent az „erős mágneses tér”, arra jó példa a Magyar Rádióban évtizedekkel ezelőtt megtörtént következő eset: egyes felvételek lejátszásakor azt tapasztaltuk, hogy a hang periodikusan elhalkul, kimaradozik, azaz a tekercs egyes területeiről egyszerűen eltűnt a felvétel. Hosszas nyomozás után derült ki, hogy az egyik munkatárs mágneses karkötőt viselt, s ahogyan a tekercsekkel dolgozott, a karkötő mágneses tere körkiknyi területeken letörölte a felvételeket.) A felvételek élettartamát illetően az a kérdés is felmerülhet, hogy a lejátszások alkalmával csökken-e a szalag mágneszettsége. A válasz megnyugtató: mivel a mágnesség

nem megy át a lejátszófejbe, így értéke sem csökken, tehát nem fordulhat elő, hogy minden lejátszáskor egyre halkabb lesz a felvétel, majd végül teljesen eltűnik.

Egy különös jelenséget is meg kell említenünk, melyet olvasóink talán a régebbi rádióműsorok (például hangjátékok) hallgatásakor meg is figyelhetnek: ha a felvétel egy hirtelen, erősebb hangot – például puskalövést – tartalmaz, akkor az lejátszáskor többször is hallható. Először igen halkán, majd erősebben, azután nagyon erősen (ez az eredeti felvétel), majd ismét többször, de egyre halkulva hallhatjuk ugyanazt a hangot. Ennek oka, hogy a feltekercselt szalagok menetei szorosan, egymáshoz simulva helyezkednek el, s a hangosabb hangok mágneses erővonalai a szomszédos meneteket felmágnesezik. Ez a jelenség azonban csak a nagy sebességű stúdiószalagoknál (régebben 76,2, később 38,1 cm/s) fordul elő, de az alacsonyabb szalagsebességek (19,05; 9,5 cm/s) és főként a kazetták 4,75 cm/s-os sebessége esetén ez már alig jelentkezik. A menetek közötti átmágneseződés elkerülhetetlen, ami ellen egyes stúdiókban úgy védekeztek, hogy a felvételeket csak minden második lejátszás után tekercselték vissza.

A tapasztalatok alapján kimondható, hogy a korszerű szalagon, megfelelő klímakörülmények mellett tárolt és gondosan kezelt stúdiófelvételek élettartama a lejátszások számától lényegében függetlenül a 40–50 évet biztosan eléri – eltekintve a gyártási hibás szalagok spontán mechanikai tönkremenetelétől, mert sajnos erre is vannak példák.

Más a helyzet az otthoni kazettás felvételek esetében. Az ajánlott archívum-körülmények házi megteremtése nyilvánvalóan nem lehetséges, tehát a hordozók kiszáradásának nagyobb az esélye. A mechanikai körülményeket tekintve pedig ezek a felvételek igen lassú sebességűek, ezért a legkisebb sérülés, megnyúlás, hullámosság lejátszáskor már jól hallható. (Csak összehasonlításképpen: ha egy prózai felvételen egy névelő kb. 1 másodpercnyi, akkor ez a stúdiófelvételek nagyobb sebességéből eredően kb. 38 cm szalaghosszon helyezkedik el, míg a kazettás felvételeknél ez a hossz csupán kb. 4,7 cm. A stúdiószalagon egy 4 centiméteres sérülés ugyan jelenthet problémát – például egy rövidke hangugrást –, de a szöveg érthetőségét nem befolyásolja. A kazetta esetében viszont egy 4 cm-es szalagsérülés következtében ez a névelő teljesen eltűnik.) Márpedig a vékony és keskeny kazettás szalagok esetében könnyebben előfordul mechanikai sérülés, hiszen – eltekintve a szinte stúdióminőségű kazettás készülékektől – nem minden kazettás magnó kíméli a szalagokat, s maguk a kazetták sem egyformák. Ha egy kazetta eldeformálódik,

A magyar gyártmányú Terta 922 magnetofon

akadozik benne a szalag, akkor ebből egyenesen következhet annak sérülése. Az elmondottak természetesen az otthoni mágneses képfelvételekre (például VHS) ugyanígy érvényesek.

A kazettás felvételek átmentése

Házi archívumokban számtalan értékes zenei vagy családi felvétel található, melyek értéke az idő előrehaladtával egyre nagyobb. Tetelezzük fel, hogy tárolásuk szakszerűen történik, tehát a tekercesek évtizedek múltán is lejátszhatók lesznek. Kérdés azonban, hogy milyen készüléken. Ha felidézünk a szaküzletek évtizedekkel ezelőtti készülékkínálatát, emlékezhetünk a kazettás magnók, VHS-készülékek óriási típusválasztékára. Ugyanez ma már nagyon gyérnek mondható, s ha a tendencia folytatódik, akkor e készülékek forgalma idővel teljesen meg is szűnhet. A jelenség a gyártók szempontjából teljesen érthető, hiszen összehasonlíthatatlanul nagyobb a digitális készülékek iránti kereslet. Nagyobb gyűjtemény esetén tehát érdemes megtartani egy jó lejátszókészüléket. Vannak, akik inkább az értékes anyagok digitalizálása mellett döntenek, ám az eredeti tekerceseket ilyenkor is célszerű megőrizni. A digitalizált magnófelvételekre is érvényesek a hanglemezeknél elmondottak: a digitalizált másolatok mindkét – tehát az analóg- és digitális – rendszer hátrányos tulajdonságait magukon viselik.

A magnetofon-felvételek hangminősége

A stúdiómagnók frekvenciaátvittele (a felvételek hangszínezete) – az alkalmazott szalagsebességtől függően – a teljes felnőttkori hallástartományt közvetíti. A digitális korszak előtt az LP lemezek felvételei is magnetofonszalagra készültek a stúdiókban, ezeken történt a montírozás (a hibás részek helyettesítése), s erről a kész mesterszalagról

vágták a sokszorosítás alapját képező lakklemezt. A korábbi LP lemezek tehát a stúdiómagnetofonok hangzási tulajdonságait is tartalmazzák.

A hanglemezzel ellentétben a magnetofonlejátszás nem tartalmaz apró pattogásokat, bár – mint minden analóg eszköz – ez sem zajtalan. A szalagok alapzaja egy folyamatos halk suhogás, ami a mágneses részecskék rendezetlenségéből ered. A stúdiókban a Dolby cég által kidolgozott zajcsökkentő áramkörök alkalmazásával e zajok jelentősen csökkenthetők. Az eljárás egyszerűsített változatait a házi – többnyire kazettás – magnetofonoknál is alkalmazzák, s ezt „Dolby B”-vel, illetve „Dolby C”-vel jelölik. A zajcsökkentők alkalmazásánál fontos annak figyelembe vétele, hogy a lejátszott hanganyag csak akkor lesz az eredetivel azonos hangminőségű, ha a zajcsökkentő áramkört mind felvételkor, mind lejátszáskor bekapcsoljuk.

A magnetofonok egyik legkényesebb része a felvevő-, illetve lejátszófej. Elkerülhetetlen, hogy idővel azok szalaggal érintkező felületére ne tapadjon szennyeződés. Ennek hatására a szalag felfekvése egyre bizonytalanabbá válik, s lejátszáskor a rövidebb hullámhosszú magasabb frekvenciák mágneses erővonalai már nem érik el a légrést. A hangminőségben ez egyre mattabb, sötétebb tónusú karakterben jelentkezik. (Hasonló a helyzet a videomagnók esetében is, csak ott a hatás a képminőség, a színek romlásában, csíkosságában, esetleg eltűnésében mutatkozik meg.) A fejek tiszta alkoholos ecsettel történő gyengéd tisztítása mindkét esetben a kérdést jó időre orvosolja. Ha azonban a tisztítás nem segít, akkor a fejek vagy elmozdultak, vagy kopásukból eredően megérették a cserére.

A magnetofonnak – mint a legtöbb analóg hangtechnikai eszköznek – műszerekkel mérve kimutathatóak gyenge pontjai. E felvételek hangzása azonban kifejezetten kellemes a fül számára. Ezért egyes stúdiók elkészült digitális felvételeiket is átmásolják stúdiószalagra, s ennek lejátszása nyomán jön létre a kész – immáron nem tisztán digitális – mesterfelvétel. Mindezt persze a legtöbb stúdió és kiadó nem nagyon hangoztatja, mintha szégyellnék, hogy a hangátviteli lánc egy analóg szakaszt is tartalmaz. Ezért olyan megoldást is alkalmazhatnak, melynél a magnetofont egy olyan áramkörrel helyettesítik, amelyben nincsen szalag, de a hangzásban létrehozza azokat a karaktereket, amelyek az analóg magnetofonfelvételekre jellemzőek.

* * *

Legutóbbi öt írásunkban vázlatosan bemutatuk a klasszikus analóg felvételtechnika két jelentős eszközét: a hanglemezt és a magnetofont. Mindkettő esetében az analógia azt jelenti, hogy a lemezbarázdában vagy a szalagon rögzített műsorjel folyamatos, s a lemezbarázda deformációja vagy a magnószalag mágnesezettsége hűen követi a mikro-

fonok által érzékelt és hangfrekvenciás feszültséggé átalakított hanghullámokat. Az analóg technika természetesen nem korlátozódik csupán e két készülékcsoportra, hiszen egy tisztán analóg hangrendszerben az erősítők, keverőasztalok is analóg elvek szerint működnek, nem is szólva a mikrofonokról és hangszórókról. Ma már ugyanígy az analóg filmhangot és műsorsugárzást is megkülönböztetjük a digitálisról.

A házi használatban, a stúdiókban és általában a mai felvételtechnikában – egyes kivételektől eltekintve – az analóg magnetofonok elvesztették korábbi jelentőségüket. Híres szalaggyárak álltak le a gyártással, emiatt a szalagok ára is emelkedett. Ahol azonban még e készülékek napi használatban vannak, azok egyrészt a nagy archívumok, rádiószervezetek, ahol a régi szalagos felvételek százezrei várják az átmentést valamilyen újabb hordozóra. Egy másik mai alkalmazási területet pedig azok a hangstúdiók jelentik, melyekben közbelső munkafázisként még ma is – az előző cikkünkben bemutatott – soksávos analóg magnetofonokra készítenek zenei felvételeket.

Valószínű, hogy az analóg technika már legtöbb olvasónk életében sem játszik lényeges szerepet. Legutóbbi öt írásunkat tekintés hát úgy, mint főhajtást egy olyan technika előtt, amely felbecsülhetetlen szerepet játszott a mögöttünk levő évszázad kulturális életében. Ezzel búcsút is mondunk az analóg technikának, mert sorozatunk következő részeiben már az 1980-as évek nagy hangtechnikai újdonságát: a digitális technikát mutatjuk be olvasóinknak. ■

FIGYELEM

**A Gramofon kiadója,
a Klasszikus és Jazz Nonprofit Kft.
elérhetőségei részben megváltoztak:**

Levelezési cím:

1282 Budapest, Pf. 68

Telefon: + 36 1 430 2870

+ 36 20 934 1397

Fax: + 36 1 436 0101

Terjesztési, előfizetési ügyek:

Polgár Virág

E-mail: polgar.virag@gramofon.hu

Tihanyi Lajos: Kis akt kép, magán tulajdon

A NYOLCAK

Berény Róbert	Márffy Ödön
Czigány Dezső	Orbán Dezső
Czóbel Béla	Pór Bertalan
Kernstok Károly	Tihanyi Lajos

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

2011. május 18. – szeptember 12.

GRAMOFON
Klasszikus és Jazz
www.gramofon.hu

Olvasson tovább!

- koncertek
- lemezkritikák
- hírek
- riportok
- előzetesek

www.gramofon.hu

CONCERTO

Komolyzenei hanglemezek
a gregoriántól
a kortárs zenéig
LP, CD, DVD
vétel-eladás

CONCERTO
1074 Budapest, Dob u. 33.
E-mail: concerto.kft@t-online.hu

HANGLEMEZBOLT
Telefon/fax: 268-9631
Nyitva: H.-P.: 12-19 h

www.lpcorner.com
Lemeztisztítás
Postai utánvét

GRAMOFON plusz

A Gramofon folyóirat önálló felülete a www.hvg.hu Kultúra rovatában

- ▶ Interjúk
- ▶ Cikkek
- ▶ Portrék
- ▶ Koncert- és operakritikák

hvg.hu

„Életem alfája és ómegája: a zene”

Mosó Endre a Magyar Rádió külsős hangmérnöke több mint kétezer hangfelvételt készített a Magyar Rádió és a Magyar Televízió számára, hazai és külföldi forgalmazású lemez- és CD-felvételek garmadája került ki kezei közül. Pályája során számtalan világhírű művésszel, zenekarral dolgozott együtt. Tizenhat éven át az Európai Műsorsugárzók Uniója (European Broadcasting Union, EBU) esapatának tagjaként számos élő adást közvetített a világ számos országába.

❖ Lőrincz Judit

Gramofon: *Hogyan kapott kedvet a hangmérnöki munkához?*

Mosó Endre: A zenével való ismerkedésem 1949-ben kezdődött, Wagner A nürnbergi mesterdalnokok című operájával, amelyet Otto Klemperer dirigált. Az előadást hatéves koromban külön igazgatói engedéllyel nézhettem végig, és már ilyen fiatalon csodás élményt nyújtott. Édesanyámtól tanultam zongorázni, aki a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán szerzett diplomát. Otthonunk gyakran volt házi muzsikálás színhelye, így akarva-akaratlanul sok zeneművel ismerkedtem meg. Amikor 1964-ben a Mátyás-templomban az Állami Hangversenyzenekar Liszt Ferenc Faust-szimfóniáját rögzítette lemezre Ferencsik János vezényletével, végig ott lehettem a felvételeken. Lenyűgözött a mikrofonerdő, a magnók és keverőasztalok sokasága. Ekkor határoztam el, hogy hangmérnök leszek.

G.: *Mikor került a Rádióhoz?*

M. E.: Az Eötvös Loránd Tudományegyetem hallgatójaként akusztikai gyakorlaton vettem részt az Operaházban, ahol különböző méréseket végeztünk. Itt ismerkedtem meg Járfás Tamással, aki abban az időben már neves zenei rendező és hangmérnök volt a Magyar Rádióban. Elmondtam neki, mik a terveim a hangmérnöki pályával kapcsolatban, s ő örömmel fogadott később a Bródy Sándor utcában. Tanácsára tanulmányaimat a Kandó Kálmán Műszaki Főiskolán fejeztem be. 1968-ban kerültem végleg a Rádióhoz, és azon kevesek közé tartozom, akik a

szakma minden fázisát végigjárták. Egy évvel később az a megtiszteltetés ért, hogy az – akkor a legkorszerűbb technikával ellátott – első Mercedes sztereó közvetítőkocsira kerültem.

G.: *Rádiós pályafutása alatt melyik korszak maradt a legemlékezetesebb?*

M. E.: Nyugodtan mondhatjuk, hogy a hetvenes években a Magyar Rádió Európában a felvételtechnikát és a hangzás minőségét tekintve egyaránt az élen járt. Sorban nyertük a nemzetközi díjakat a hangjátékokért és komolyzenei felvételeinkért. Volt olyan kvadrfon kísérletünk Ujházy László irányításával, amelynél az egyik adó sugározta a négy csatorna első két jelét, a másik adó pedig ezzel egy időben a harmadik és negyedik csatornát, s ha az ember szembe állított két sztereó rádiót a szobában, megvalósult a kvadrofónia. Első emlékezetes felvételem a milánói Scala előadásához kötődik, ezt Claudio Abbado vezényelte. Mahler VIII. szimfóniája (az Ezrek szimfóniája) szintén nagy kihívást jelentett, mert a hatalmas apparátus (például a 800 fős kórus) miatt nehezen lehetett eltalálni a megfelelő arányokat, hiszen a felvételt egy sportcsarnokban kellett készíteni.

G.: *A komolyzenei feladatokon kívül milyen munkákban vett részt?*

M. E.: Számtalan táncdal-fesztiválnak, népzenei fesztiválnak, rockkoncerteknek, jazzfesztiváloknak voltam a hangmérnöke. Szíriában és Kubában taníthattam a zenei felvé-

Mosó Endre 1969-ben került az akkor legkorszerűbb technikával ellátott, első Mercedes sztereó közvetítőkocsira

telek technikáját az ottani hangtechnikusoknak. Nagy szerencsémre 1980-ban a Magyar Rádió hangmérnökeként kint lehettem a moszkvai olimpián, 1988-tól pedig minden téli és nyári olimpián dolgoztam az EBU meghívására, egészen 2002-ig. Másfél hónapon keresztül a dallasi futball-világbajnokság közvetítése is részt vettem. Hosszú ideig én voltam az egyetlen magyar a százötven fős nemzetközi stábben.

G.: Melyek a legfőbb különbségek a külső helyszíni felvétel és a stúdiómunka között?

M. E.: Természetesen mindkettőnek megvan a maga szépsége, de különböző a két tevékenység. A külsős hangmérnök a stábbal együtt magára van utalva. Neki kell megteremteni a hangfelvétel lehetőségét. Már az elején eldől, hogy oda tud-e állni a kívánt helyre a közvetítőautóval, vagy hordozható berendezéssel kell dolgoznia. Gyakorlatilag neki kell felépítenie a rendszert. A feladatot még az is bonyolítja, hogy soha nem tudja oda helyezni a mikrofont, ahová a legjobb lenne. Szerencsére a Rádió zenei rendezőivel mindig egy véleményen voltunk a hangzás tekintetében, kitűnően tudtunk együttműködni, ami nélkül nehéz lett volna ez az összetett munka. Egy külsős hangmérnök szinte megszámlálhatatlanul sokféle helyen dolgozik. A stúdióban adottak a mikrofonok, csak helyzetgetni kell őket, az akusztikát pedig ismeri az ember. A külső közvetítésnél, hangfelvételnél gyakorlatilag minden egyes koncertterem külön beállítást igényel, mivel mind más akusztikájú.

G.: Könnyebb sikereket elérni a stúdió üvege mögött, mint a „terepen”?

M. E.: Úgy gondolom, igen, de ennek ellenére semmiképp sem cseréltem volna a stúdiók hangmérnökeivel, mert így sokkal izgalmasabb feladatokat kaptam. Olyan világhírű karmesterekkel és szólistákkal dolgozhattam együtt, akikkel a Rádió vagy a Televízió stúdióiban nem találkozhattam volna. Lamberto Gardelli, Lovro von Matačić, José Carreras és Plácido Domingo azok, akiket érdemes hirtelen kiemelni. A velük való találkozás nekem mindennél többet ért. Életem egyik legizgalmasabb élménye volt, amikor a lőtéren tankok dübörgését vagy lövegek kilövésének és becsapódásának a hangját kellett rögzítenünk hangjátékokhoz, de azt is kevés hangmérnök mondhatja el, hogy kormánygéppel utazott Bonnba felvételt készíteni, ahol Kádár János Helmuth Schmidttel találkozott. Nagy kihívás elé állított az olimpiák közvetítése is. Gyakorlatilag rajtam múlt, hogy van-e TV-s és rádiós hang Európában, és hogy milyen a hang minősége. Egy kommentátor hangja, amely például Sydney-ből érkezett Budapestre, bonyolult utat járt be, míg ideért. Hanghiba esetén nem volt könnyű behatárolni, miért nincs hang. Ennyivel színesebb és változatosabb, de egyben felelősségteljesebb is egy külső hangmérnök munkája.

G.: Mire a legbüszkébb?

M. E.: Más hangmérnöknek ritkán adatott meg, hogy olyan bensőséges kapcsolatba kerüljön akár Tátrai Vil-mossal, Ferencsik Jánossal vagy Cziffra Györggyel, mint én, hiszen édesanyám valaha együtt kamarázott velük. A művészek engem eleve barátságosabban kezeltek. 2006-ban vonultam nyugdíjba, most a családom, az unokák az elsők, de még mindig részese vagyok a zenei életnek. Évente két-három alkalommal felkérést kapok külföldi kórusokkal, karmesterekkel történő felvételek készítésére. Tavaly jelent meg Vásáry Tamás szólólemeze, melynek én voltam az egyik hangmérnöke. Úgy érzem, sokat adtam a Magyar Rádióknak, szinte a fél életemet. De sokat kaptam is a Rádiótól, például lehetőséget arra, hogy zenetörténeti eseménynek számító koncerteken vegyek részt. Szerencsés embernek vallom magam, mivel egész életemben azt csinálhattam, amit a legjobban szeretek, és a zenétől a mai napig nem szakadtam el, ez az alfája és ómegája az életemnek. ■

Az 1996-ban alapított Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat nemcsak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelők, a klasszikus zene és a jazz iránt érdeklődők lehető legszélesebb táborát. Szándékunk szerint folyamatosan bővítjük a Gramofon terjesztőinek körét, s ennek érdekében az elmúlt időszakban jó néhány új megállapodást kötöttünk. Az alábbiakban felsoroljuk azokat a helyeket, ahol a Gramofon már jelenleg is biztosan megvásárolható.

BUDAPESTI HANGLEMEZBOLTOK

- Akadémia Zeneműbolt – Bp. VI., Király utca 28.
- Budapest Music Center – Bp. IX., Lónay utca 41.
- Concerto Hanglemezbolt – Bp. VII., Dob utca 33.
- Fonó Budai Zeneház – Bp. XI., Sztregova utca 3.
- Írók Boltja – Bp. VI., Andrássy út 45.
- Művészetek Palotája hanglemezbolt – Bp. IX., Komor Marcell u. 1.
- Óbudai Társaskör – Bp. III., Kiskorona utca 7.

LAPKER – Budapest

- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – HÉV
- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – metró
- Relay 1023 Budapest, Germanus Gyula park – aluljáró
- Relay 1024 Budapest, Moszkva tér
- Inmedio 1025 Budapest, Lövház u. 4.
- Inmedio 1033 Budapest, Flórián tér – üzletközpont
- Relay 1042 Budapest, Újpest – metró
- Inmedio 1051 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 76.
- Relay 1052 Budapest, Deák F. tér – aluljáró
- Relay 1052 Budapest, Kígyó u.
- Inmedio 1052 Budapest, Párizsi udvar
- Inmedio 1052 Budapest, Váci u. 10.
- Inmedio 1052 Budapest, Városház u. 3–5.
- Relay 1053 Budapest, Kálvin tér 1.
- Relay 1062 Budapest, Nyugati tér – aluljáró
- Relay 1071 Budapest, Blaha Lujza tér – aluljáró
- Inmedio 1073 Budapest, Erzsébet krt. 17.
- Relay 1082 Budapest, Baross tér
- Relay 1093 Budapest, Boráros tér – aluljáró
- Relay 1097 Budapest, Nagyvárad tér – metró
- Inmedio 1106 Budapest, Örs vezér tere – Árkád
- Relay 1107 Budapest, Kőbánya-Kispest – metró
- Inmedio 1117 Budapest, Október 23. u. 6–10.
- Relay 1122 Budapest, Déli pu. – metró
- Inmedio 1126 Budapest, Böszörményi út 18/b.
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád híd 1.)
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád híd 2.)
- Relay 1134 Budapest, Lehel tér – Gogol u. aluljáró
- Relay 1134 Budapest, Lehel tér – Victor Hugo u.
- Inmedio 1141 Budapest, Örs vezér tere – Sugár
- Relay 1142 Budapest, Mexikói út – földalatti
- Relay 1143 Budapest, Kerepesi út – Hungária krt.
- Inmedio 1152 Budapest, Szentmihályi u. 131. – Pólus Center
- Relay 1185 Budapest, Ferihegy 2/B – Érkezés
- Relay 1185 Budapest, Ferihegy 2/B – Transzit
- Inmedio 1223 Budapest, Nagytétényi u. 37–47. (Campona)

LAPKER – Vidék

- Inmedio 2100 Gödöllő, Szabadság tér 9.
- Inmedio 2900 Komárom, Klapka u. 12.
- Inmedio 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Inmedio 4026 Debrecen Plaza, Péterfia u. 18
- Inmedio 4400 Nyíregyháza Plaza – Szegefű u. 75.

- Relay 5000 Szolnok, MÁV Pályaudvar
- Relay 5600 Békéscsaba, Andrássy út 58.
- Inmedio 6000 Kecskemét, Petőfi S. u. 2.
- Inmedio 6722 Szeged, Kárász – Dugonics tér 1.
- Relay 6722 Szeged, MÁV Nagyjállomás
- Inmedio 7150 Bonyhád, Szabadság tér 12.
- Inmedio 7400 Kaposvár Plaza
- Inmedio 7600 Árkád, Nagy Lajos király út – Alsómalom sarok
- Inmedio 8000 Székesfehérvár, Fő u. 9.
- Inmedio 8200 Veszprém, Kossuth u. 1.
- Inmedio 8300 Tapolca Tesco, Veszprémi u. 5.
- Inmedio 8800 Nagykanizsa – Tesco
- Inmedio 8800 Nagykanizsa Plaza
- Relay 9001 Győr, Révai u. 8., MÁV
- Relay 9700 Szombathely, MÁV csarnok

LÍRA – Budapest

- Europark Bevásárlóközpont, Kék Moly Könyvesbolt – Bp. XIX., Üllői út 201.
- Fókusz Könyváruház – Bp. VII., Rákóczi út 14.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp. V., Múzeum krt. 21.
- Líra Könyváruház – Bp. VI., Nagymező u. 43.
- Líra Könyváruház, Rózsakert Bevásárlóközpont – Bp. II., Gábor Áron u. 74.
- Rózsavölgyi és Társa Zeneműbolt – Bp. V., Szervita tér 5.

LÍRA – Vidék

- Corvina Könyvesbolt – 7621 Pécs, Széchenyi tér 8.
- Fókusz Könyváruház – 7621 Pécs, Jókai u. 25.
- Fókusz Könyváruház – 6720 Szeged, Tisza L. krt. 34.
- Koncert és Zeneműbolt – 9021 Győr, Arany János u. 3.
- Líra Könyvesbolt – 2000 Szentendre, Fő tér 5.
- Líra Könyv- és Zeneszalón – 6000 Kecskemét, Hornyik krt. 2.
- Líra Könyvesbolt – 9400 Sopron, Hátsókapu u. 8.
- Líra Könyváruház – 9700 Szombathely, Kossuth L. u. 8/3.

VIDÉKI HANGLEMEZBOLTOK

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- Blue Train Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Károly J. u. 43/A
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Filharmónia Kelet-Magyarország Nkft. jegyiroda – 3525 Miskolc, Kossuth u. 3.
- Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2.
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1–3.
- Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Miskolci Szimfonikus Zenekar közönségszolgálati iroda – 3525 Miskolc, Rákóczi u. 2.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Sziget Könyvesbolt (Debreceni Egyetem főépület) – 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- Victor Audio hanglemez- és CD-szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.
- Vörös Cédrus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/f

COMPACT
disc
DIGITAL AUDIO

HUNGAROTON
RECORDS

HUNGAROTON
RECORDS

COMPACT
disc
DIGITAL AUDIO

HUNGAROTON
CLASSIC

Töltse le a HUNGAROTON, akár CD-n nem kapható felvételeit is a kiadó honlapjáról:

www.hungarotonmusic.com

Trackenként már 199 Ft-tól, albumonként 1990 Ft-tól!

Nemzeti
Filharmonikusok

Alapítva 1923

A Nemzeti Filharmonikusok Beethoven-estjei az MTA Mezőgazdasági Kutatóintézetének parkjában

2011. július 23. szombat 19.00 (esőnap: július 24.)

Ludwig van Beethoven: István király nyitány, op.117
IX. szimfónia d-moll, op.125

Fodor Gabriella – szoprán, **Ócsai Annamária** – alt, **Nyári Zoltán** – tenor
Sebestyén Miklós – basszus, a **Nemzeti Énekkar** (karigazgató: **Antal Mátyás**)
Kocsis Zoltán – karmester

2011. július 30. szombat 19.00 (esőnap: július 31.)

Ludwig van Beethoven: III. Leonóra nyitány, op.72a
„Ah! perfido” – koncertária, op.65
V. szimfónia c-moll, op.67

Sümegei Eszter – szoprán
Medveczky Ádám – karmester

2011. augusztus 6. szombat 19.00 (esőnap: augusztus 7.)

Ludwig van Beethoven: Coriolan nyitány, op.62
D-dúr hegedűverseny, op.61
III. szimfónia Esz-dúr, op.54, „Eroica”

Baráti Kristóf – hegedű
Kovács János – karmester

Információk és jegyvásárlás az ismert jegyirodáknban, a helyszínen
és az interneten: www.filharmonikusok.hu.

2011

MARTONVÁSÁR

Beethoven